



# REHABILITÁCIA AREÁLU BÝVALÝCH TLAČIARNÍ NEOGRAFIA

diplomový projekt  
Bc. Barunka Strelcová

FA ČVUT  
ateliér NOVOTNÝ - KOŇATA - ZMEK  
LS 2017/2018



České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury

## 2/ ZADÁNÍ diplomové práce

Mgr. program navazující

jméno a příjmení: Barunka Strelcová  
datum narození: 8.3.1994  
akademický rok / semestr: LS 2017/2018  
obor: architektura a urbanismus  
ústav: Ústav navrhování I.  
vedoucí diplomové práce: Ing. Tomáš Novotný  
téma diplomové práce: mesto Martin  
viz přihláška na DP

### zadání diplomové práce:

#### 1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Revitalizácia Vajanského námestia a jeho okolia ako nevyužitého potenciálu v centre mesta Martin.

#### 2/ stavební program

Kombinácia rôznych funkcií (napr. námestie, park, kultúrne centrum, múzeum, pobočka okresnej knižnice, zariadenie opatrovateľskej služby, domov sociálnych služieb, viacúčelový športový areál, školské zariadenie) v závislosti na podpore obnovy tejto lokality.

Stanovenie presného stavebného programu je súčasťou DP.

#### 3/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítka zpracování

schwarzplan	1:10000 / 1:2500
situácia	1:2500 / 1:1000
pôdorysy riešených častí	1:200 / 1:500
rezy riešených častí	1:200 / 1:500
pohľady riešených častí	1:200 / 1:500
vizualizácie	

Uvedené merítka a výstupy sa môžu meniť v závislosti na vývoji DP.

#### 4/ seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

portfolio  
plagát  
model  
CD

Datum a podpis studenta

26.2.2018

Datum a podpis vedoucího DP

26.2.2018

Datum a podpis děkana FA ČVUT

26.2.2018

registrováno studijním oddělením dne

26.2.2018





ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE	
FAKULTA ARCHITEKTURY	
<b>AUTOR, DIPLOMANT:</b>	Bc. Barunka Strelcová AR 2017/2018, LS
<b>NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE:</b>	REHABILITÁCIA AREÁLU BÝVALÝCH TLAČIARNÍ NEOGRAFIA (ČJ) REHABILITATION OF THE AREA OF PRINTING COMPANY NEOGRAFIA (AJ)
<b>JAZYK PRÁCE:</b>	SLOVENSKÝ
<b>Vedoucí práce:</b>	Ing. Tomáš Novotný <span style="float: right;">Ústav: Ústav navrhování I.</span>
<b>Oponent práce:</b>	Ing. arch. Markéta Smrčková
<b>Klíčová slova (česká):</b>	rehabilitácia, tlačiarne, transformácia, knižnica, muzeum, kultúrne centrum, športové centrum, materská škôlka, bývanie, zariadenie s opatrovateľskou službou
<b>Anotace (česká):</b>	Témou diplomovej práce je návrh rehabilitácie areálu bývalých tlačiarňí Neografia a jeho okolia v Martine na Slovensku. Blok tlačiarňí bol dlhé roky prístupný iba zamestnancom továrne. Ja monofunkčný blok transformujem a do jednotlivých objektov umiestňujem funkcie ako knižnica, múzeum, kultúrne centrum, bytový dom s obchodným parterom, zariadenie s opatrovateľskou službou, materská škola, športové centrum a jedáleň. Okrem areálu tlačiarňí je návrh doplnený riešením priestoru príslušného Vajanského námestia.
<b>Anotace (anglická):</b>	The subject of my diploma project is the conceptual design of the old printing factory Neografia, and its surroundings in the city centre of Martin, Slovakia. Previously, the site was only accessible to printing factory employees. I have transformed the monofunctional block of houses into library, museum, cultural center, housing, shops, senior house, nursery school, kindergarten, sport hall and canteen.

## Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne

podpis autora-diplomanta

*Tento dokument je nedílnou a povinnou součástí diplomové práce / portfolia a CD.*



Mesto Martin. Centrum. Pešia zóna. Hlavná mestská os. Vajanského námestie a areál bývalých tlačiarňí Neografia na jej severnom konci. Mestský úrad, Kultúrny dom Strojár, Obchodný dom Fix. Fontána, stánky, schody. Výšková budova. Dominanta a okolo nej uzavretý nepriechodný areál. Ostrov v centre mesta s priemyselnou minulosťou.



historická mapa mesta Martin / 1782

## úvod

Témou tejto diplomovej práce je rehabilitácia areálu bývalých tlačiarňí Neografia a k nemu prilahlého Vajanského námestia v Martine na Slovensku.

Martin je mesto v regióne Turiec so špecifickou polohou, nakoľko je zo všetkých strán zovreté pohoriami. Má severojužnú orientáciu, preteká ním rieka Turiec a žije v ňom približne 60 000 obyvateľov.

Areál bývalých tlačiarňí Neografia a k nemu prilahlé Vajanského námestie sa nachádzajú na hlavnej mestskej ose, na severnom konci pešej zóny mesta Martin.

Tlačiarne Neografia (bývalé Tlačiarne SNP) sú uzavretý, z veľkej časti nevyužívaný areál niekoľkých budov, ktorý svojou východnou hranou tvorí jednu zo štyroch "stien" Vajanského námestia.

Vajanského námestie je s rozlohou približne 100 x 100 metrov najväčším námestím v meste. Obklopujú ho Mestský úrad, Obchodný dom Fix, Kultúrny dom Strojár a areál tlačiarňí Neografia.

Komplex polygrafických budov sa staval v štyroch etapách od polovice 60. rokov do 90. rokov 20. storočia na mieste kde pôvodne stála budova Knihtlačiarneho účastinárskeho spolku. Architektmi boli Jozef Rovňák a Benedikt Fencík. Prvá etapa prebehla v rokoch 1966 až 1971, druhá 1969 až 1974, tretia 1978 až 1981 a dostavba v rokoch 1983 až 1991.

V rámci druhej etapy bola postavená hlavná výšková budova, ktorá celému areálu dominuje. Budova bola využívaná na administratívne účely a sídlo redakcie časopisu. Okolo nej sa rozprestiera niekoľko ďalších budov. Z južnej strany areál uzatvára budova, ktorá takisto slúžila administratíve, z východnej strany budova v ktorej prebiehala reprodukcia kníh, litografia, retuš, fotosadzba. Zo severnej strany areálu sa nachádza budova, v ktorej boli vyrábané a šité knižné väzby a bloky a ďalej tu prebiehalo rezanie, skladanie a lepenie kníh. Vo dvore sa nachádzajú dve halové budovy, v ktorých sa nachádzala ofsetová a hlbokotlačová strojovňa. Ďalej sa v areáli nachádzajú budovy, ktoré slúžili ako sklad papiera, stolárska dielňa, divadelné dielne a požičovňa kostýmov.



*satelitná snímka mesta Martin*



riešené územie



*Vajanského námestie a tlačiarne Neografia v pozadí / historická snímka*





*Vajanského námestie a Mestský úrad v pozadí / historická snímka*



*Obchodný dom Fix a tlačiarne Neografia v pozadí / historická snímka*



*Vajanského námestie a Obchodný dom Fix v pozadí / historická snímka*



*súčasný stav areálu bývalých tlačiarí Neografia a jeho okolia*



*súčasný stav areálu bývalých tlačiarňí Neografia a jeho okolia*

Areál bývalých tlačiarní očistujem od nánosov neskorších fáz výstavby. Odstraňujem sklady, garáže a prístavky, ktoré postupom času vznikli v centrálnej časti bloku. Odstraňujem takisto etážovú administratívnu budovu na južnej hrane areálu. Ponechávam a ďalej pracujem s piatimi objektmi. Štyri z nich sa nachádzajú na obvode bloku a celý areál lemujú. Jedna z nich, pôvodne výrobná hala, bola ukrytá v jadre bloku za inými objektmi. Tú odkrývam a jej južnú fasádu exponujem.

Blok bývalých tlačiarní Neografia bol dlhé roky prístupný iba zamestnancom továrne. Monofunkčný blok transformujem na polyfunkčný a do jednotlivých objektov umiestňujem funkcie ako knižnica, múzeum, kultúrne centrum, bytový dom s obchodným parterom, zariadenie s opatrovateľskou službou, materská škola, športové centrum a jedáleň.

Kultúrne funkcie koncentrujem v okolí Vajanského námestia, ostatné funkcie, ktoré sú schopné využívať benefity vnútrobloku sú umiestnené v centrálnej časti bloku. Deti z materskej školy a seniori zo zariadenia s opatrovateľskou službou tak majú priamy prístup na ihrisko vo vnútrobloku, ktoré je primárne určené práve im.

Objekty svojou hmotou vytvárajú vizuálne uzavretý areál, no priestory medzi nimi a priechody v parteri blok sprístupňujú verejnosti. Blok sa tak stáva verejne prístupný a narozdiel od minulosti priechodný vo všetkých smeroch.

Pešiu zónu mesta predlžujem až po severnú hranu Vajanského námestia, Tomu prispôbujem cestnú sieť v okolí námestia. Slepú ulicu, ktorá vedie popred budovu Mestského úradu a ulicu vedúcu popred hlavnú fasádu areálu tlačiarní ruším a dopravu prekladám na príľahlé ulice. Ulicu pred športovým centrom a materskou škôlkou rozširujem, doplňujem už existujúce stromoradie a vytváram nové parkovacie miesta.

Jednotlivé funkcie objektom určujem na základe strategických dokumentov mesta, rozhovorov s vedením mesta Martin a potrieb samotných obyvateľov.

1 / Okresná knižnica v Martine sa momentálne nachádza v neadekvátnych priestoroch, stiesnená v zovretí zástavby ktorá ju obklopuje, skrytá, s nedostatkom miesta pre rozvoj a ponuku širšieho spektra publikácií. Knižnica je takisto organizátorom množstva akcií pre všetky skupiny obyvateľstva, od malých detí, cez študentov, dospelých až po seniorov a potrebovala by priestory vhodné na usporadúvanie týchto podujatí.

2 / Martin je vďaka svojej histórii zaslúžene nazývaným kultúrnym centrom Slovákov. Chýba mu však infraštruktúra, kde by sa mohol kultúrny život v súčasnosti rozvíjať a prezentovať. Jednou z organizácií, ktorá k martinskej kultúre prispieva je Kultúrna scéna Martin, ktorá však svoje projekty prezentuje v prenajatých priestoroch na niekoľkých miestach v Martine. Martin tak nemá jedno kultúrne centrum.

3 / Napriek tomu, že je Martin kultúrnym centrom Slovenska, nenájdeme tu miesto, kde sa prezentujú dejiny mesta a regiónu Turiec, takisto nenájdeme odkaz na technickú minulosť mesta a jej význam pre celoslovenské dejiny.

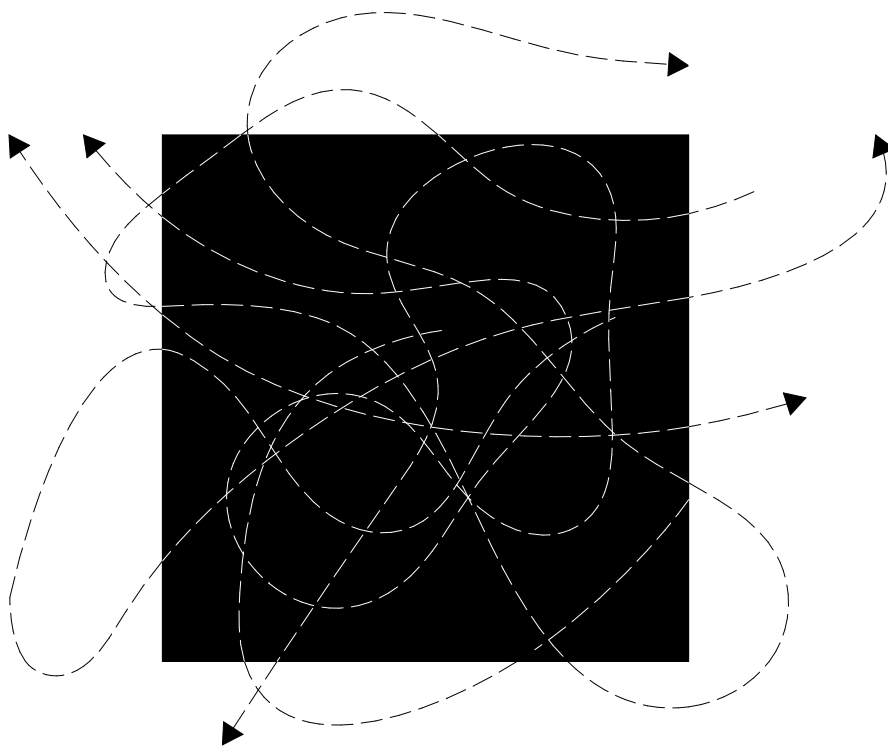
4 / Martinská verejnosť dopytuje po športovom využití, po viacúčelových areáloch. Záujem je o kolektívne športy ako futbal, hokej alebo tenis, ale aj curling alebo hokejbal. Zvyšuje sa záujem o zdravý životný štýl a tým pádom fitness, vonkajšie telocvične, cykloturistiku, ale aj o športové aktivity pre seniorov.

5 / V Martine podľa oficiálnych dokumentov vydaných mestom dochádza k stále väčšiemu počtu nevybavených žiadostí o umiestnenie detí do materských škôl a detských jasli.

6 / V meste je jeden štátny a niekoľko súkromných domovov dôchodcov, avšak s tak nízkou kapacitou, že obyvatelia mesta sú na čakacích listoch zapísaní desiatky rokov a ani po toľkých rokoch im nebolo priradené ubytovacie miesto."

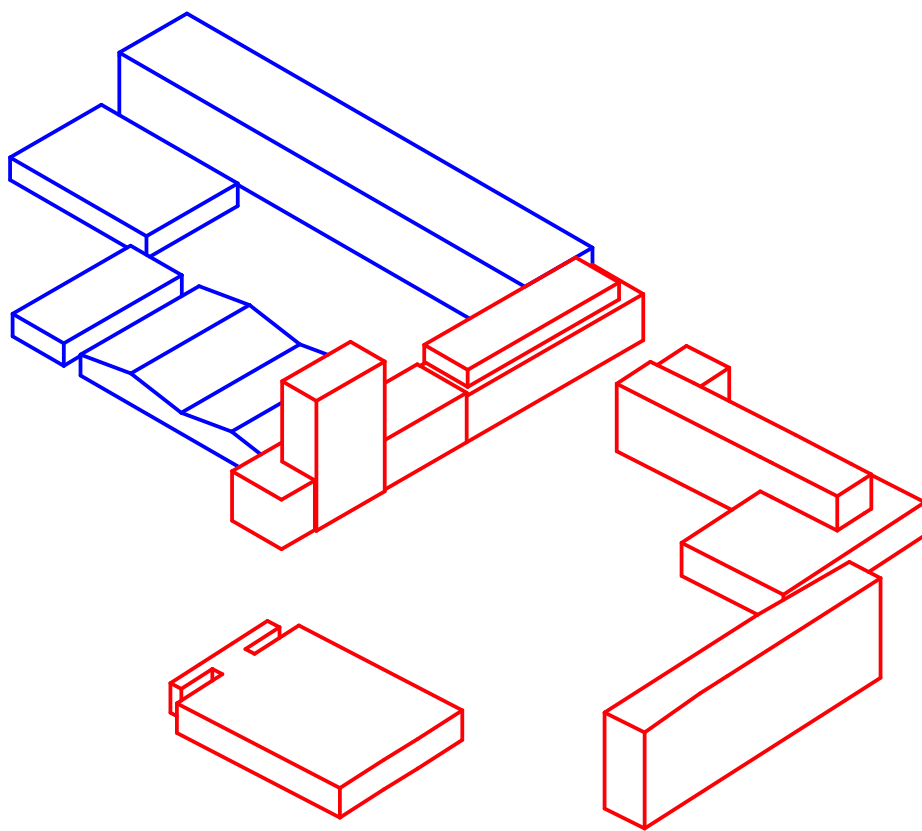
7 / Martin má vďaka pohoriam, ktoré ho obklopujú veľmi strategickú polohu z hľadiska cestovného ruchu. V súčasnosti je v zimných mesiacoch najnavštevovanejšie lyžiarske stredisko Martinské hole, na ktoré do roku 2005 viedla aj lanová dráha. V prípade, že mesto v budúcnosti obnoví činnosť lanovej dráhy do lyžiarskeho strediska, je potrebné v meste navýšiť kapacity ubytovacích zariadení.

Zariadenia pre seniorov a deti predškolského veku, ktoré má mesto v záujme budovať má z môjho pohľadu význam umiestňovať do jadra mesta, ktoré má výbornú dopravnú dostupnosť ale zároveň je od priameho kontaktu s dopravnými prostriedkami oddelené a má výbornú občiansku vybavenosť.



*sprístupnenie monofunkčného bloku*





*situovanie objektov s kultúrnou náplňou okolo námestia*

Okrem areálu tlačiarne je návrh doplnený riešením priestoru priľahlého Vajanského námestia. Vajanského námestie má svojou rozlohou približne 100 x 100 metrov a blízkosťou Mestského úradu a iných verejných budov potenciál sa stať dôležitým mestským priestorom, miestom stretávania sa ľudí kvôli administratívnym účelom, ale i miestom k oddychu. Môže sa stať cieľovým bodom.

K Vajanského námestiu z východnej strany prilieha budova Mestského úradu, zo severnej Kultúrny dom a kino Strojár, z južnej Obchodný dom Fix a zo západnej areál tlačiarne Neografia.

Všetky tieto inštitúcie robia z tohto námestia dôležitý mestský priestor, ktorý je denne využívaný veľkým počtom ľudí. Ich cesty sú však rôzne. Najdôležitejším prepojením je prepojenie pešej zóny a severovýchodného rohu námestia, kde sa ľudia presúvajú na najbližšiu zastávku MHD. Ďalej sú to prepojenia pešej zóny a dvoch vchodov Mestského úradu a vchodu kultúrneho domu a kina Strojár.

Považujem za dôležité námestie priamo prepojiť s Mestským úradom. Ulicu, ktorá vedie popred Mestský úrad a budovu tak od námestia oddeľuje navrhujem ukončiť v severnej časti pri Kultúrnom dome Strojár. Dôležitá budova akou je Mestský úrad má byť priamo spätá s mestským verejným priestorom nachádzajúcim sa priamo pred ňou.

Vajanského námestie navrhujem sprehladniť a zjednotiť materiálno i výškovo. Odstraňujem pôvodný prístrešok v juhozápadnej časti námestia, pod ním stojace obchodné stánky a takisto aj terénne stupne, ktoré sa nachádzajú v ich okolí. Námestie tak umiestňujem do jednej roviny.

Na základe najfrekventovanejších trás ľudí prechádzajúcich námestím a na základe návaznosti na hlavné vchody do súčasných aj novo navrhovaných budov navrhujem súbor niekoľkých kružníc, ktoré umiestňujem v tzv. "slepých" miestach námestia. Tvar kružnice umožňuje plynulý presun ľudí v ich okolí a zároveň tieto kružnice tvoria zelené oddychové plochy. Kružnice zároveň umiestňujem tak, aby bol zachovaný čo najväčší počet stromov nachádzajúcich sa na námestí. Tie sú doplnené novými stromami, nízkou zeleňou a v okolí kružníc sa nachádzajú takisto lavičky, stojany na bicykle a iný mestský mobiliár.

V centrálnej časti vytváram priestor vhodný pre umiestnenie tržných stánkov. Tie sa v súčasnosti nachádzajú každý deň dopoludnia na opačnom konci pešej zóny, na parkovisku neďaleko kostola sv. Martina. Tržnica by mala byť z môjho pohľadu umiestnená na reprezentatívnom a lepšie dostupnom mieste. Tržnica nemá byť cieľom, ale zastávkou na ceste.

Pôvodnú mestskú fontánu zachovávam vo forme niekoľkých trysiek, avšak umiestňujem ju do úrovne terénu a tak prestáva byť bariérou, ako tomu bolo doposiaľ. Od zvyšku námestia je vizuálne oddelená iným materiálom dlažby.

Ako materiál povrchu námestia volím liaty betón s viditeľnými špárami vysypanými kamenivom.

Parter Kultúrneho domu Strojár navrhujem znovu spriestupniť, tak ako tomu bolo v minulosti.

V obchodnom dome Fix navrhujem obnoviť obchodné priestory v parteri a 1. podlažie využívať ako depozitár k navrhovanému múzeu a knižnici.

### *konštrukcia*

Zachovávam nosné konštrukcie všetkých pôvodných objektov, ktoré vo svojom návrhu ponechávam. V prípade výškovej budovy a výrobnéj haly je to ocelová nosná konštrukcia, v prípade ostatných budov je to železobetónový skeletový nosný systém. Vo výškovej budove ponechávam schodište pôdorysného tvaru trojuholníka a výtahové jadro. V objekte výrobnéj haly zachovávam ocelovú nosnú konštrukciu s väzníkmi a takisto pôvodné okná na západnej fasáde. Rozpony nosnej konštrukcie sú vo väčšine objektov 6 x 6 metrov.

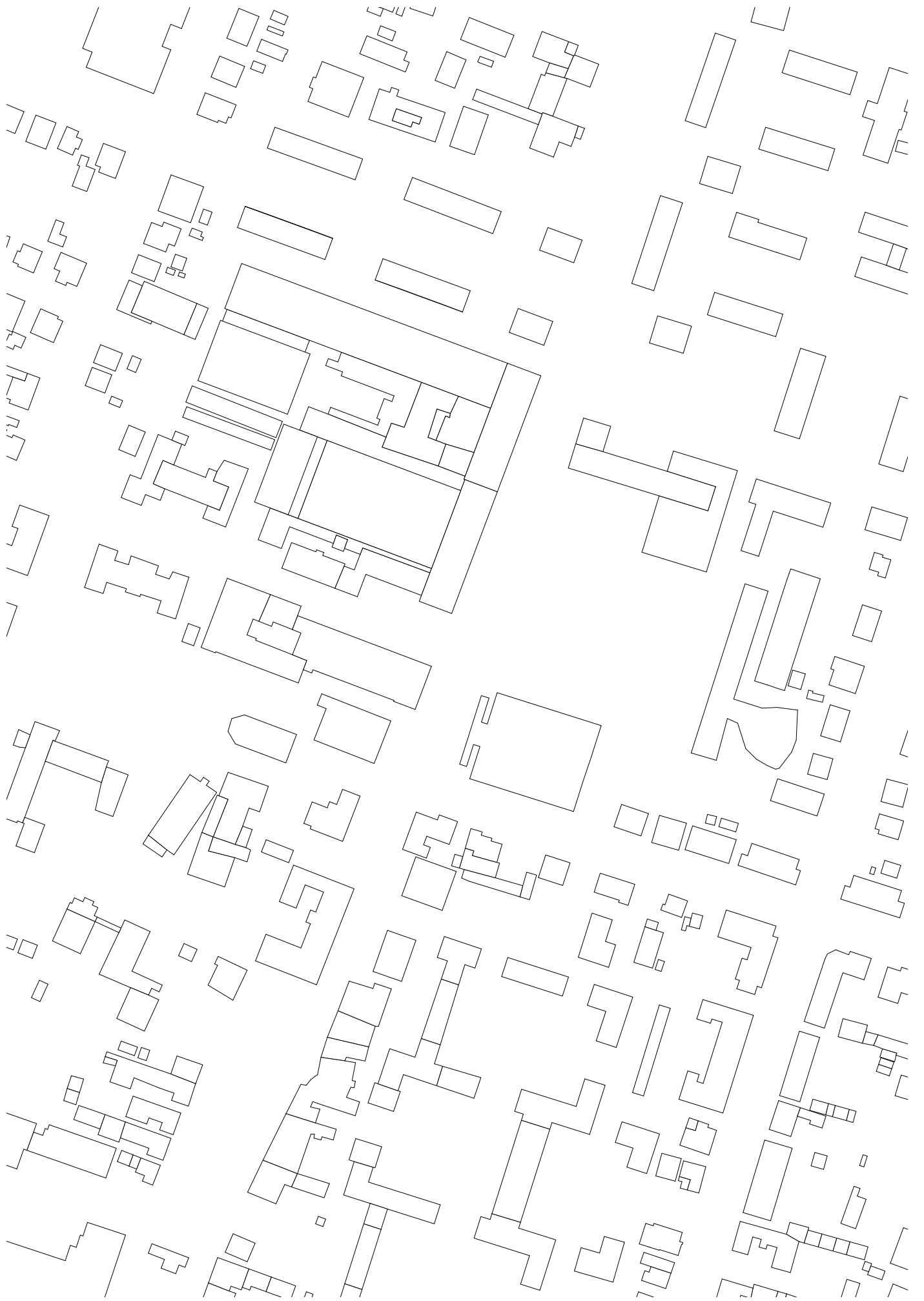
V suteréne areálu navrhujem podzemné parkovanie s kapacitou približne 230 parkovacích miest. Podzemné parkovanie sa nachádza vo vnútrobloku areálu, pôdorysne lemuje vnútornú hranu pôvodných budov. Konštrukčný systém je železobetónový s rozponom 8,1 x 8,1 metra. Objekt zariadenia s opatrovateľskou službou je jediným, ktorý je týmito garážmi podpivničený a tak vo svojej konštrukcii preberá tento nosný systém.

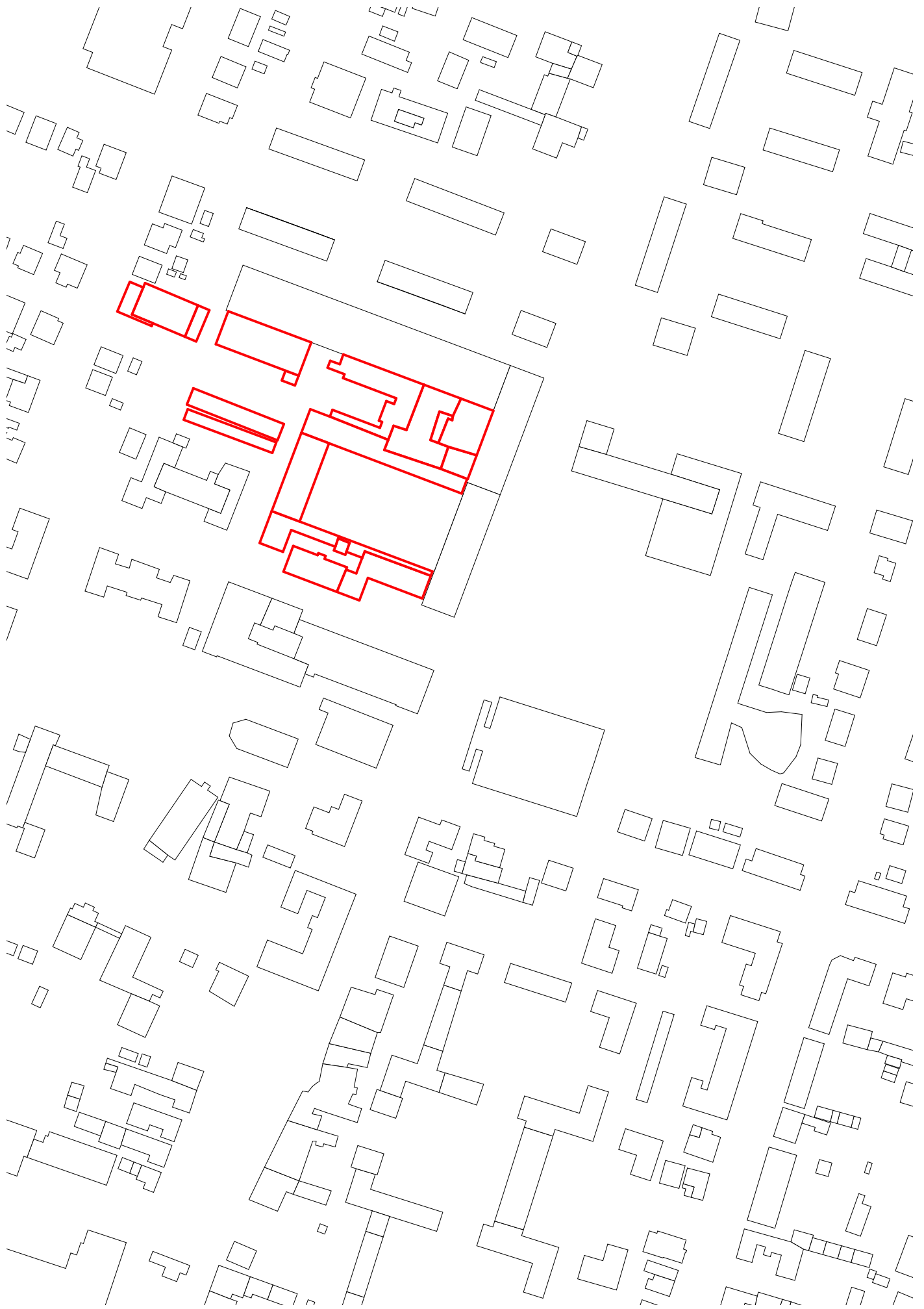
Konštrukčný systém knižnice, bytového domu a kultúrneho centra je tak pôvodný železobetónový prefabrikovaný skelet. Konštrukčný systém múzea a športového centra je ocelový. Novostavba materskej škôlky a zariadenia s opatrovateľskou službou je železobetónový stenový systém.

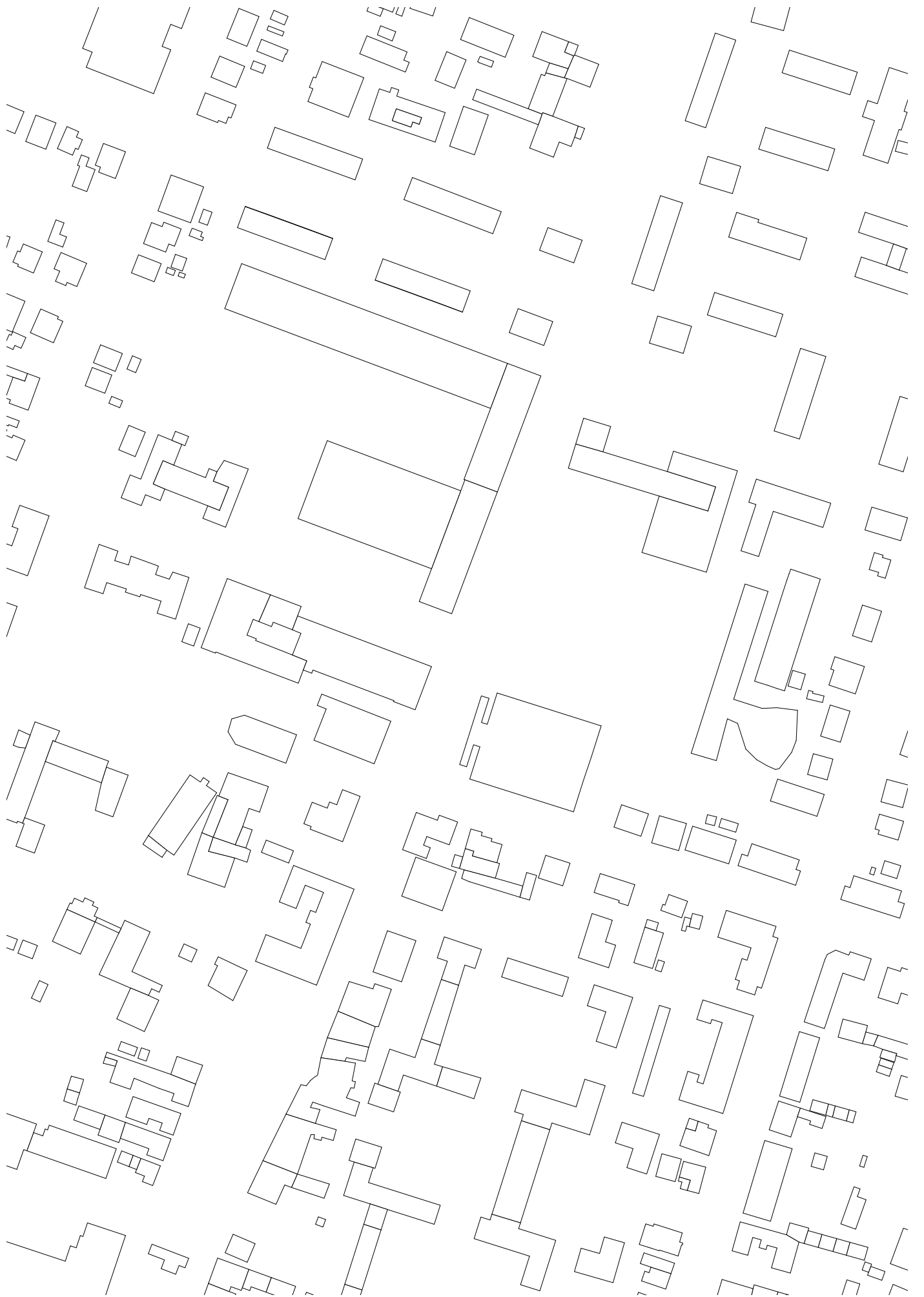




schwarzplan / M 1:5000

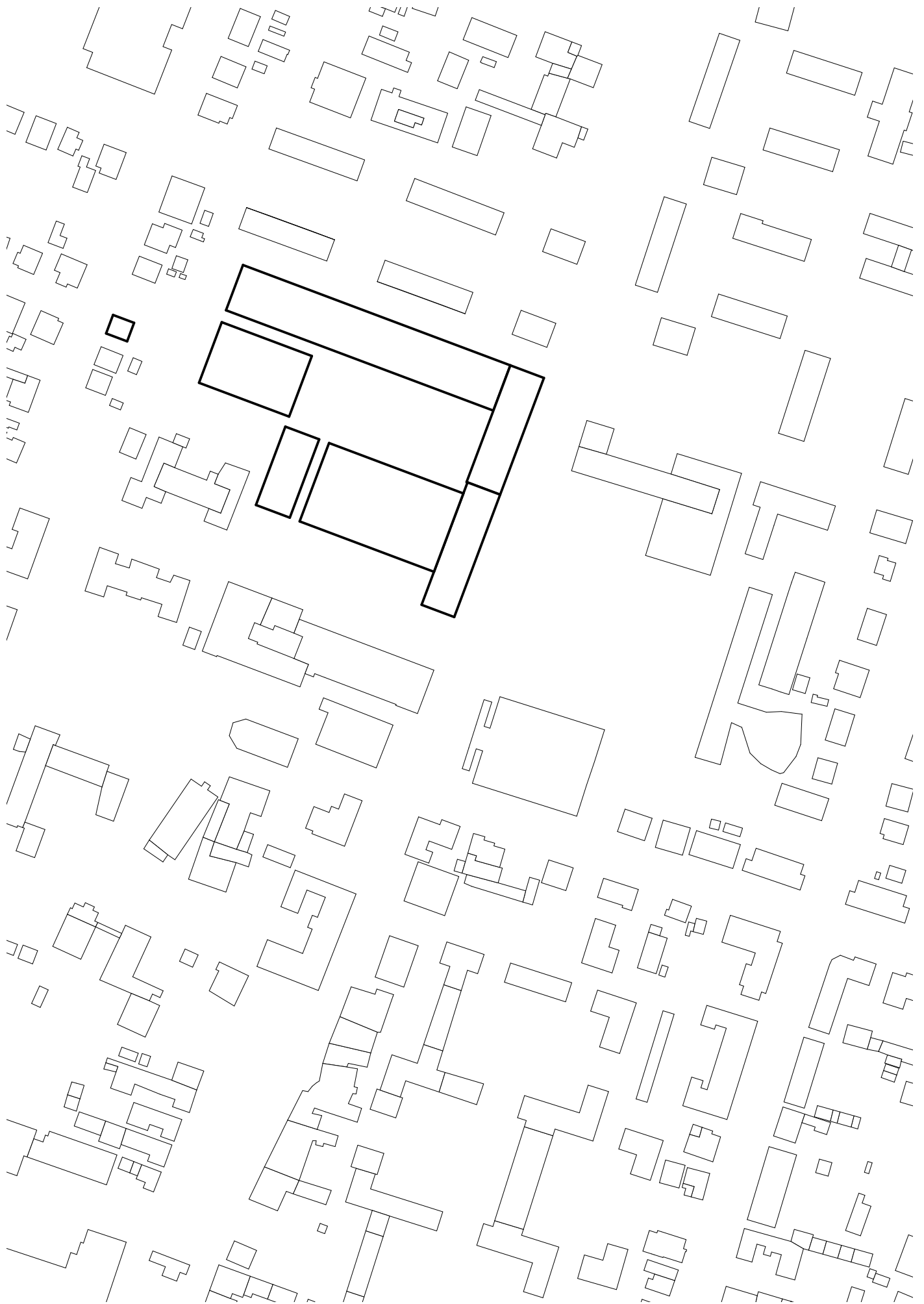






zachované objekty / M 1:2500



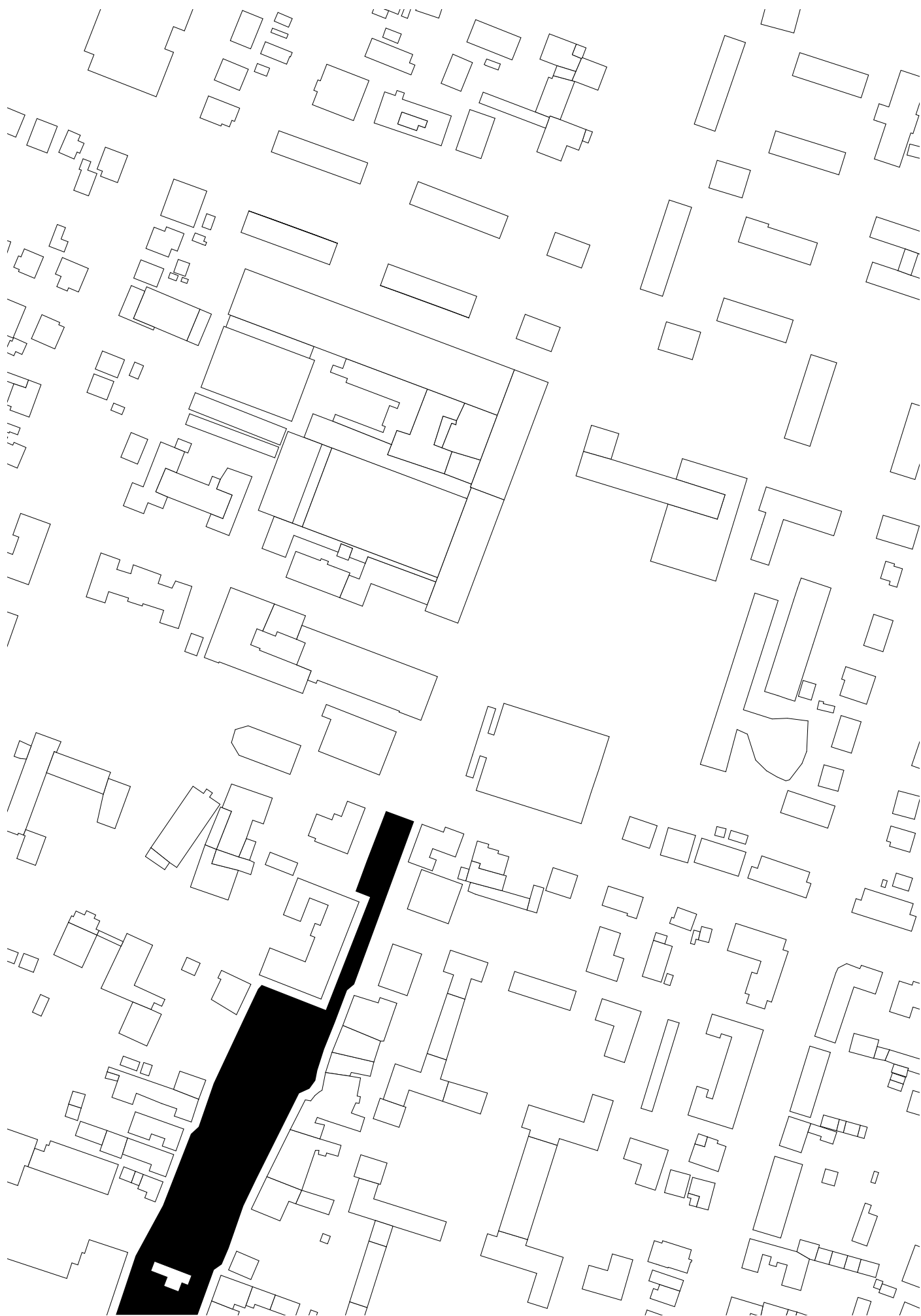




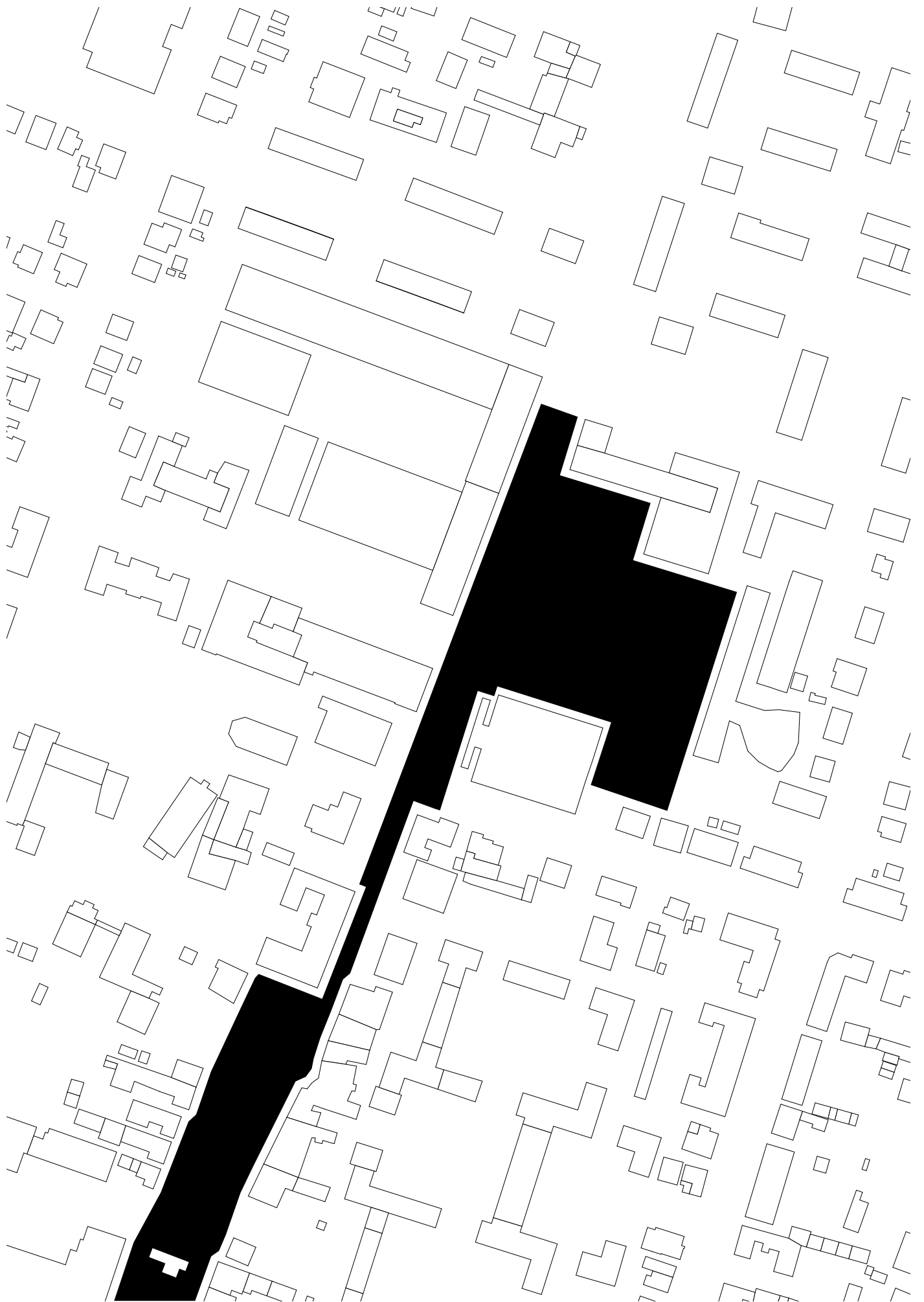
súčasná poloha verejných priestorov / M 1:2500



navrhované spriechodnenie areálu bývalých tlačiarí / M 1:2500



súčasná poloha pešej zóny / M 1:2500



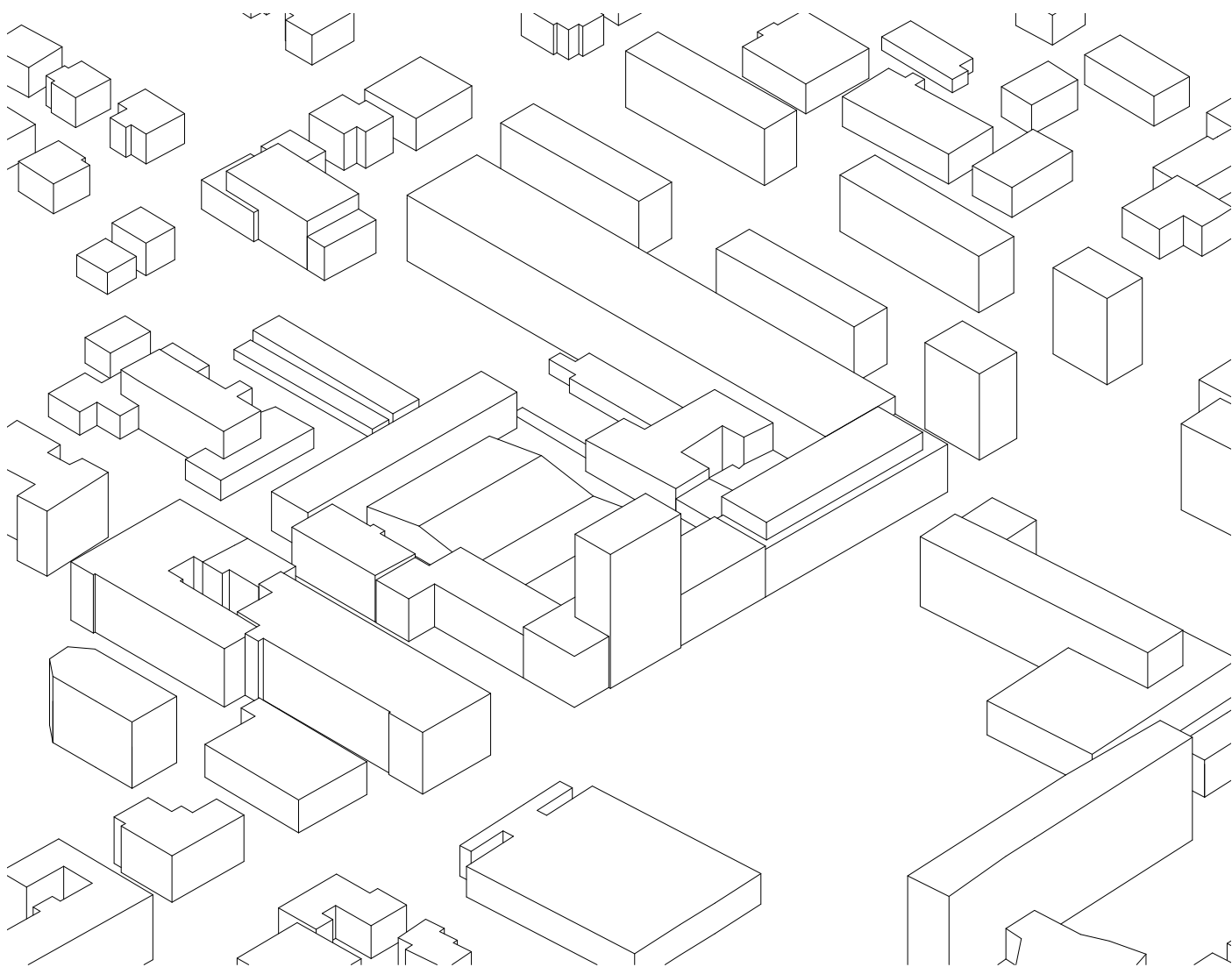
navrhované rozšírenie pešej zóny / M 1:2500



súčasná automobilová cestná sieť / M 1:2500

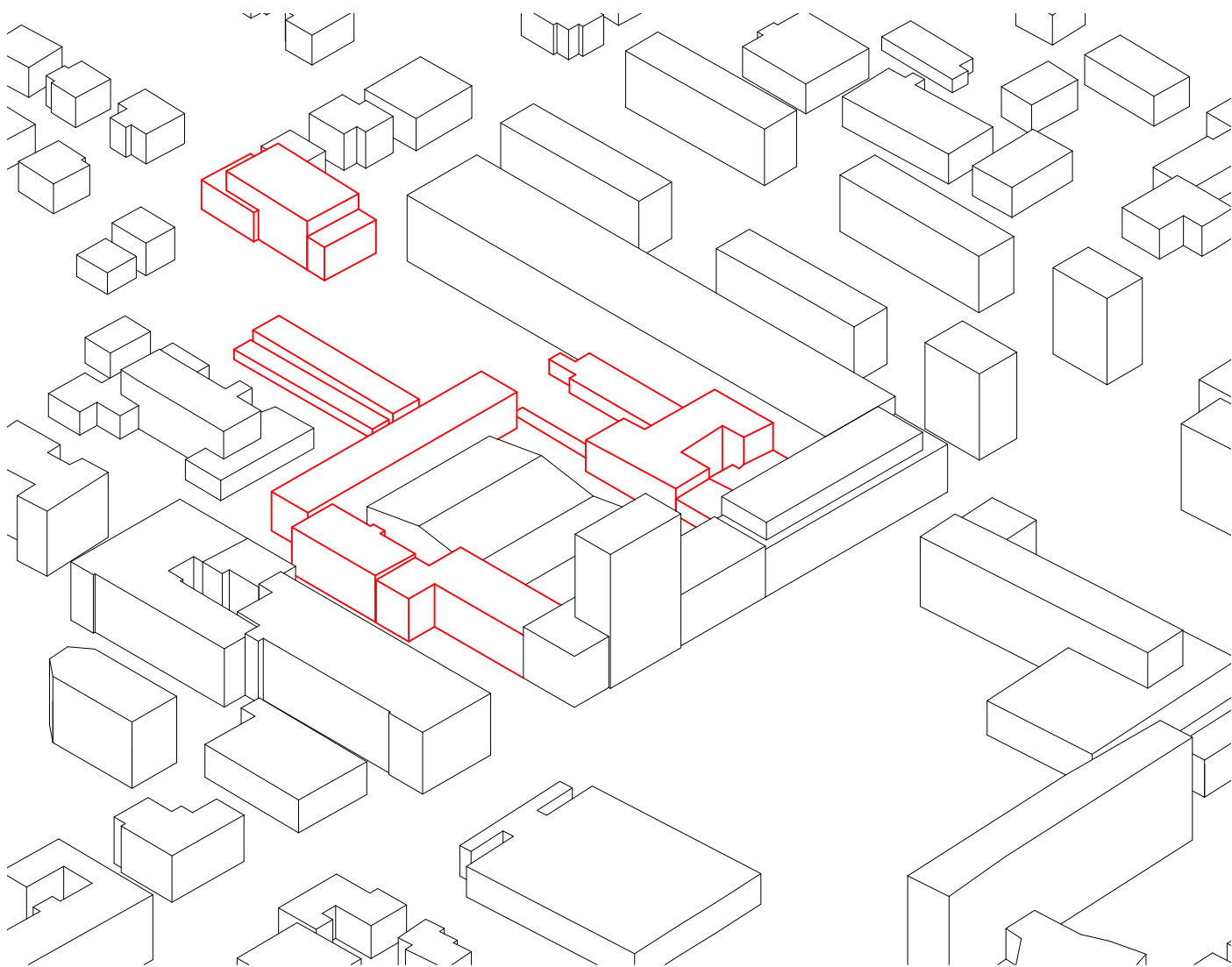


navrhované zmeny v automobilovej cestnej sieti / M 1:2500

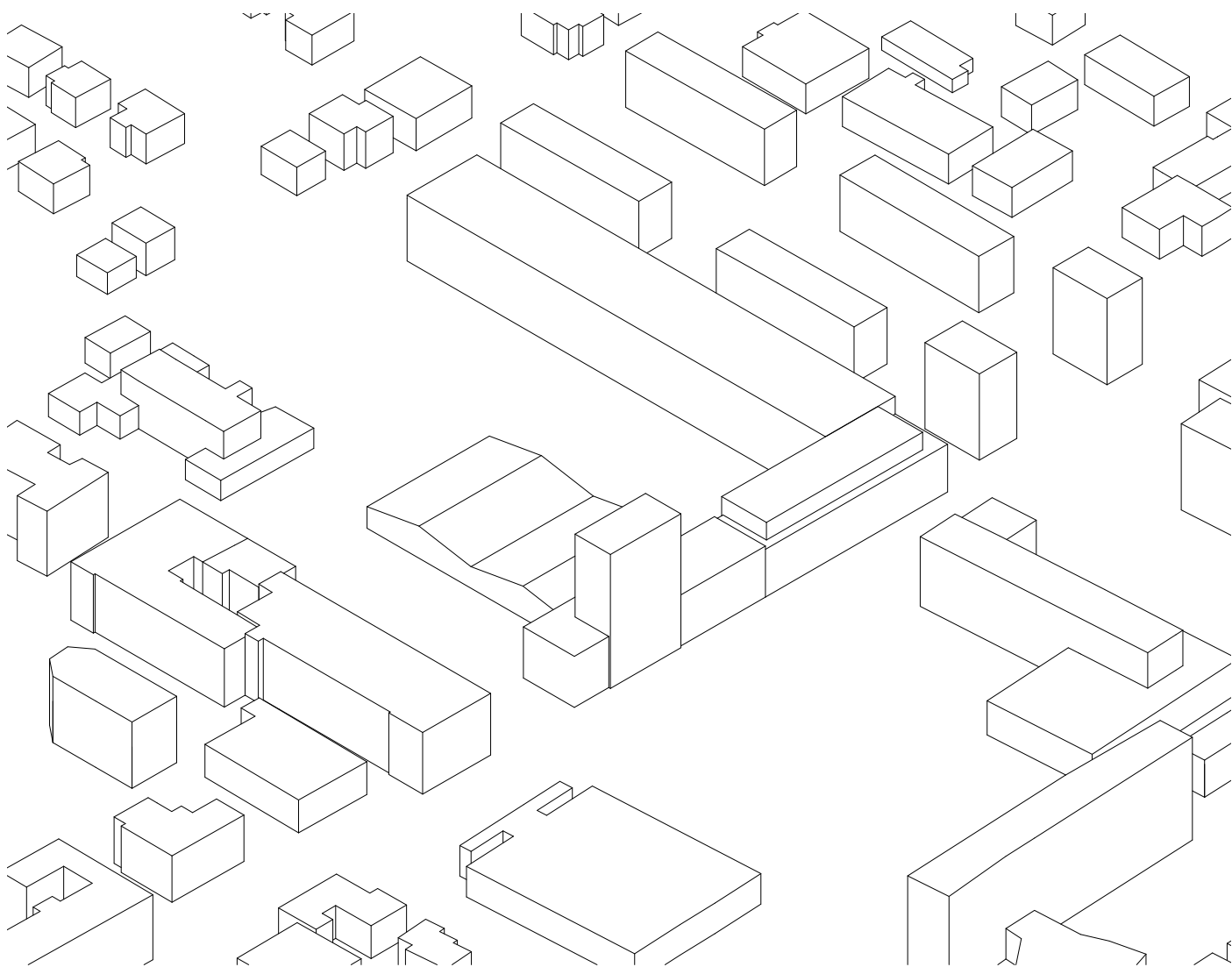


*původný stav*

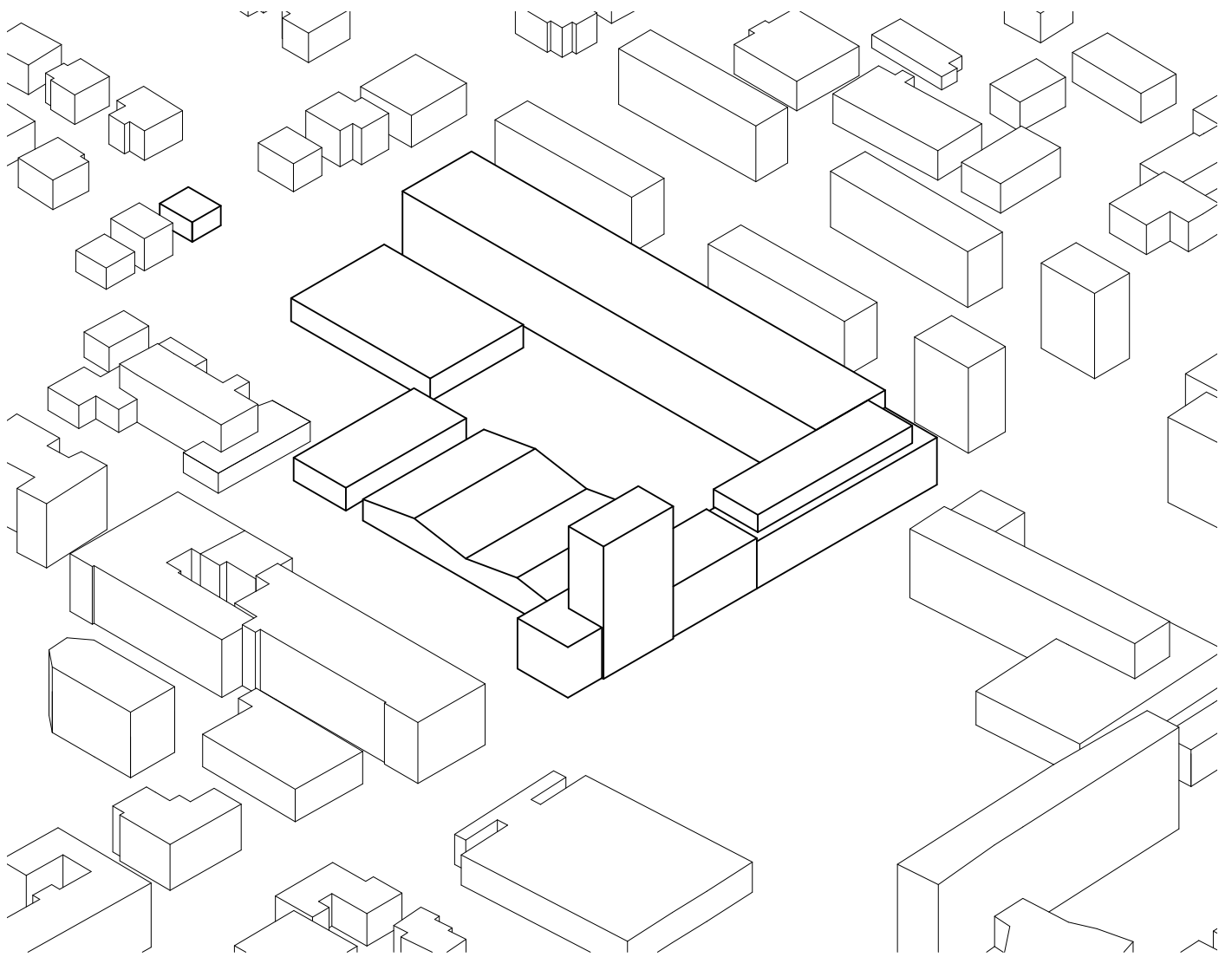




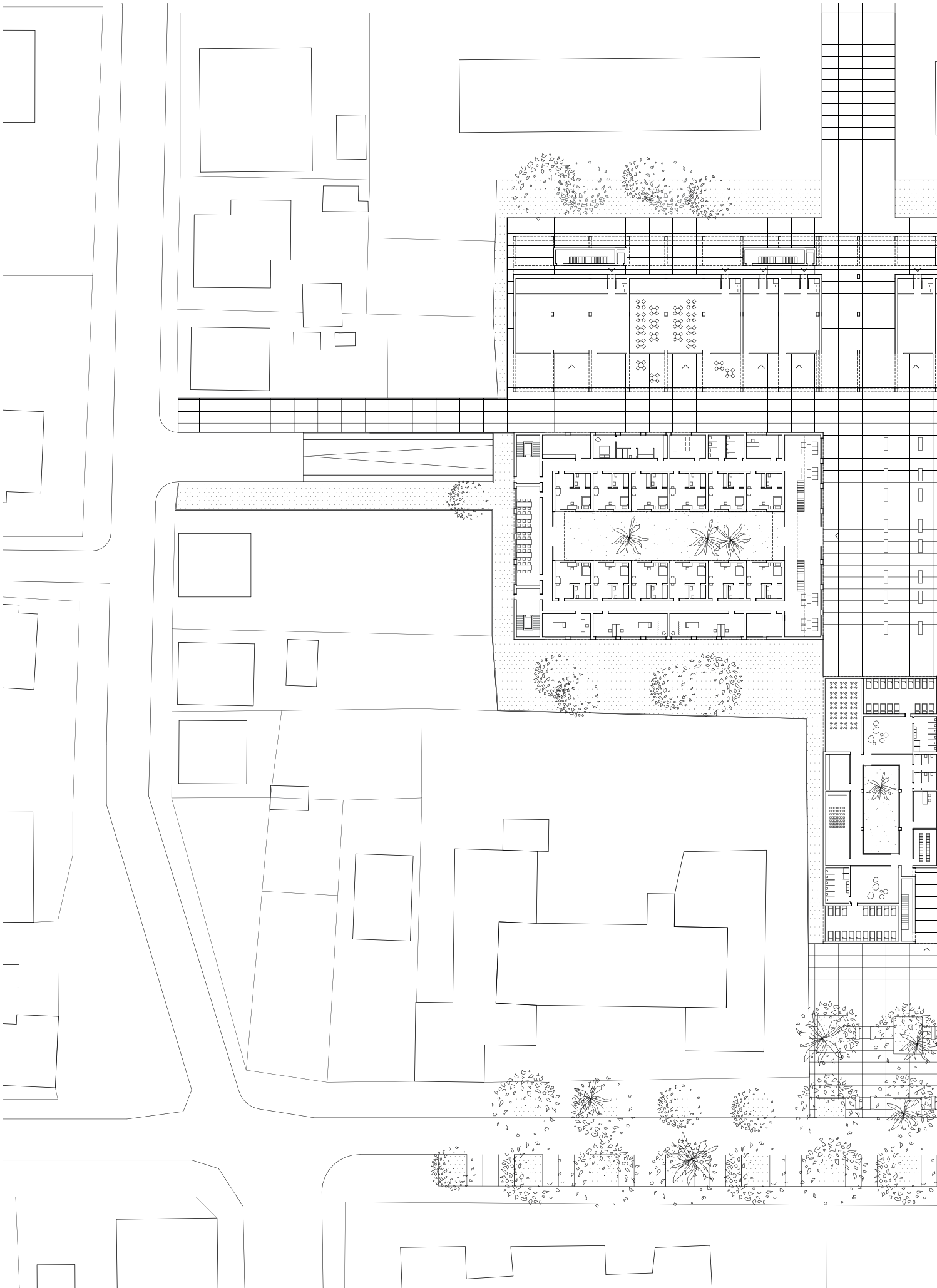
*demolované objekty*

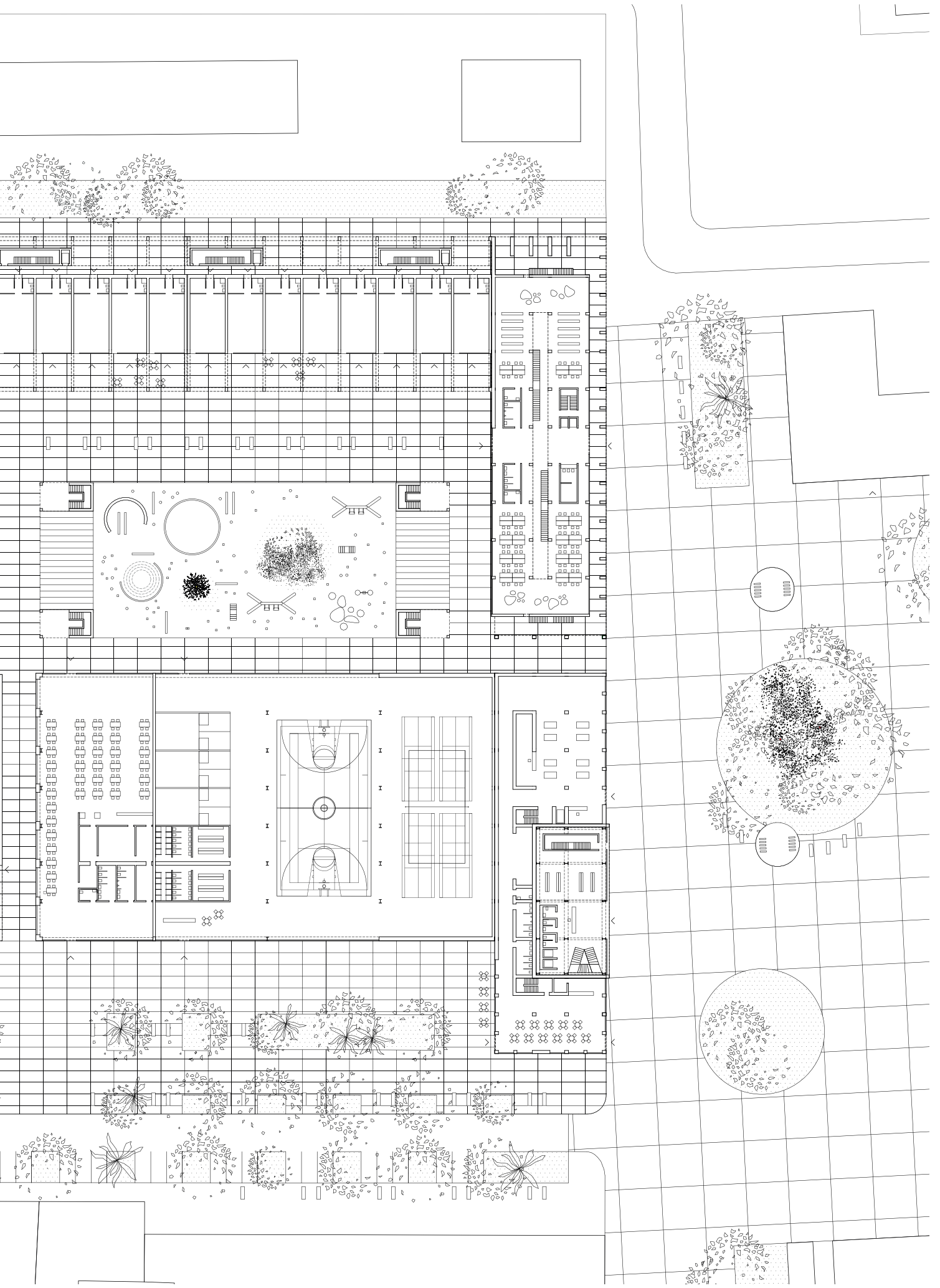


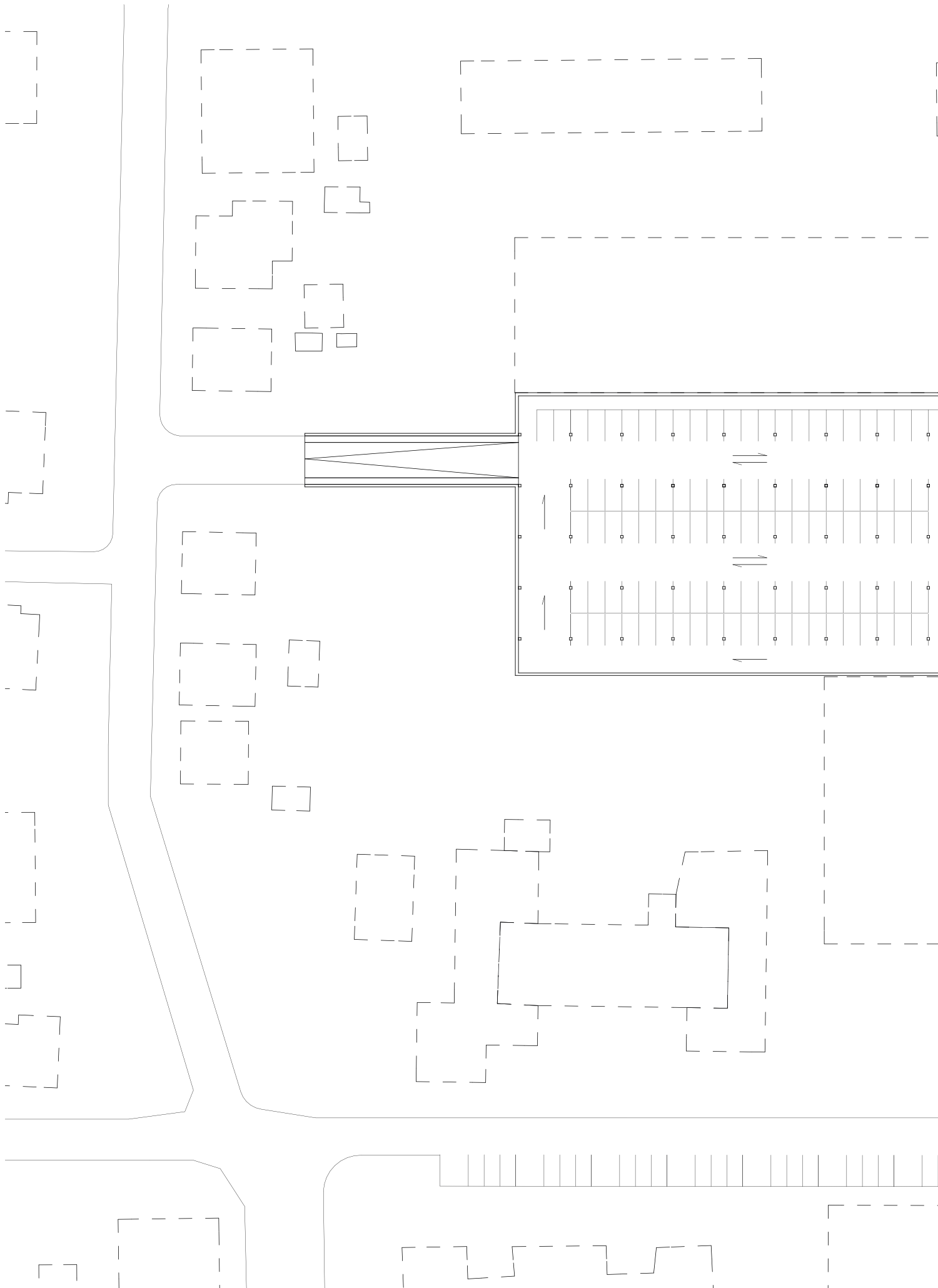
*zachované objekty*

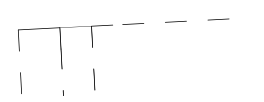
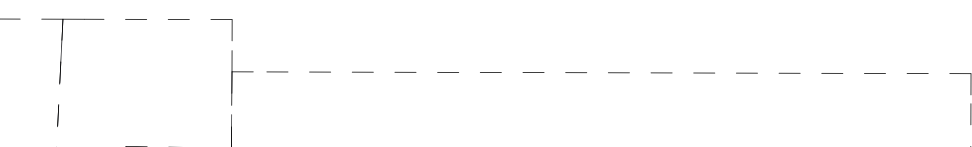
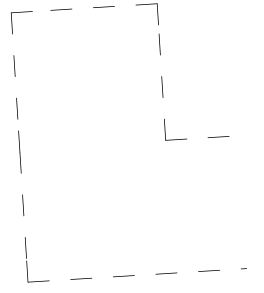
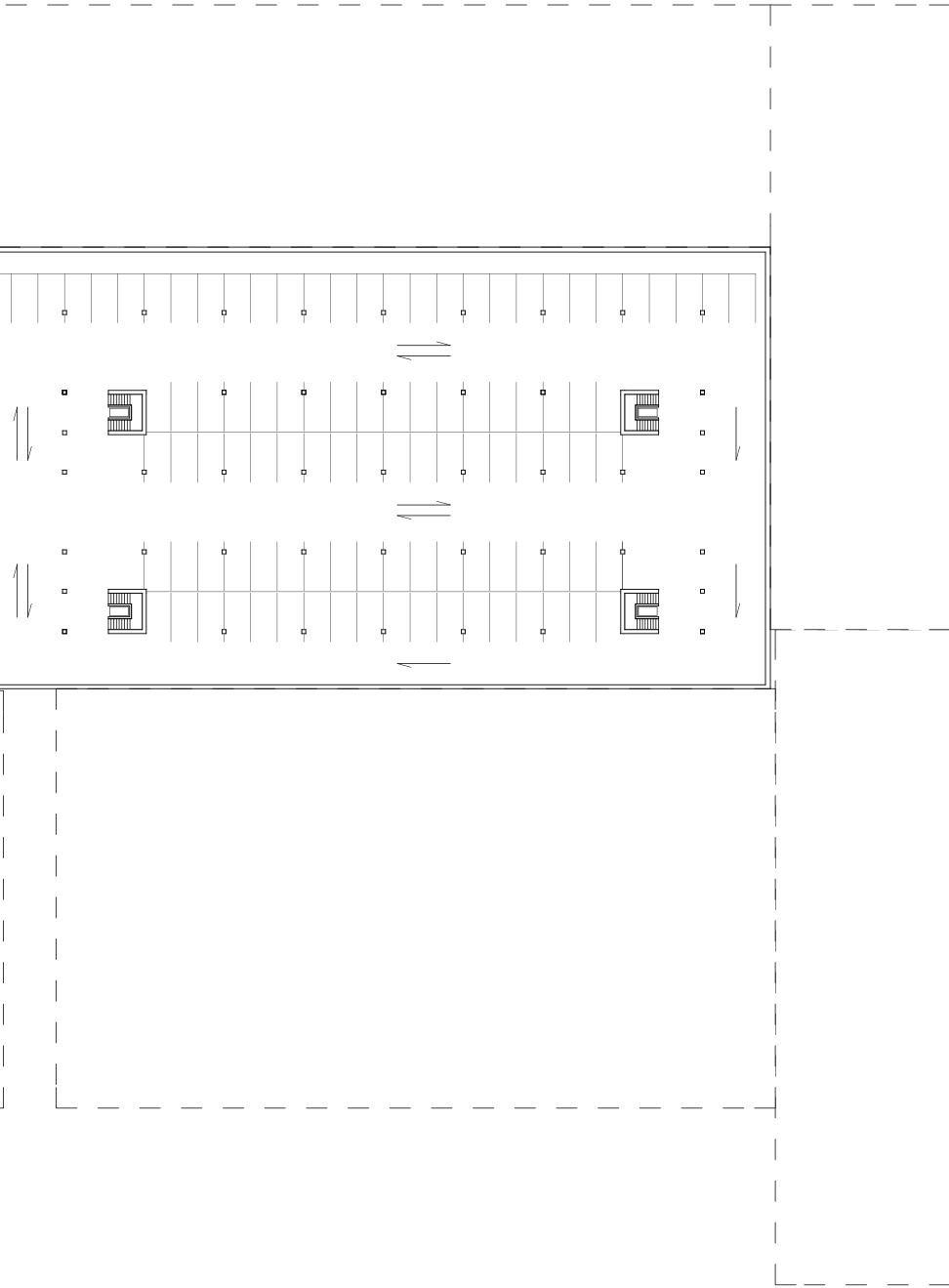
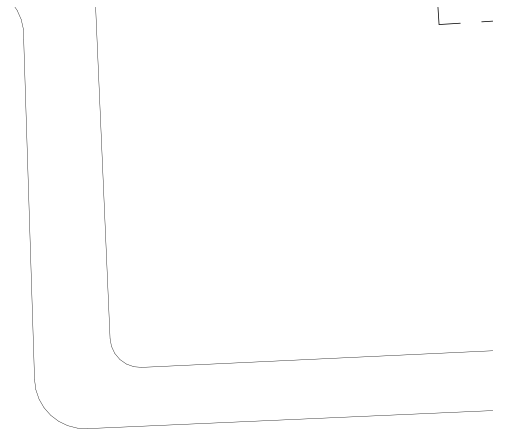


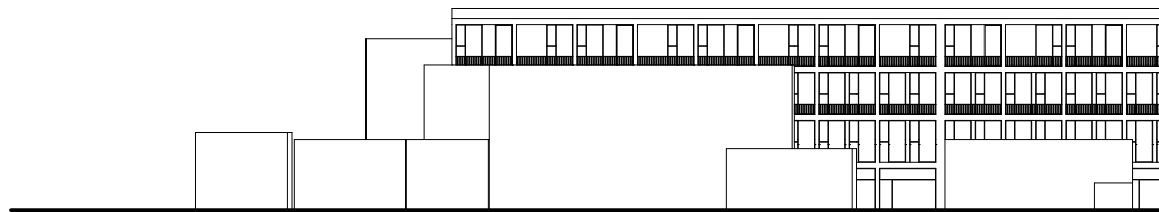
*návrh*







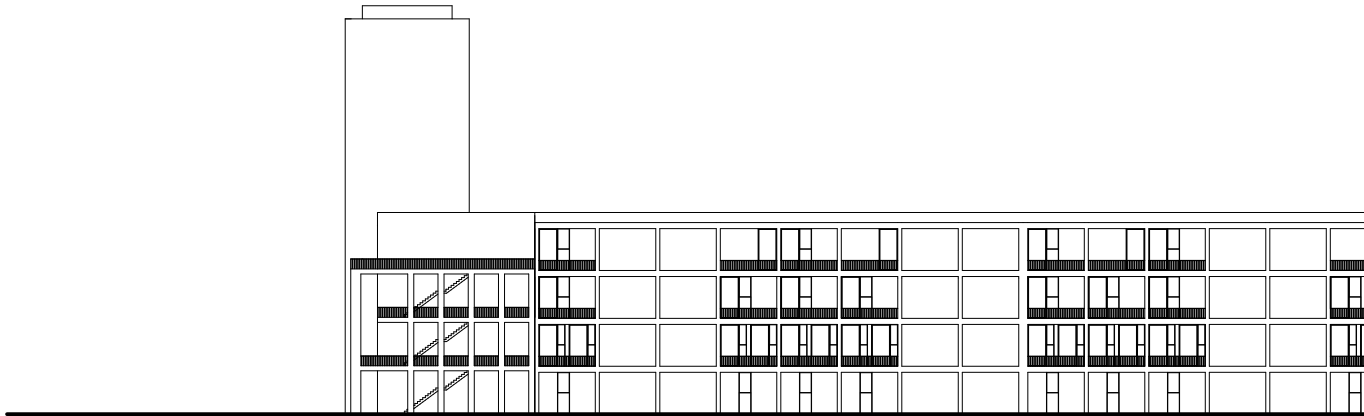


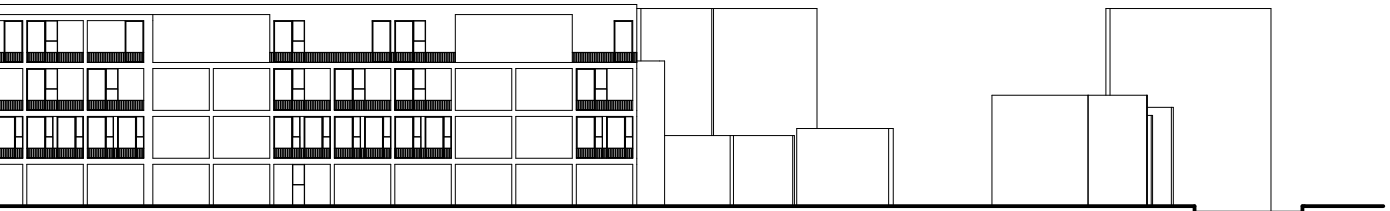




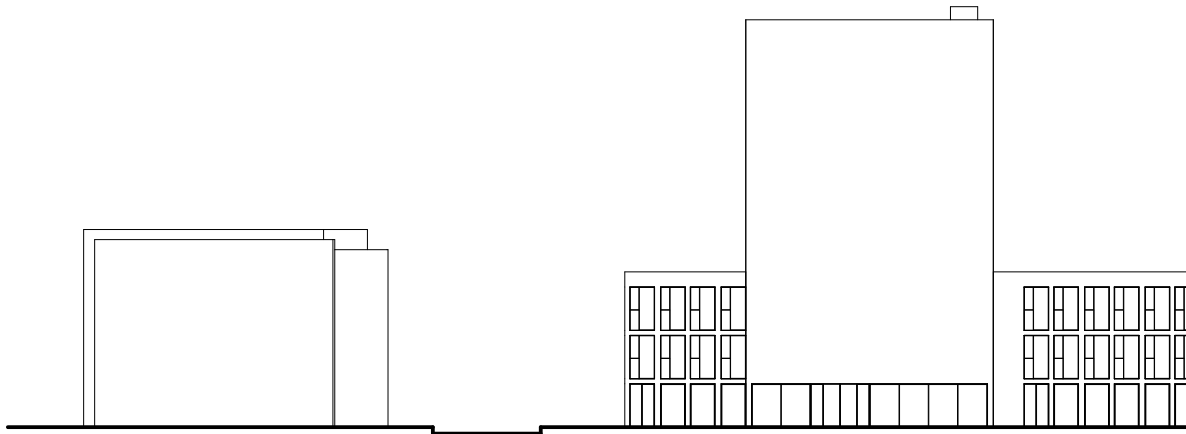


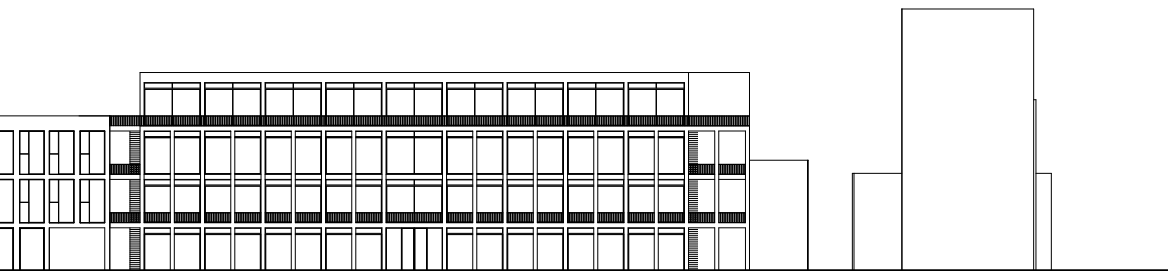
1M 30M 60M



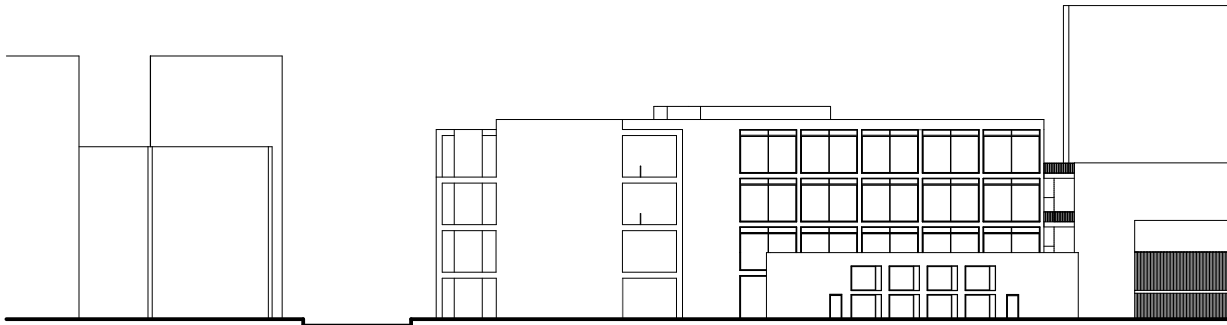


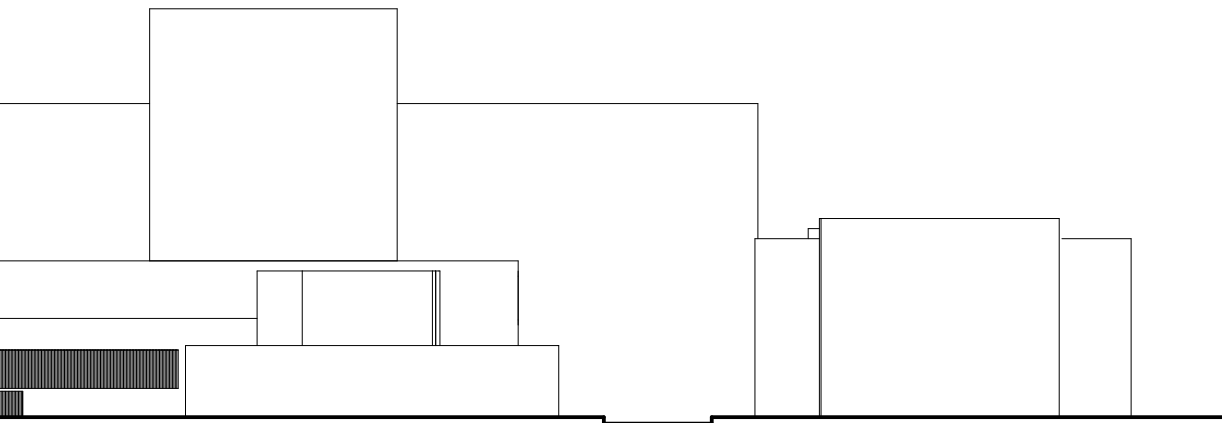
1M 30M 60M



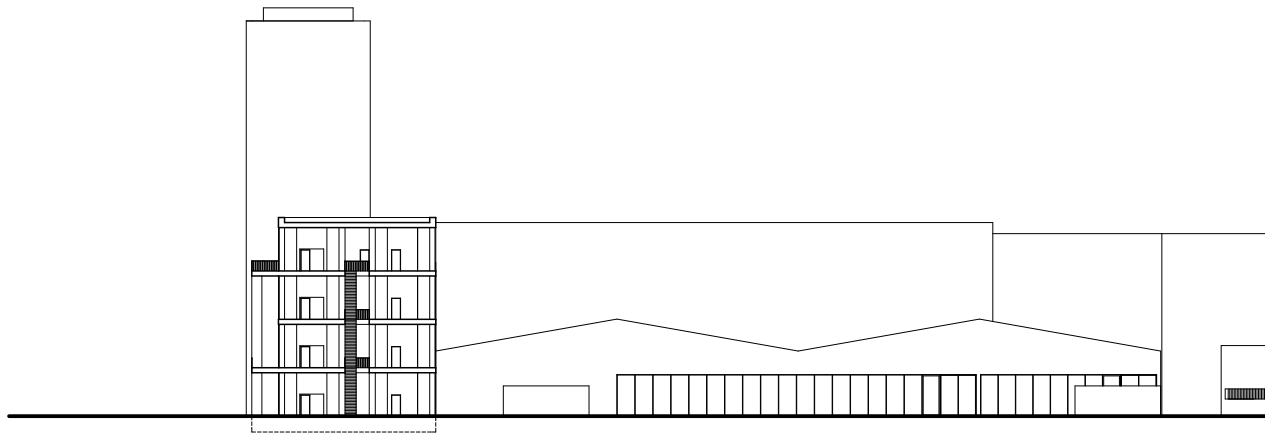


1M 30M 60M

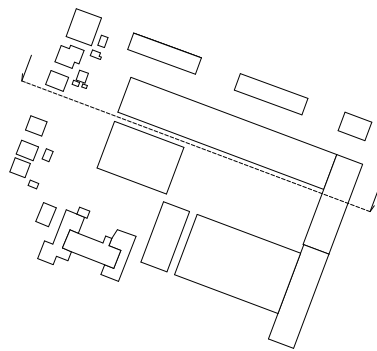
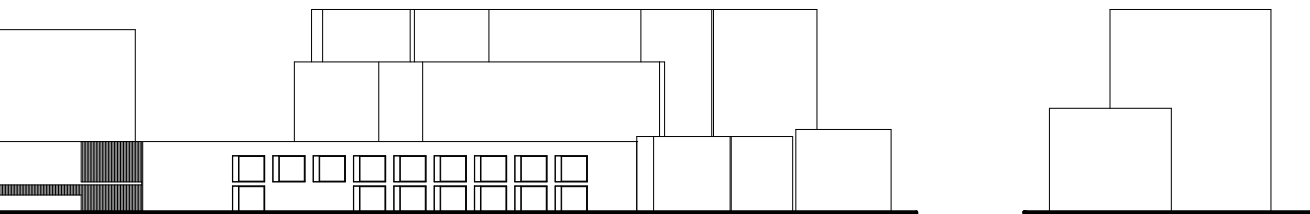




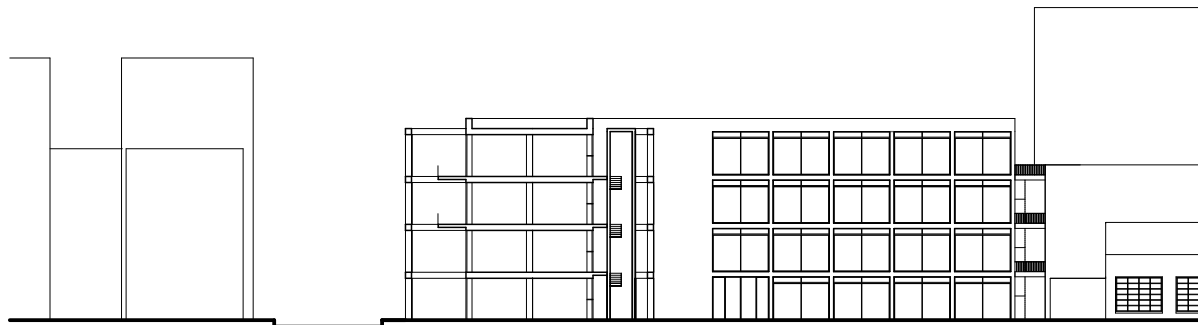
1M 30M 60M

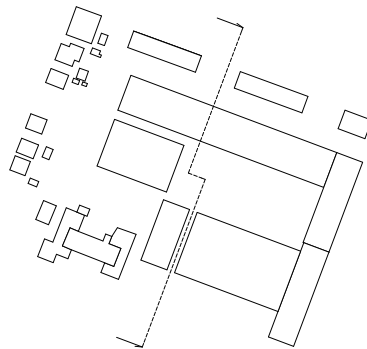
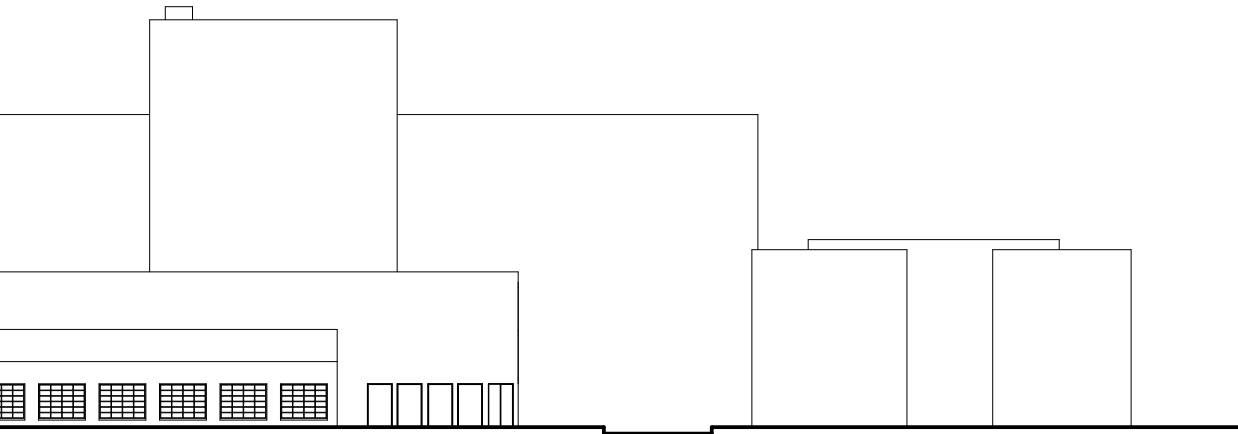




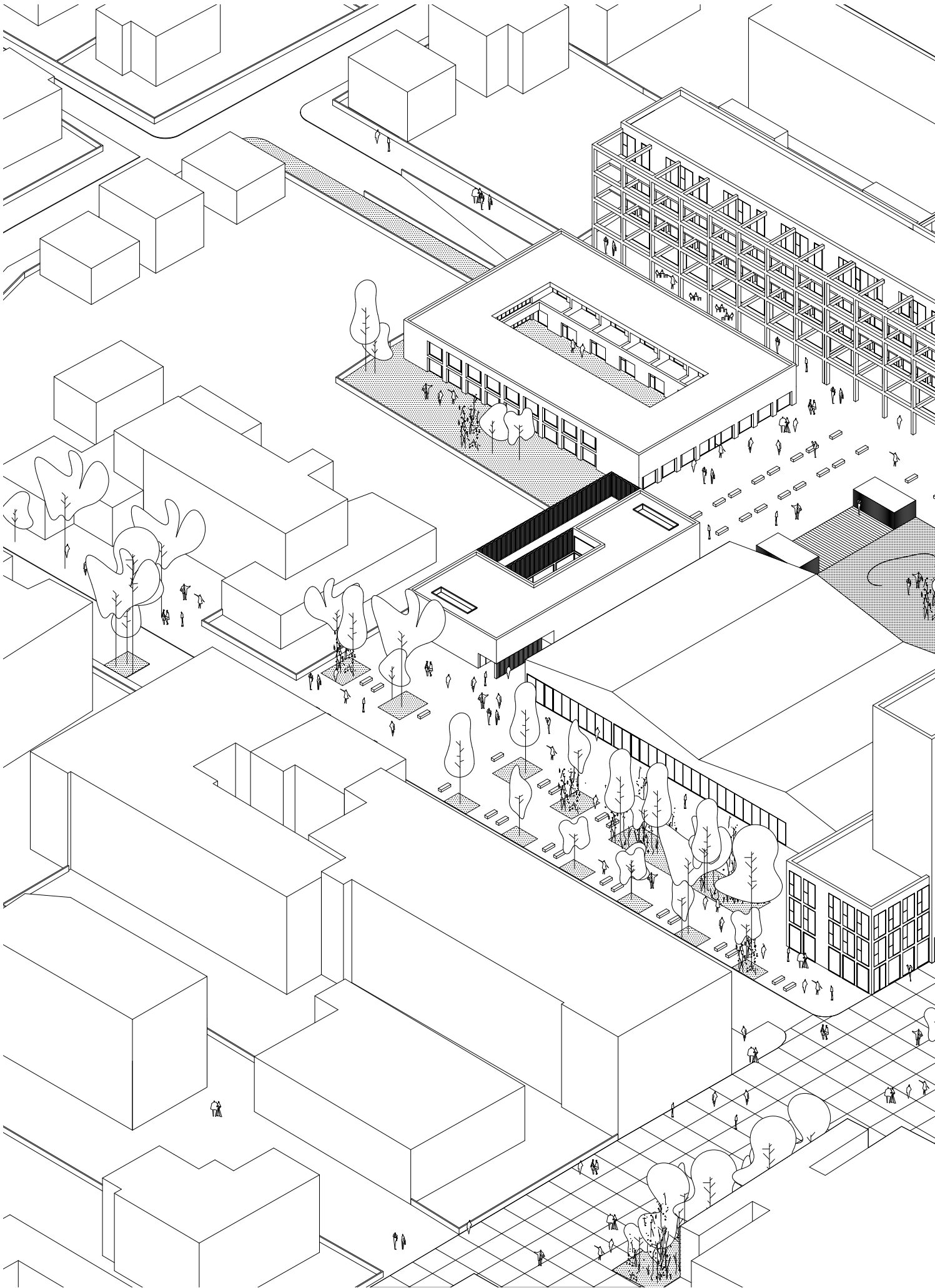


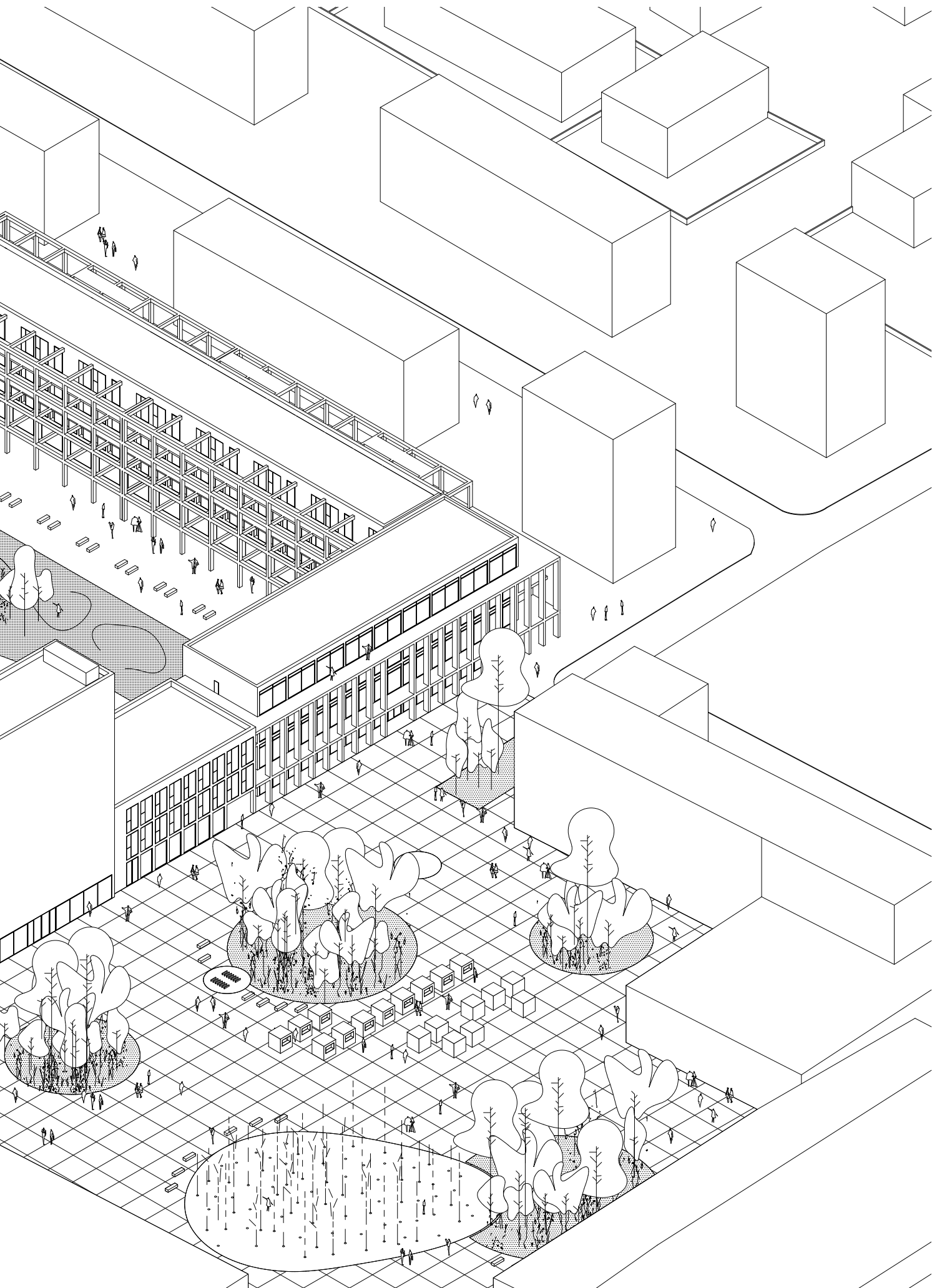
1M 30M 60M



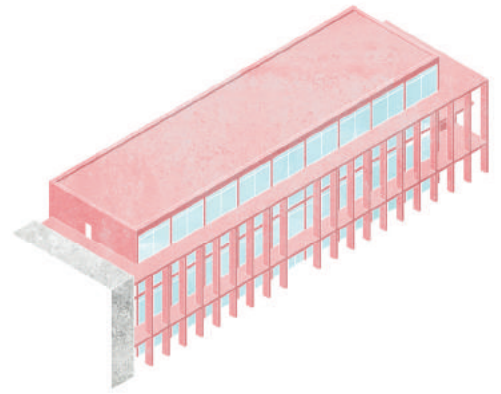


1M 30M 60M



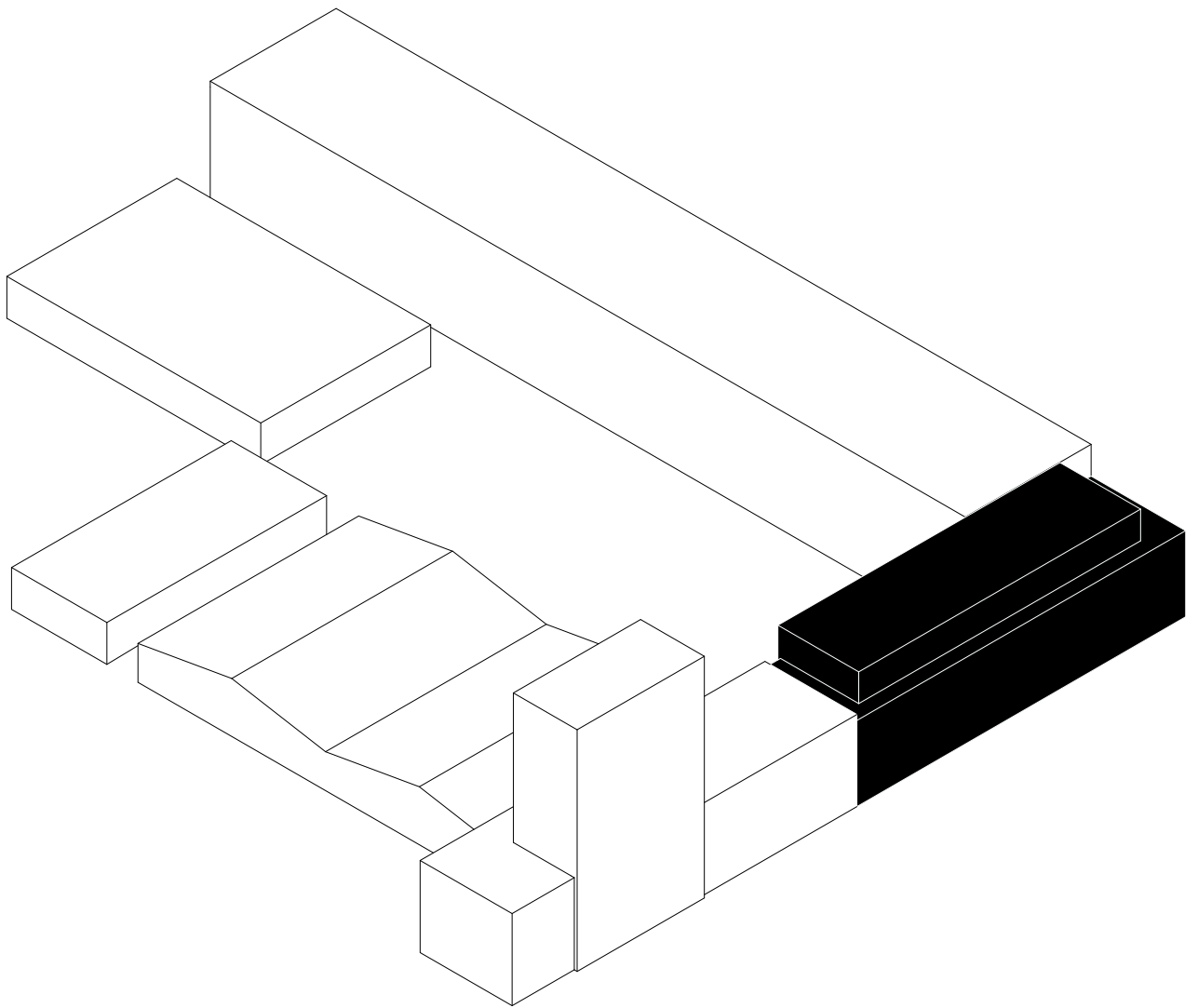














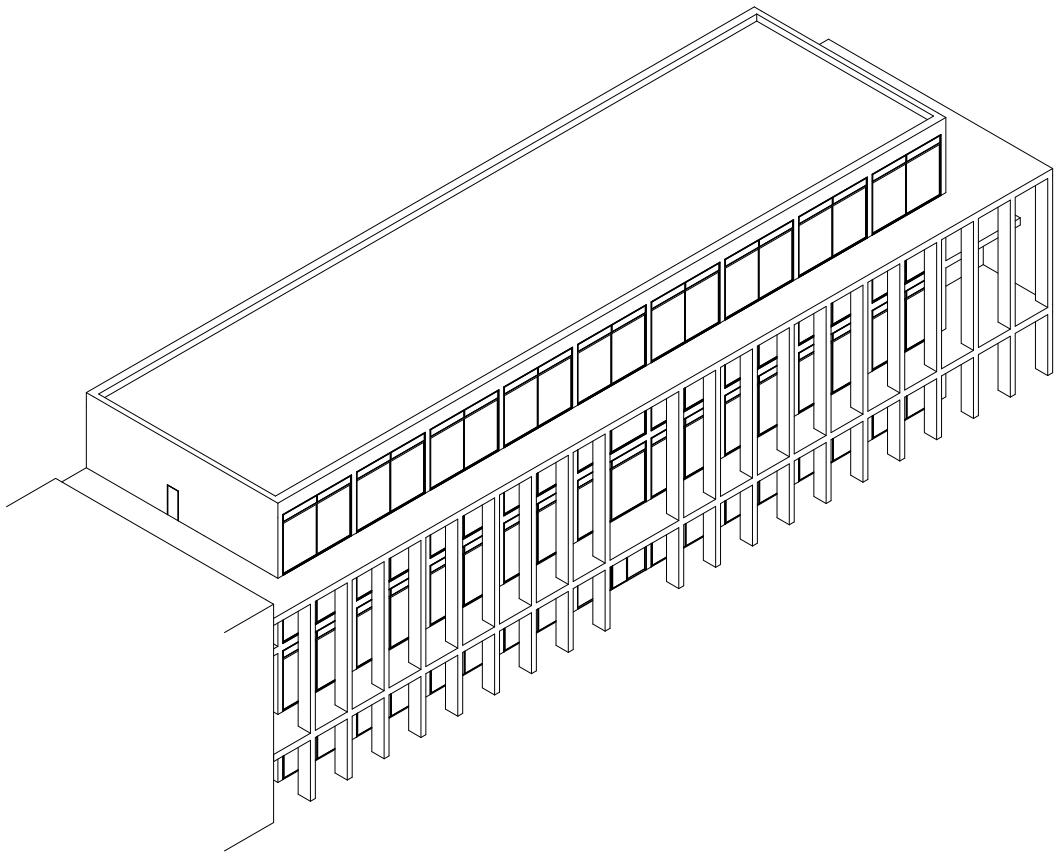
### *knižnica*

Horizontála. Dlhá linka tiahnúca sa od veže na sever. Hlavná fasáda priľahlá k Vajanského námestiu. Priestor pre významnú kultúrnu inštitúciu. Knížnica.

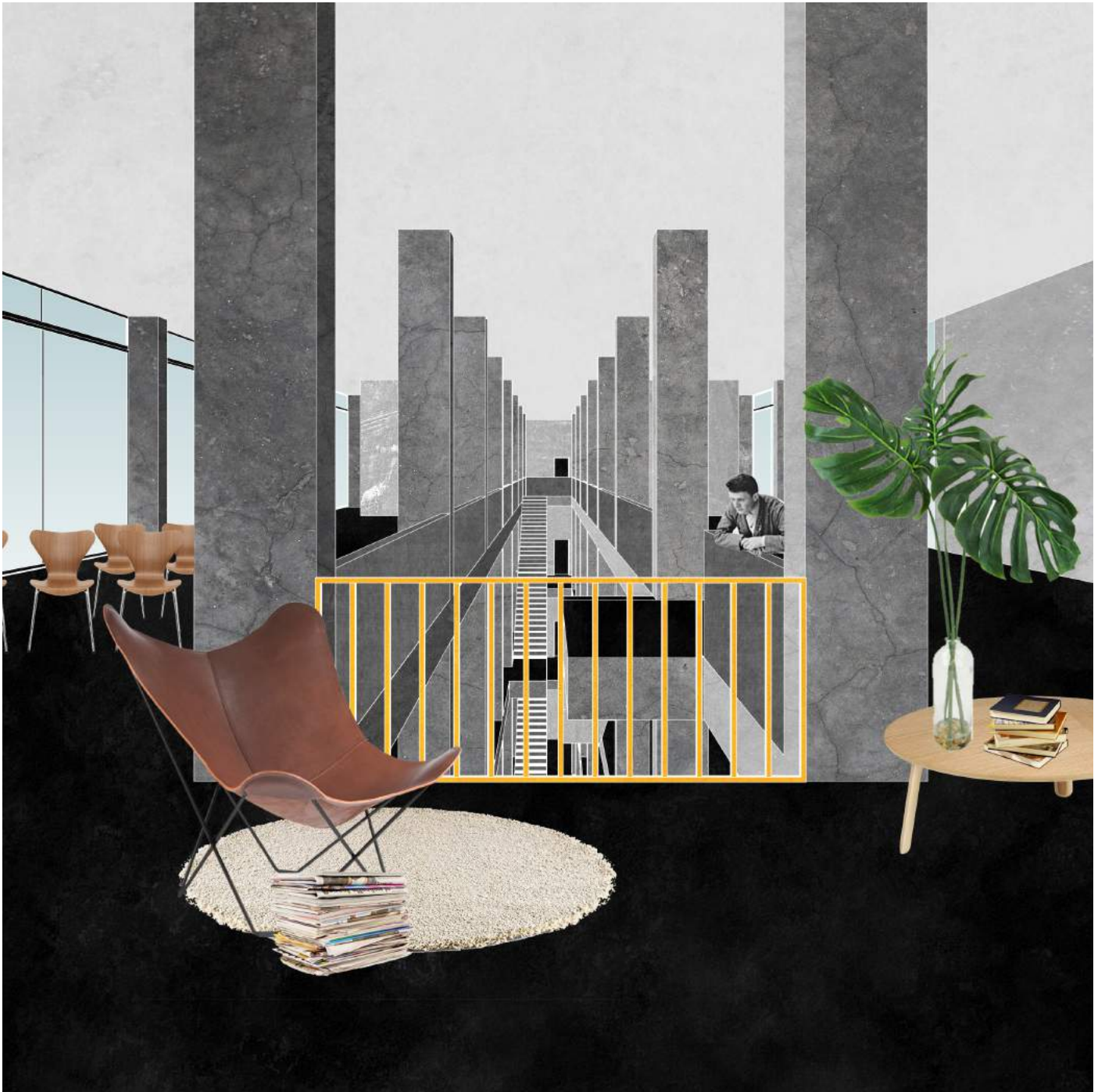
Pôvodný konštrukčný systém predurčuje priestorové usporiadanie novej knihnice. Stredný úzky trakt sa stáva voľným štvorpodlažným priestorom, ktorému dominujú masívne betónové schodištia. Okolo tohto átria sa vinú priestory na štúdium, čítanie, oddych, oddelenie pre deti, oddelenie pre dospelých, hudobné oddelenie a priestory na premietanie, prednášky a iné aktivity.

Celá hmota knihnice je z čelnej strany ukrytá za predsadenou stĺpovou konštrukciou, ktorá dopĺňa uličnú čiaru a zároveň vytvára v 2. a 4. nadzemnom podlaží rozľahlé terasy.





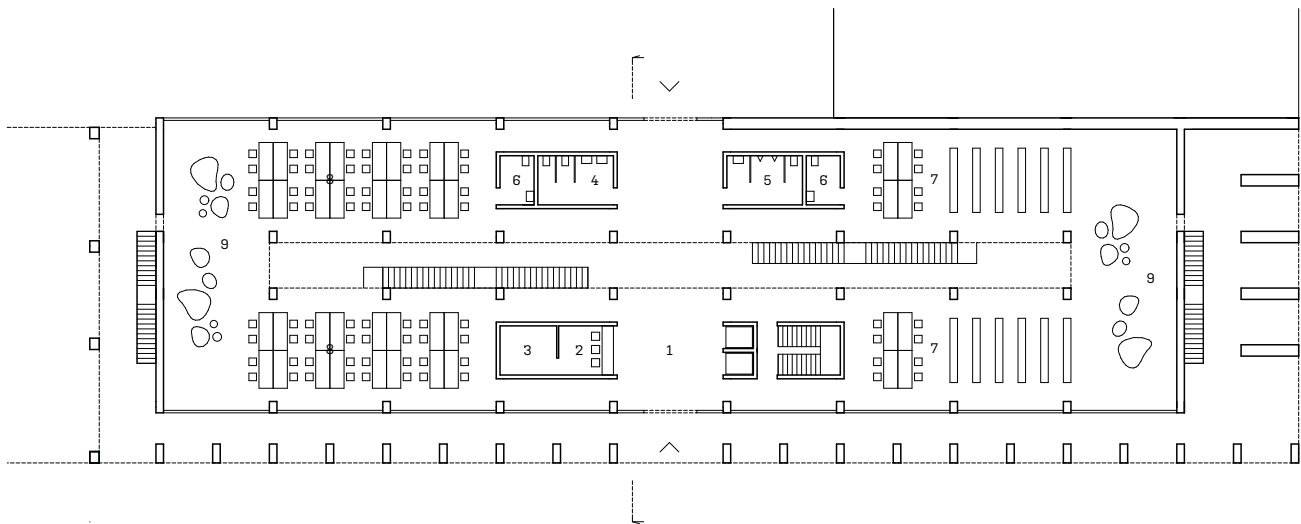




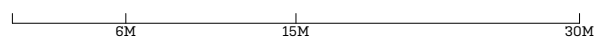




# 1. nadzemné podlažie

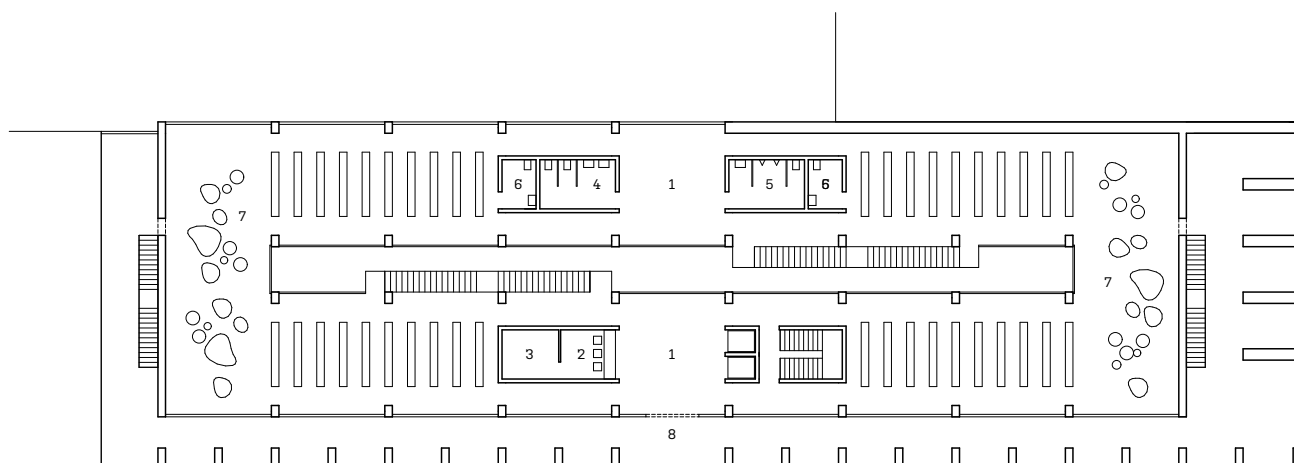


- 1 vstup, foyer
- 2 centrálny výpožičný pult
- 3 zázemie
- 4 WC ženy
- 5 WC muži
- 6 WC invalidi
- 7 čítareň
- 8 študovňa
- 9 hrací priestor

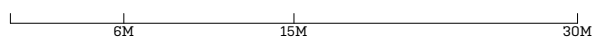




## 2. nadzemné podlažie

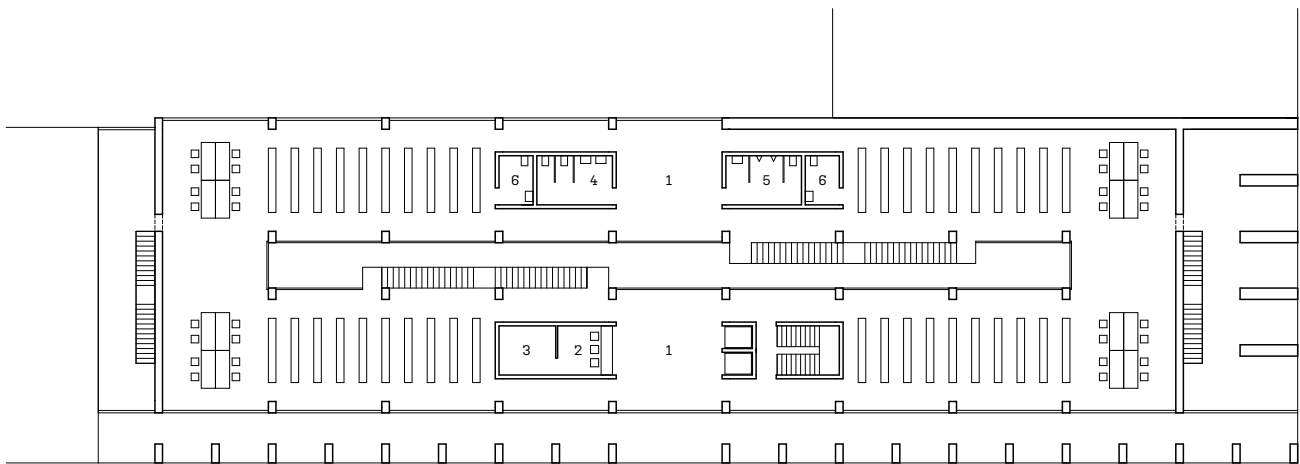


- 1 oddelenie pre deti a mládež
- 2 výpožičný pult
- 3 zázemie
- 4 WC ženy
- 5 WC muži
- 6 WC invalidi
- 7 hrací priestor
- 8 terasa

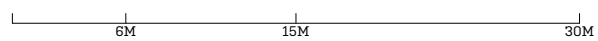




### 3. nadzemné podlažie

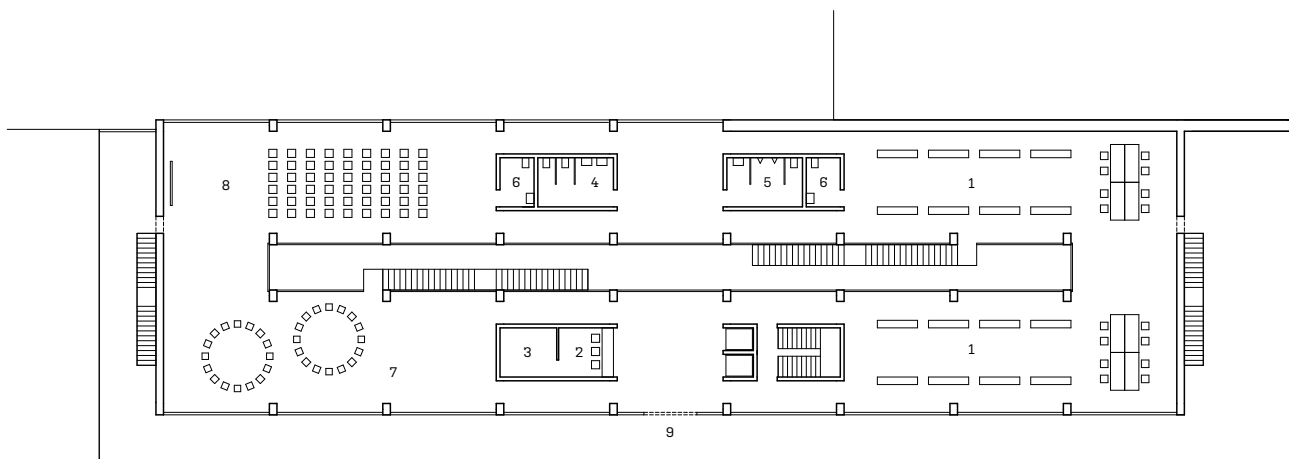


- 1 oddelenie pre dospelých
- 2 výpožičný pult
- 3 zázemie
- 4 WC ženy
- 5 WC muži
- 6 WC invalidi

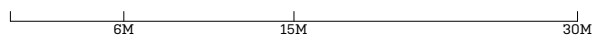




#### 4. nadzemné podlažie



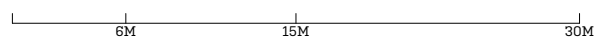
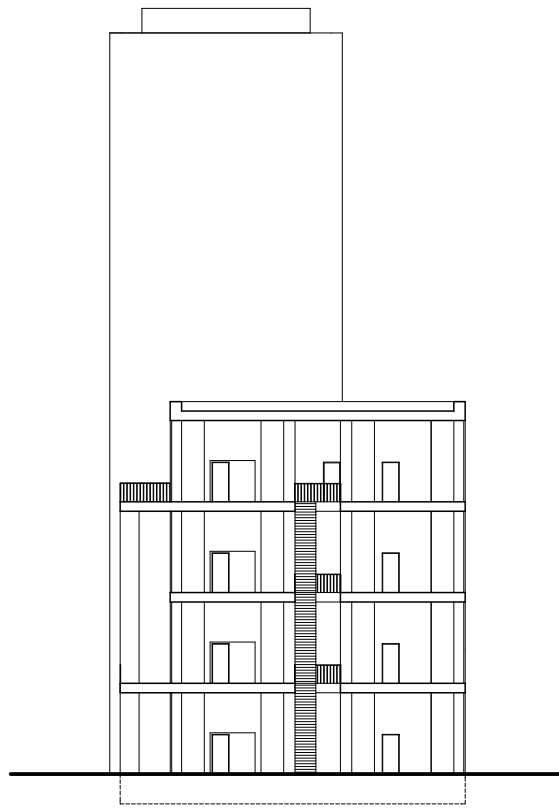
- 1 hudobné oddelenie
- 2 výpožičný pult
- 3 zázemie
- 4 WC ženy
- 5 WC muži
- 6 WC invalidi
- 7 prednášky, aktivity
- 8 multimedialna miestnosť
- 9 terasa





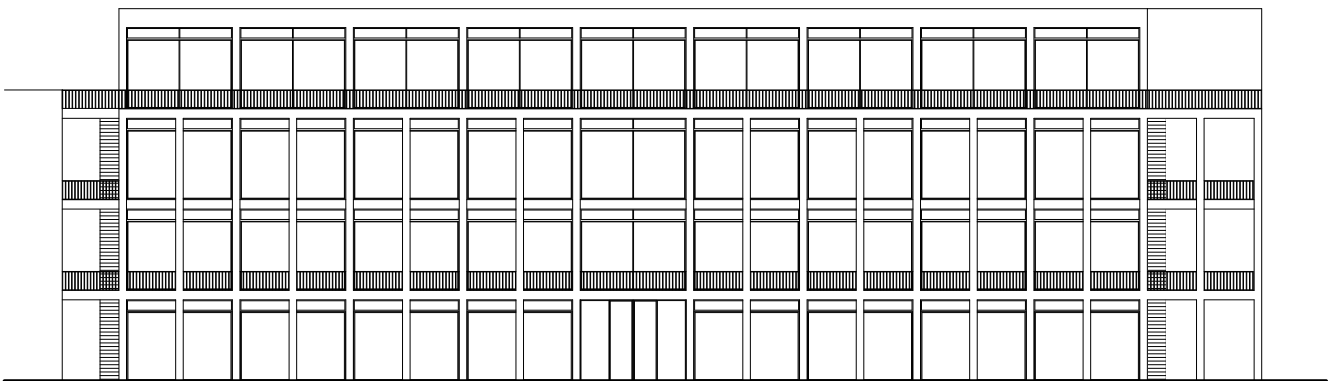


priečný rez





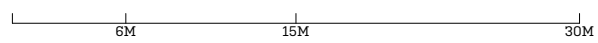
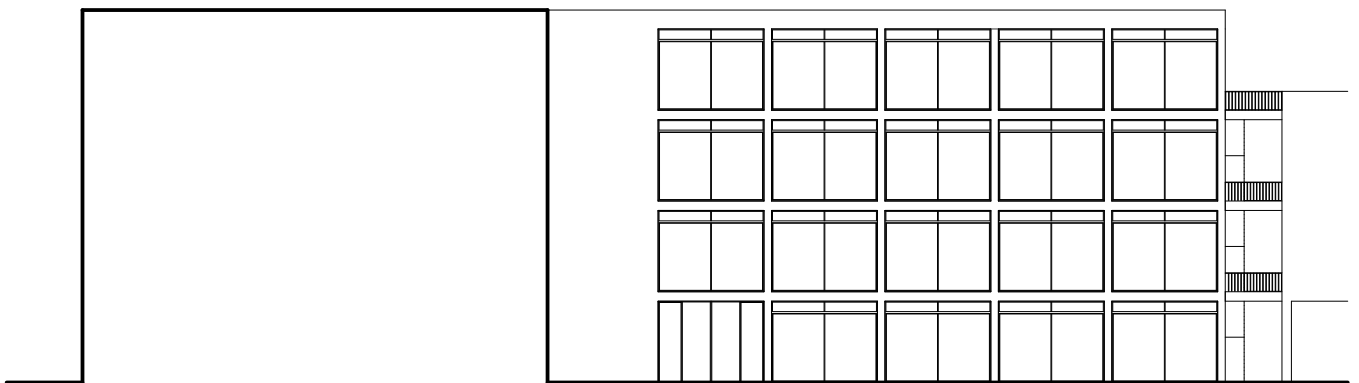
východný pohľad



6M 15M 30M

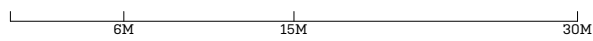
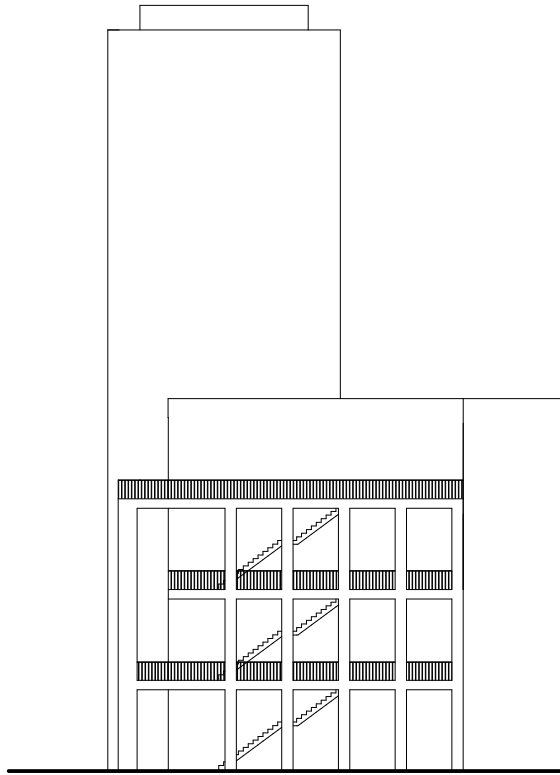


západný pohľad



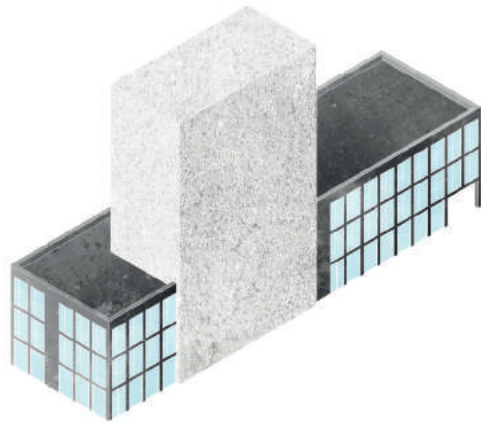


severný pohľad

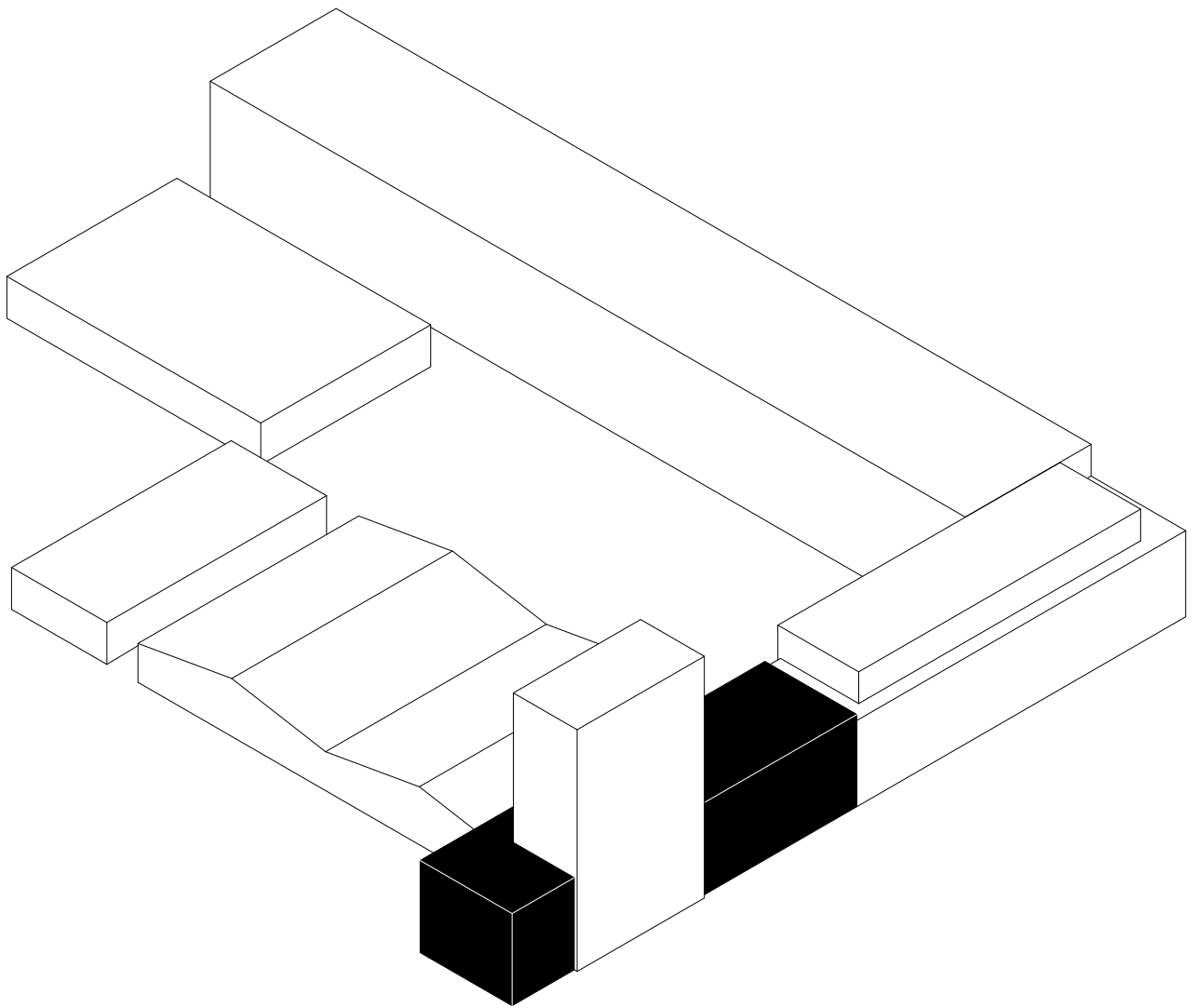












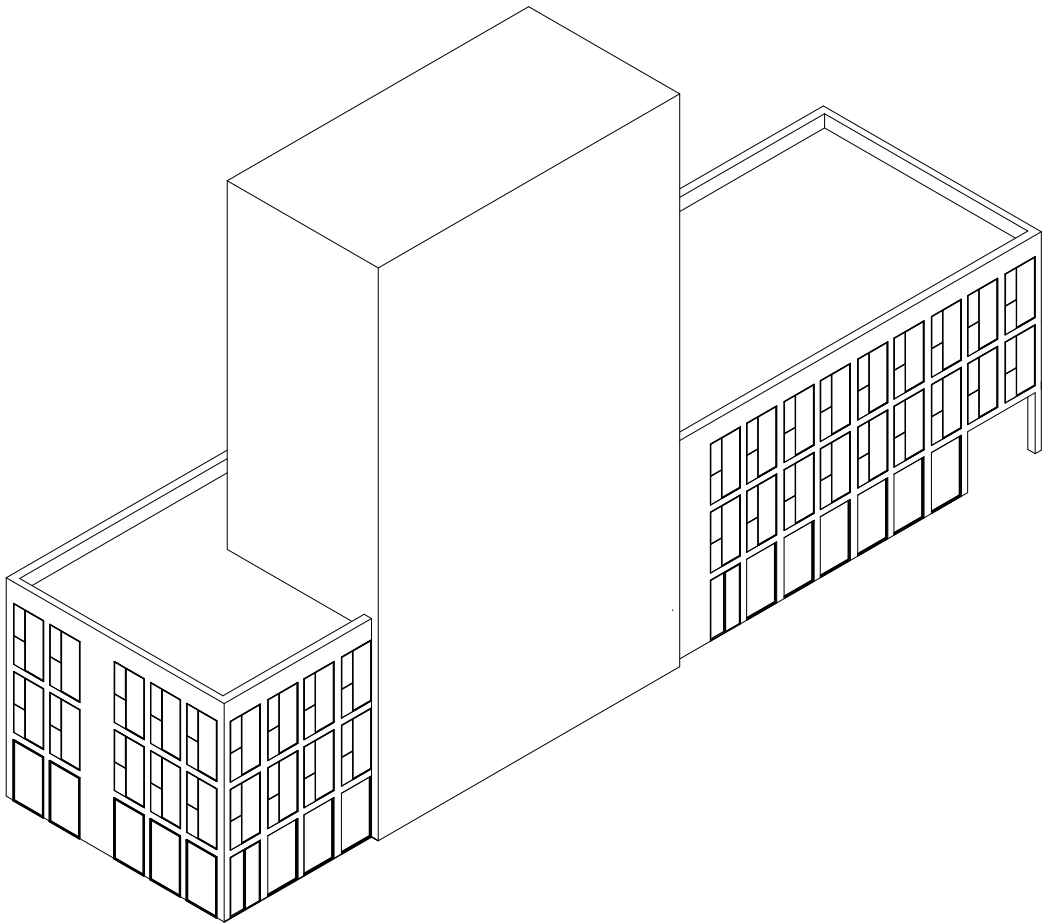


### *kultúrne centrum*

Martin je vďaka svojej histórii zaslúžene nazývaným kultúrnym centrom Slovákov. Chýba mu však infraštruktúra, kde by sa mohol kultúrny život v súčasnosti rozvíjať a prezentovať.

Navrhujem preto do prstenca muzea umiestniť mestské kultúrne centrum. Nárožie budovy v prízemí využíva kaviareň, priestor pri vstupe zase kníhkupectvo. V 2. nadzemnom podlaží sa nachádzajú rôzne typy dielní, priestory pre rozvoj a prezentáciu umeleckých zručností, výrobu remeselných produktov a ateliér. V 3. nadzemnom podlaží nájdeme multifunkčný sál a ateliér. Všetky obslužné priestory sú umiestnené v jadre budovy, na slepých fasádach spojenia s výškovou budovou.





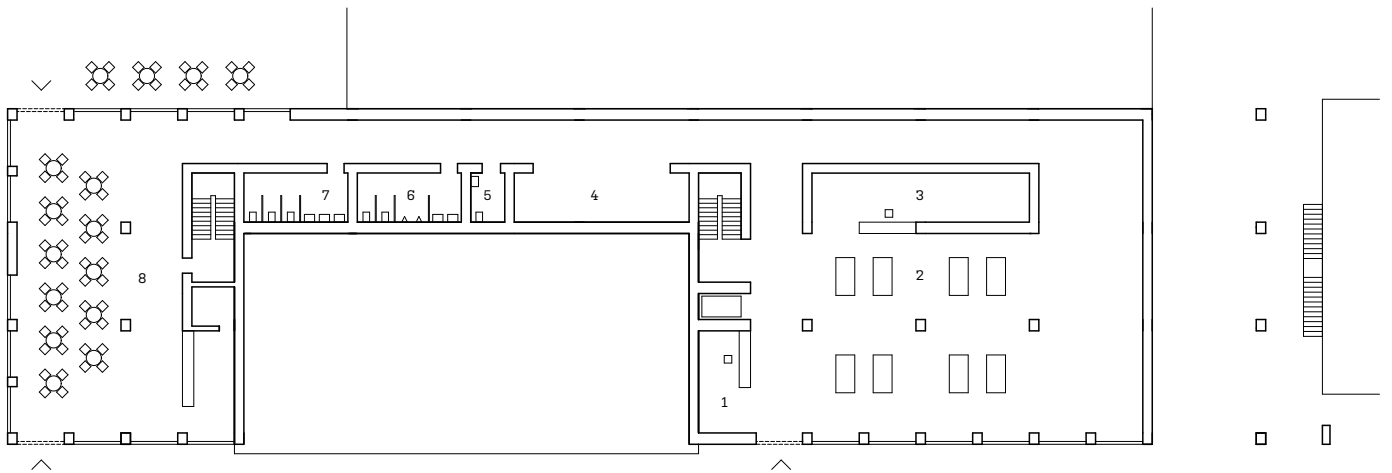




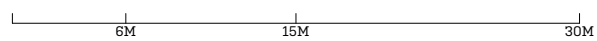




# 1. nadzemné podlažie

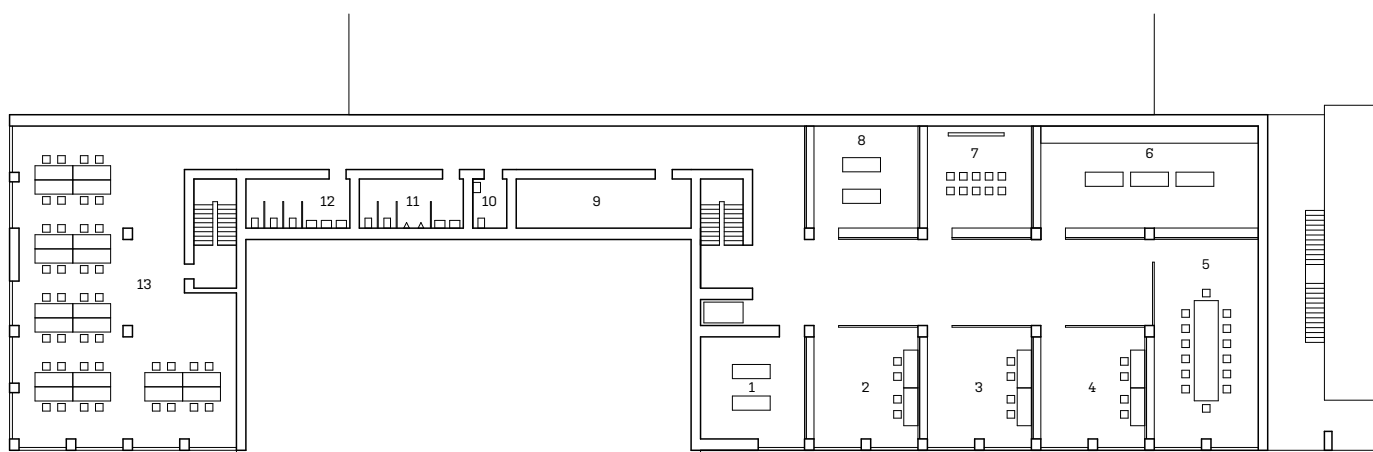


- 1 recepcia
- 2 kníhkupectvo
- 3 zázemie
- 4 šatňa
- 5 WC invalidi
- 6 WC muži
- 7 WC ženy
- 8 kaviareň

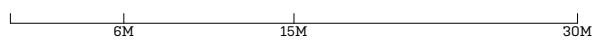




## 2. nadzemné podlažie

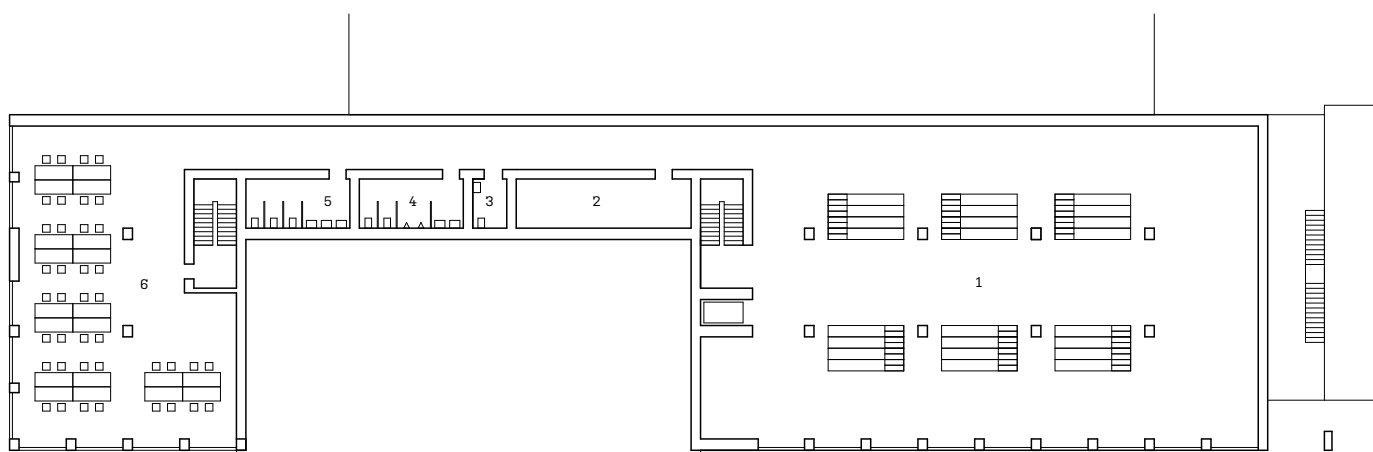


- 1 keramická dielňa
- 2 grafická dielňa
- 3 dielňa
- 4 dielňa
- 5 zasadacia miestnosť
- 6 fotokomora
- 7 videomiestnosť
- 8 sádrovňa
- 9 sklad
- 10 WC invalidi
- 11 WC muži
- 12 WC ženy
- 13 ateliér

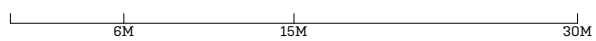




### 3. nadzemné podlažie



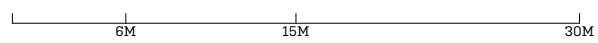
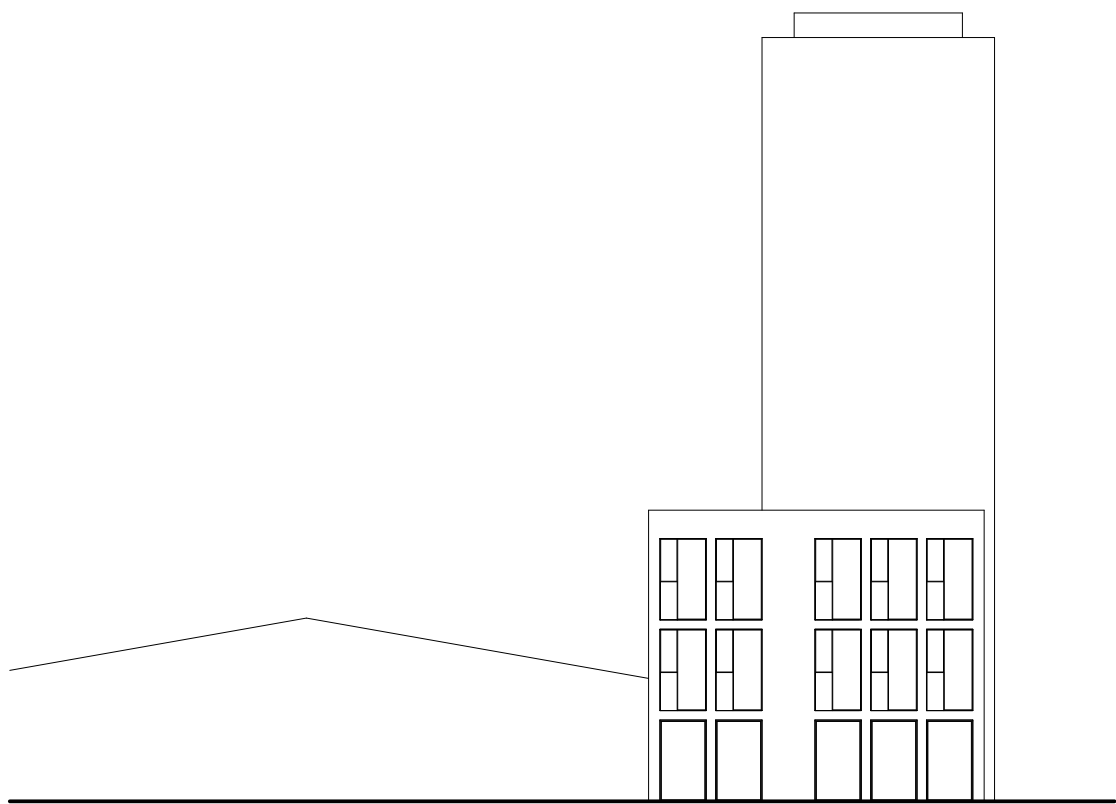
- 1 multifunkčná sála
- 2 sklad
- 3 WC invalidi
- 4 WC muži
- 5 WC ženy
- 6 ateliér





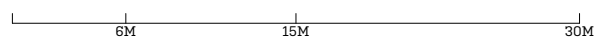
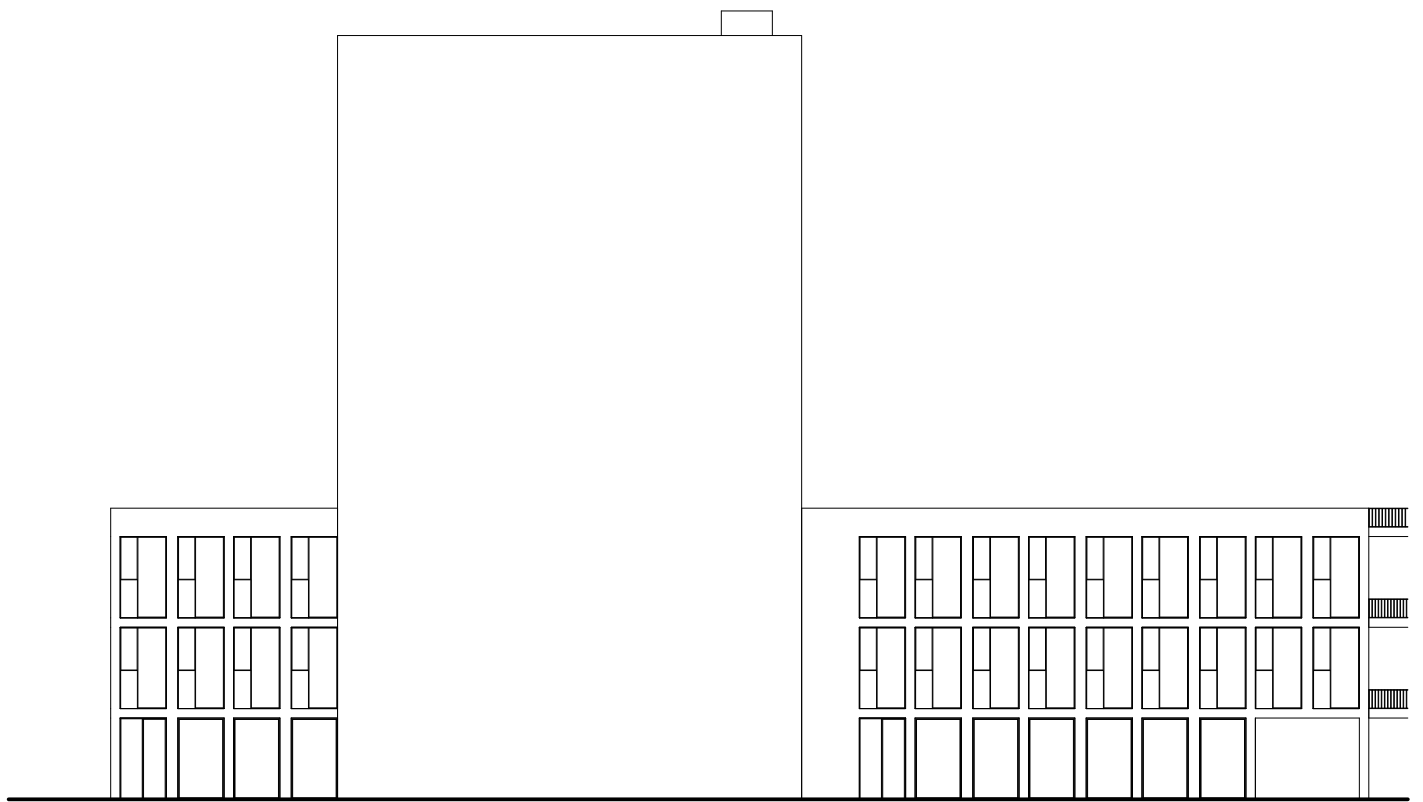


pohľad južný



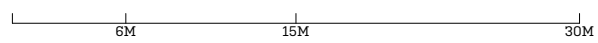
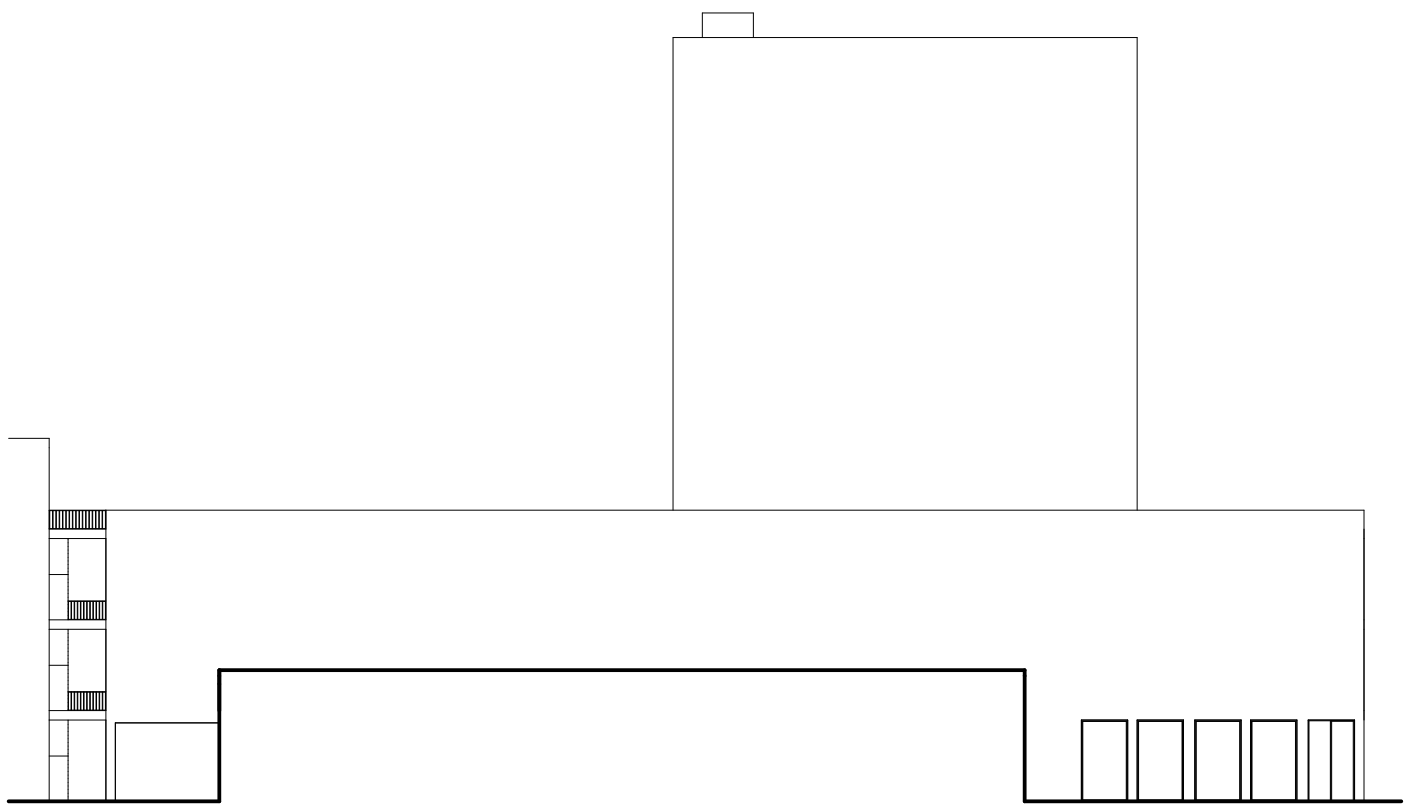


pohľad východný

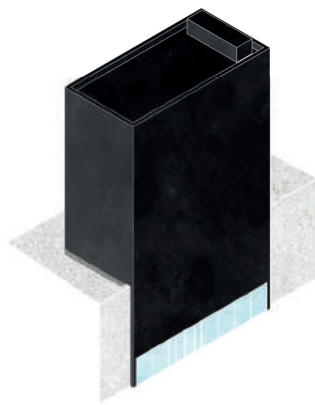




pohľad západný

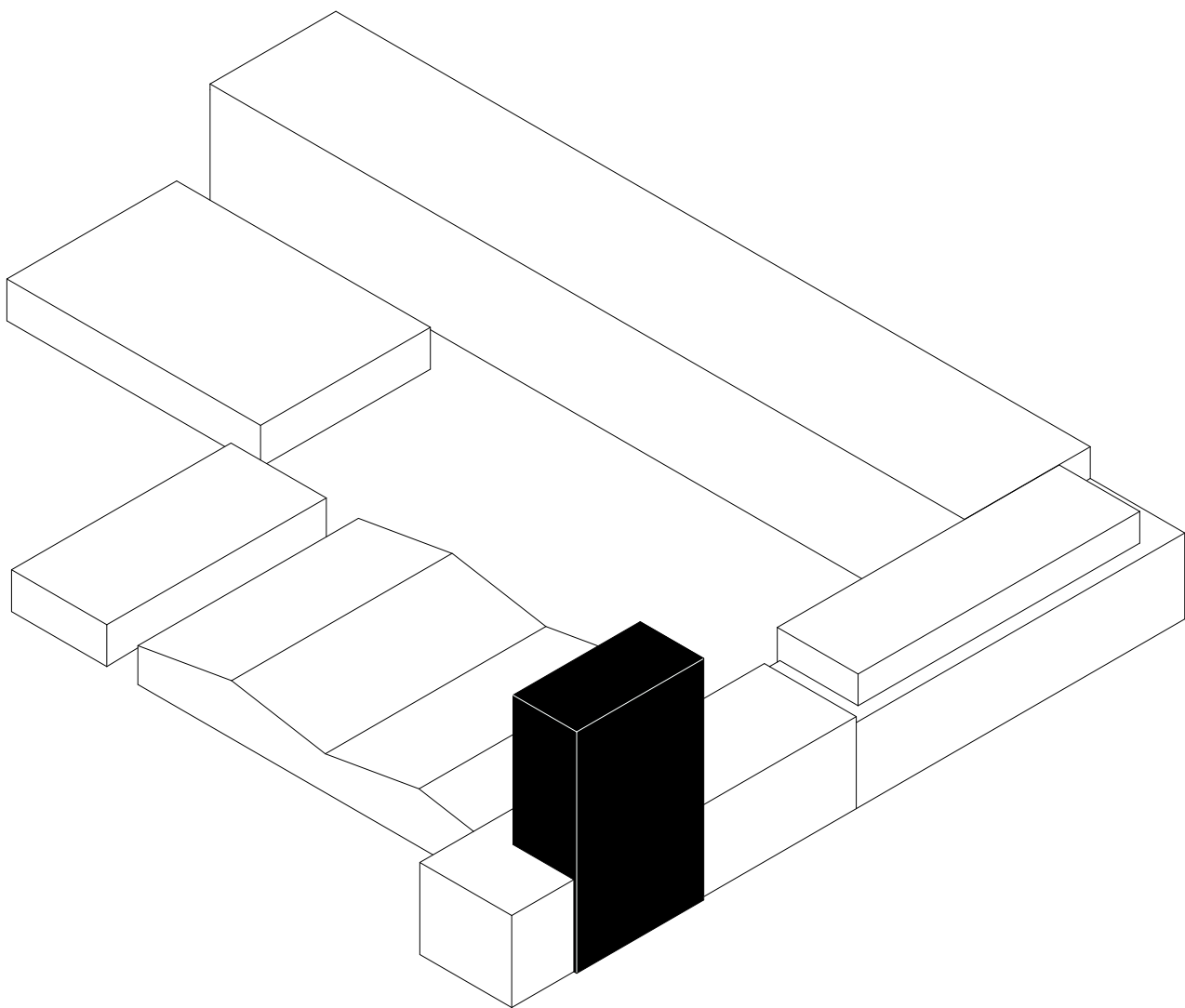












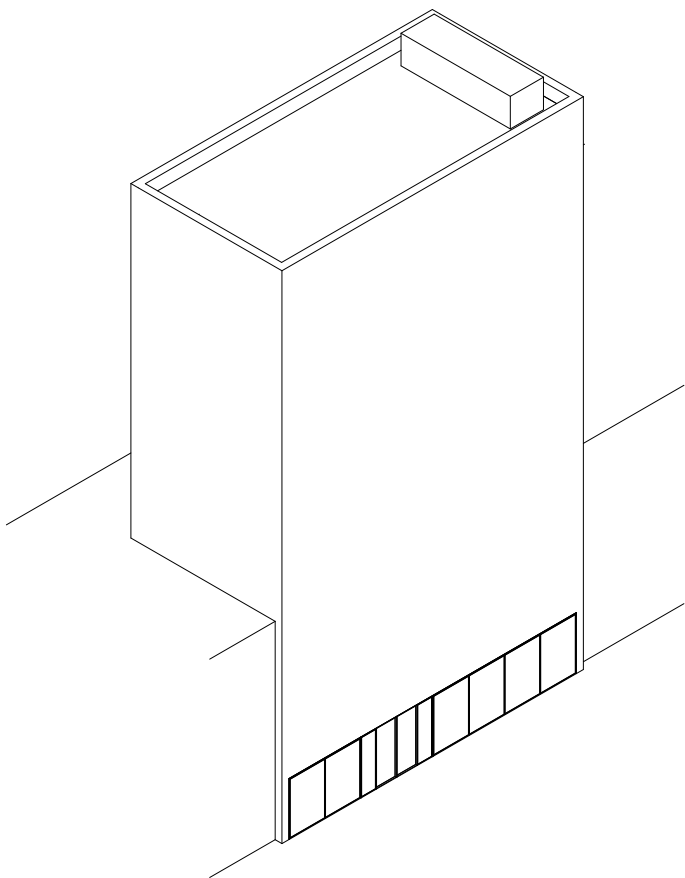


## *múzeum*

Hlavná výšková budova. Dominanta panorámy mesta. Oceľová konštrukcia.

Do veže umiestňujem múzeum. Navrhujem každé druhé poschodie ustúpiť. Hlavnému priestoru dominuje pôvodné schodište v tvare trojuholníka, druhá časť podlažia je prevýšená cez dve poschodia. Oceľové trámy a stĺpy však ďalej voľne prechádzajú celým priestorom. Vďaka vysokej podlažnosti budovy dochádza k jednoduchému členeniu výstav na obsahové celky. Od prezentácie dejín mesta Martin a regiónu Turiec, cez múzeum technickej histórie mesta až k múzeu regionálnej a slovenskej architektúry. Múzeum sa tak stáva cieľom ľudí z regiónu ale i celého Slovenska. Strechu veže využívam ako vyhliadku.





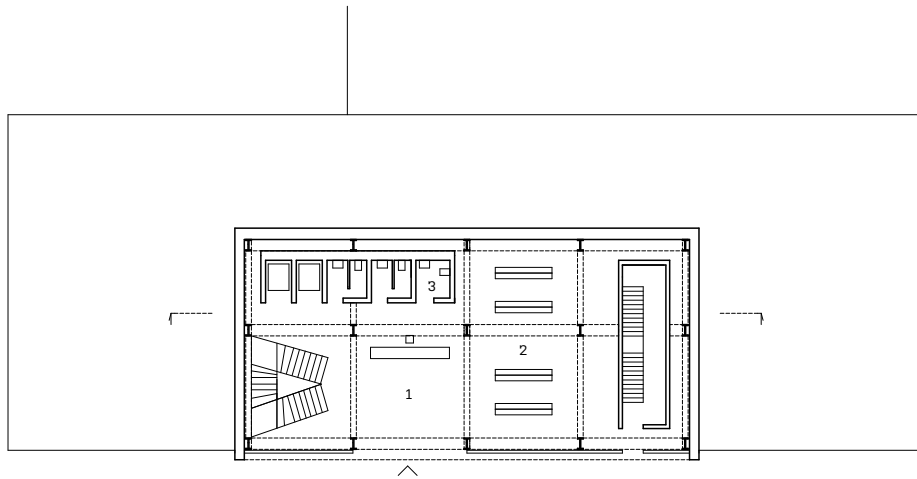




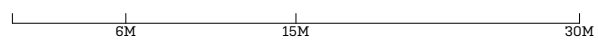




# 1. nadzemné podlažie

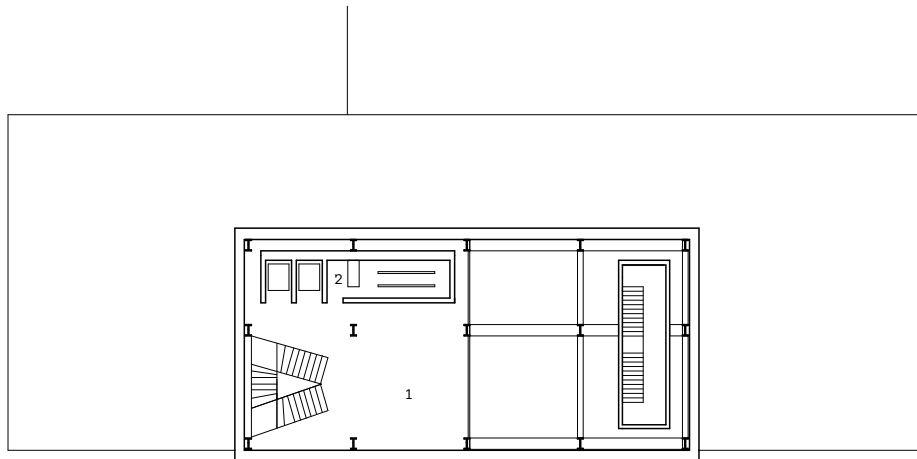


- 1 foyer
- 2 umelecký obchod
- 3 WC

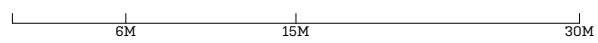




## 2. nadzemné podlažie

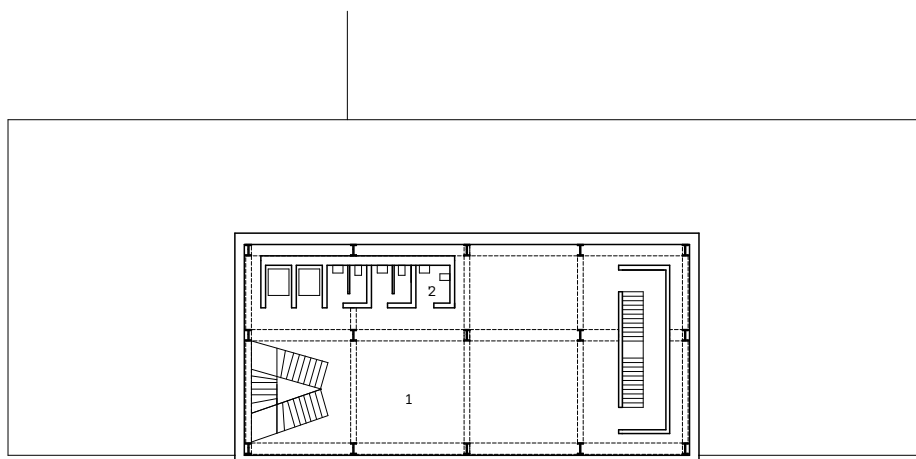


- 1 balkón
- 2 šatňa

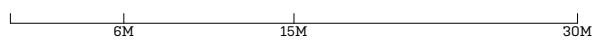




### 3. nadzemné podlažie

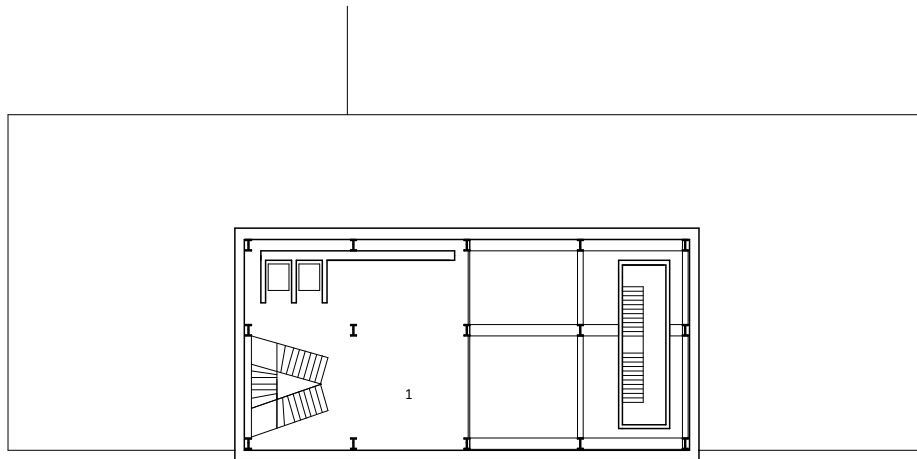


- 1 regionálne múzeum - dejiny mesta Martin
- 2 WC

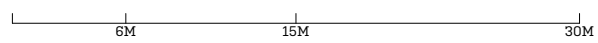




#### 4. nadzemné podlažie



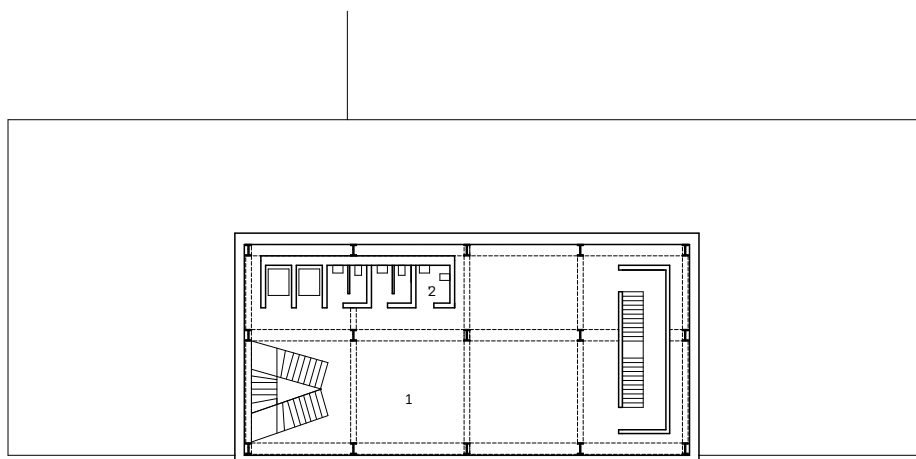
1 regionálne múzeum - dejiny regiónu Turiec



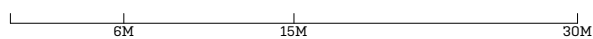




5. nadzemné podlažie

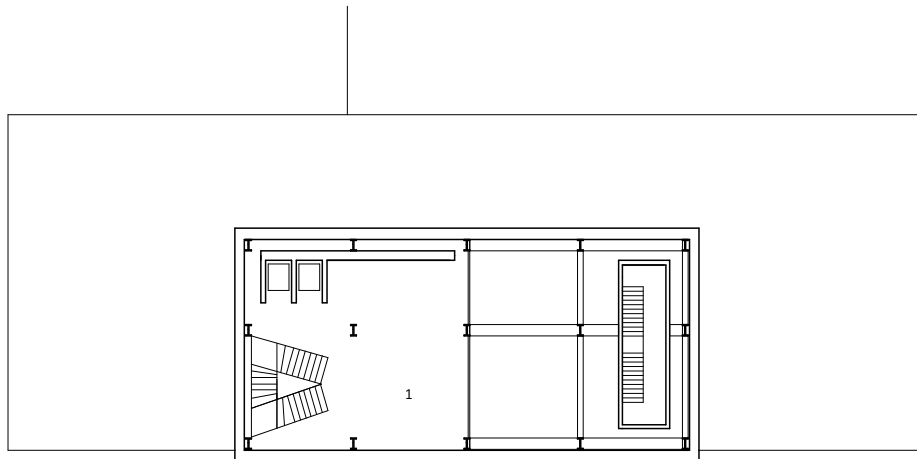


- 1 múzeum technickej histórie mesta
- 2 WC

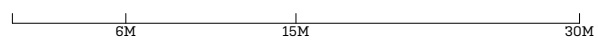




6. nadzemné podlažie

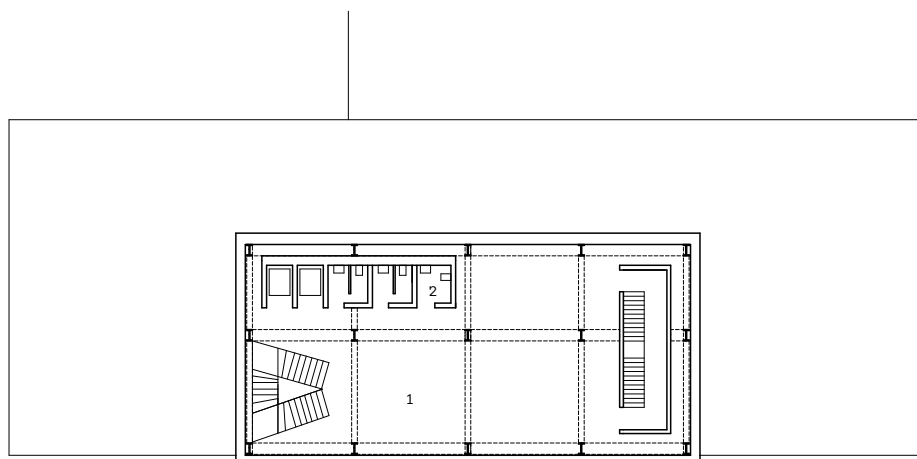


1 múzeum architektúry mesta Martin

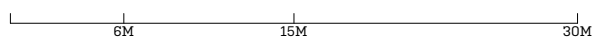




# 7. nadzemné podlažie

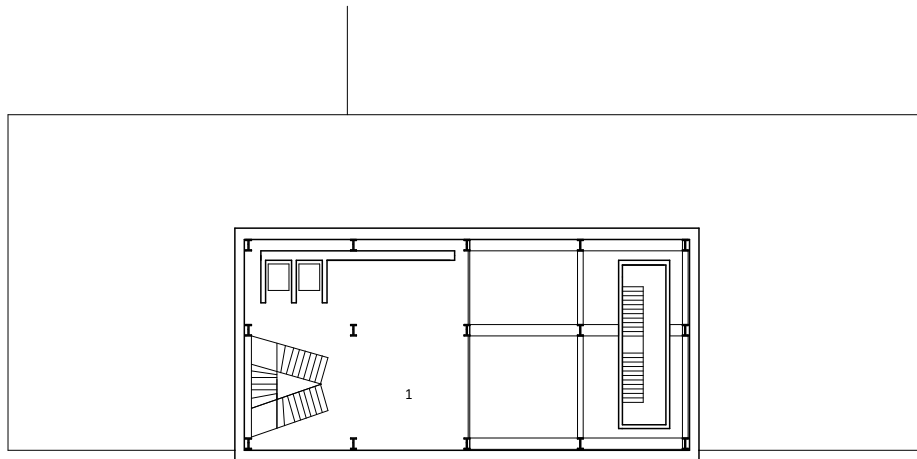


- 1 múzeum slovenskej architektúry
- 2 WC

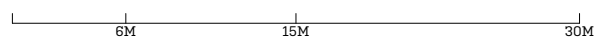




## 8. nadzemné podlažie



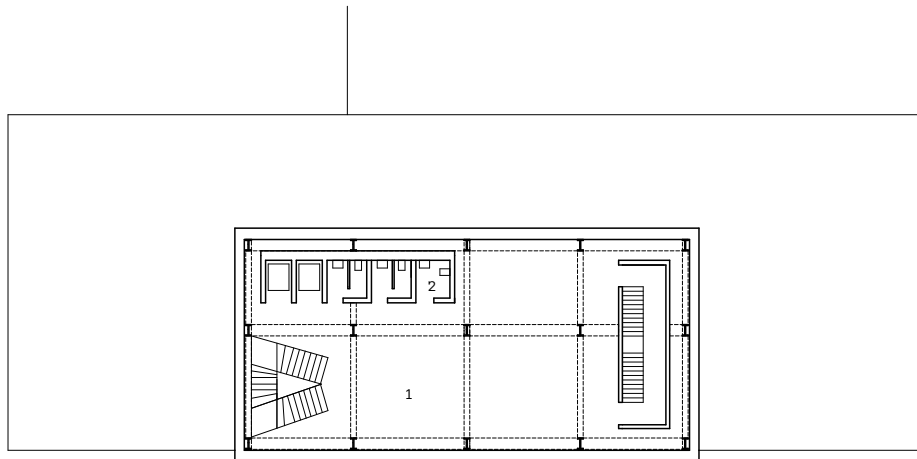
1 múzeum slovenskej architektúry



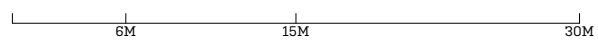




9. nadzemné podlažie

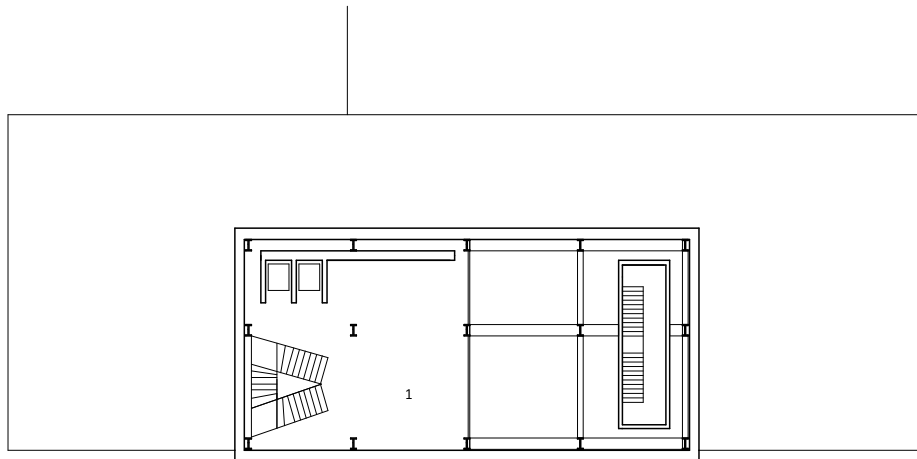


- 1 múzeum slovenskej architektúry
- 2 WC

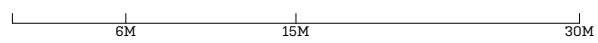




10. nadzemné podlažie

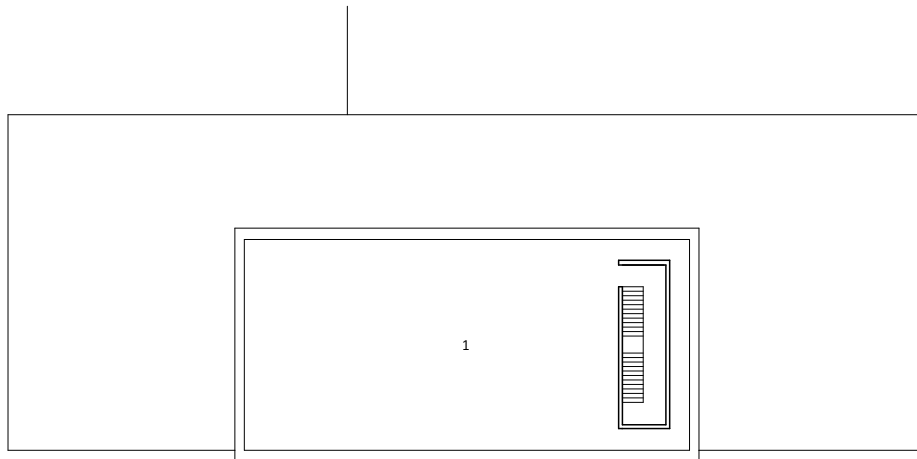


1 múzeum slovenskej architektúry

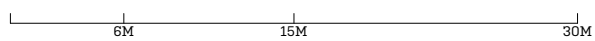




strecha

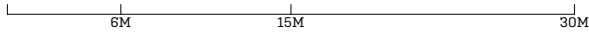
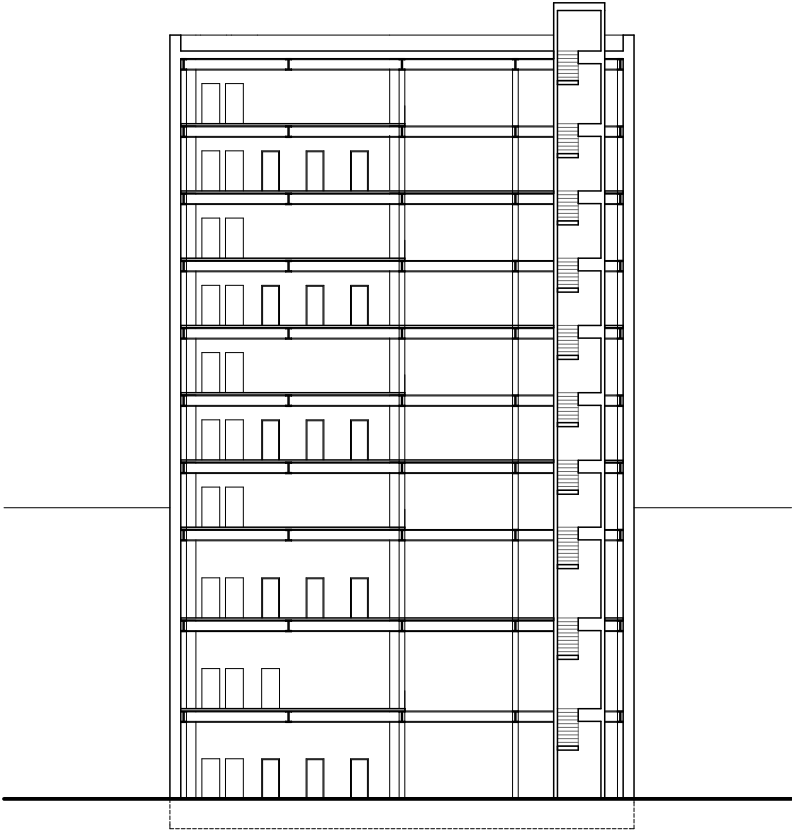


1 vyhládka





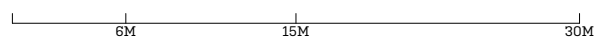
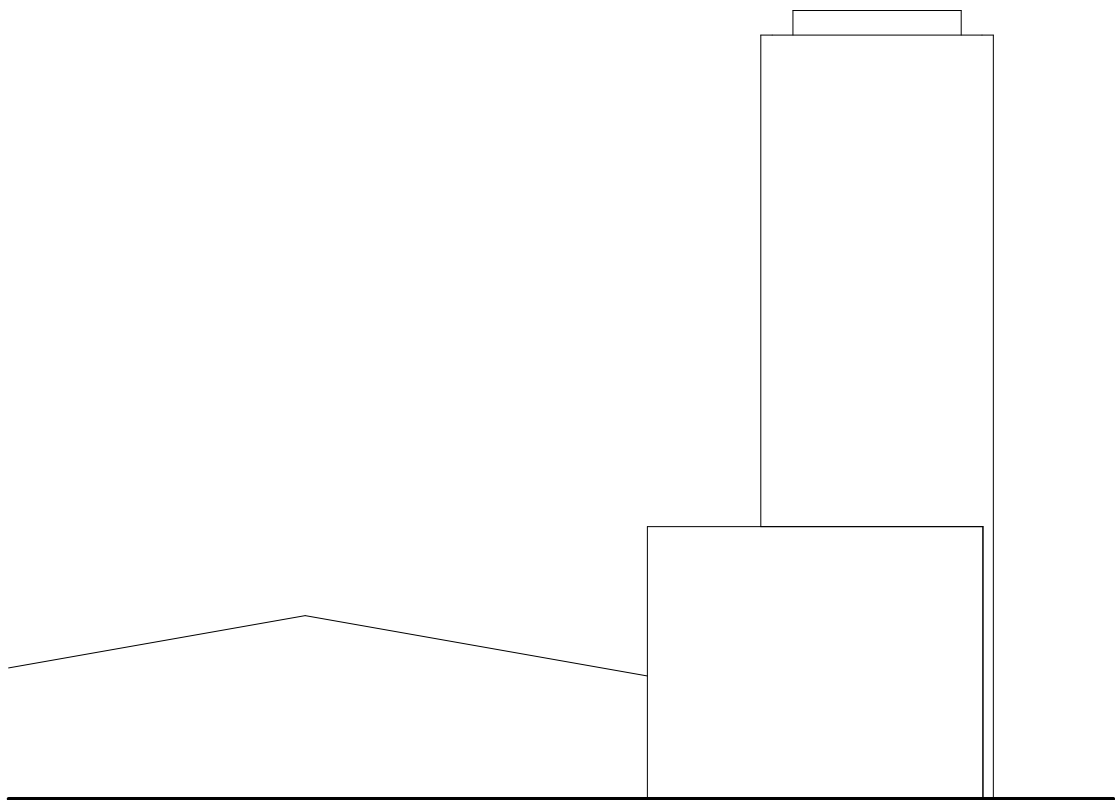
pozdĺžny rez balkónmi





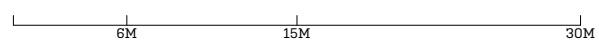
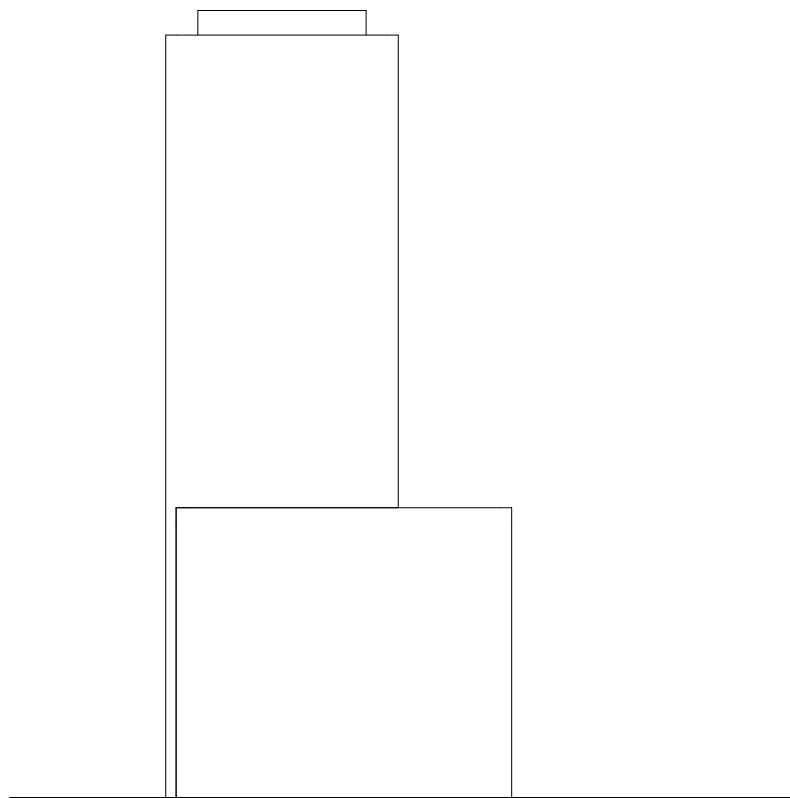


pohľad južný



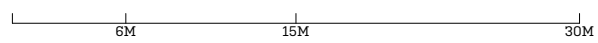
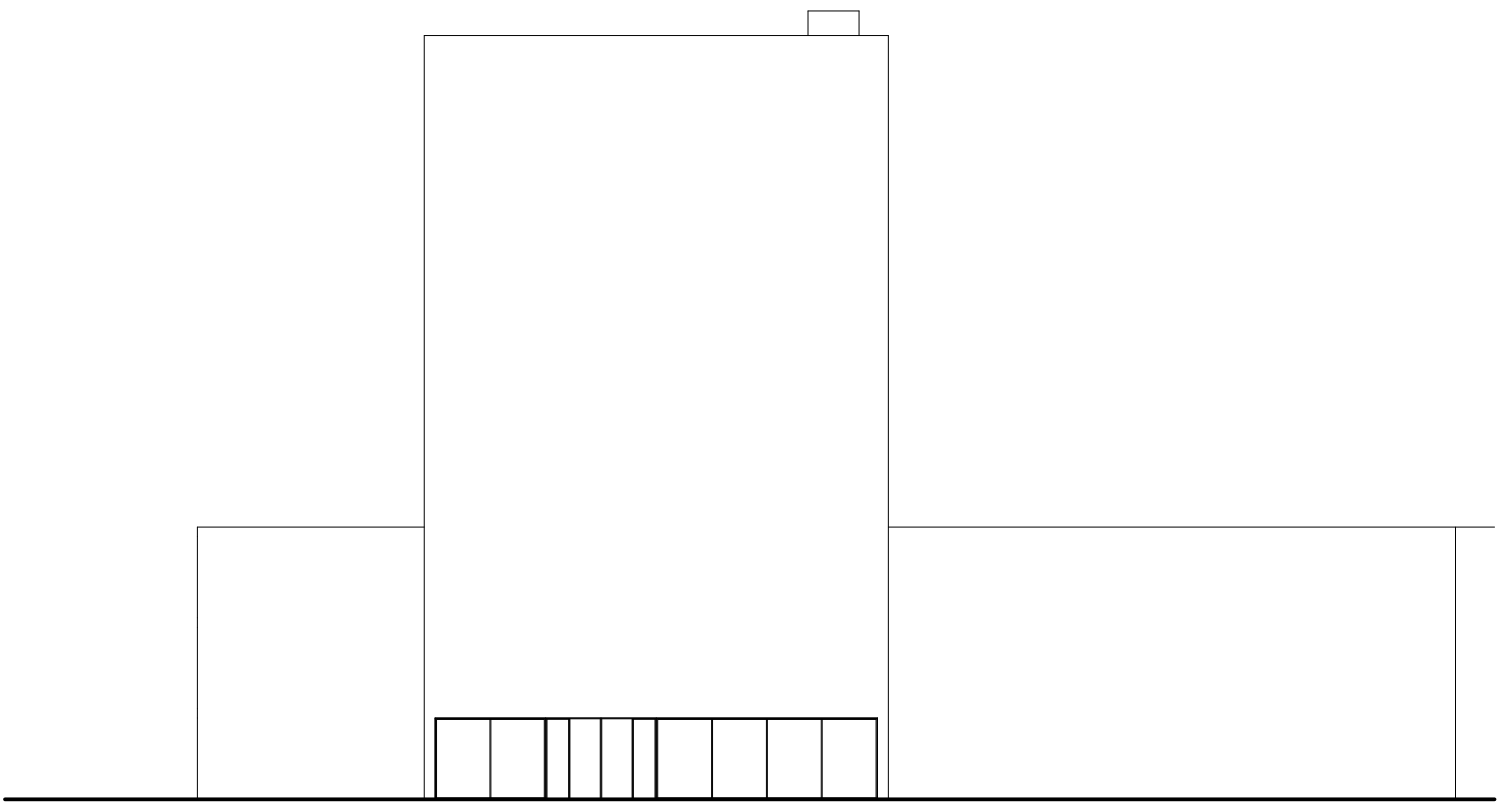


pohľad severný



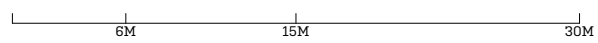
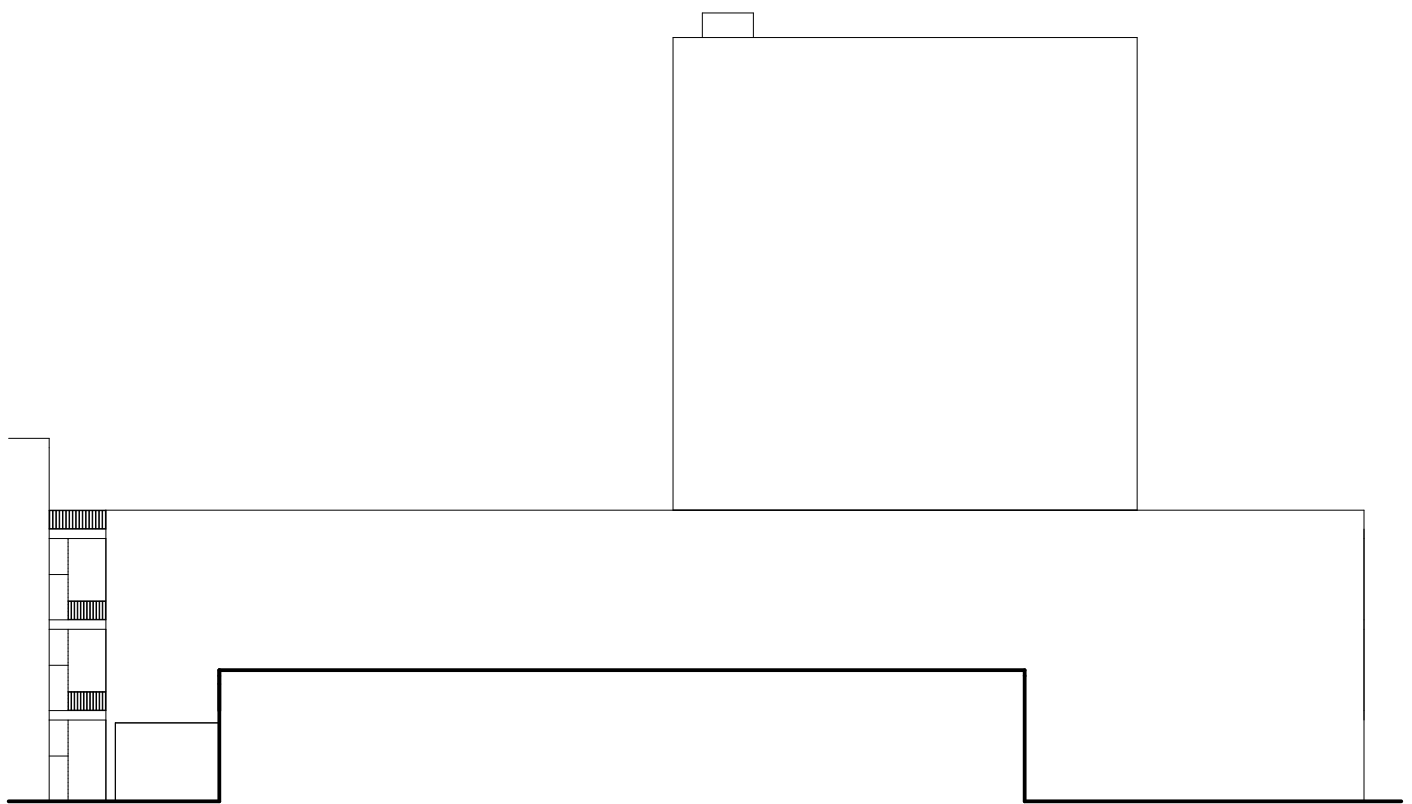


pohľad východný



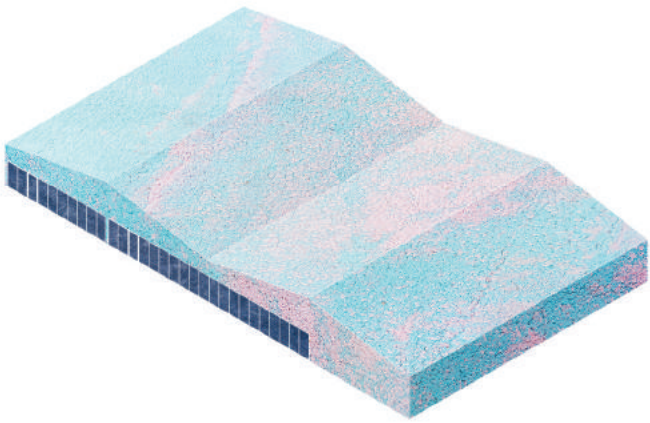


pohľad západný

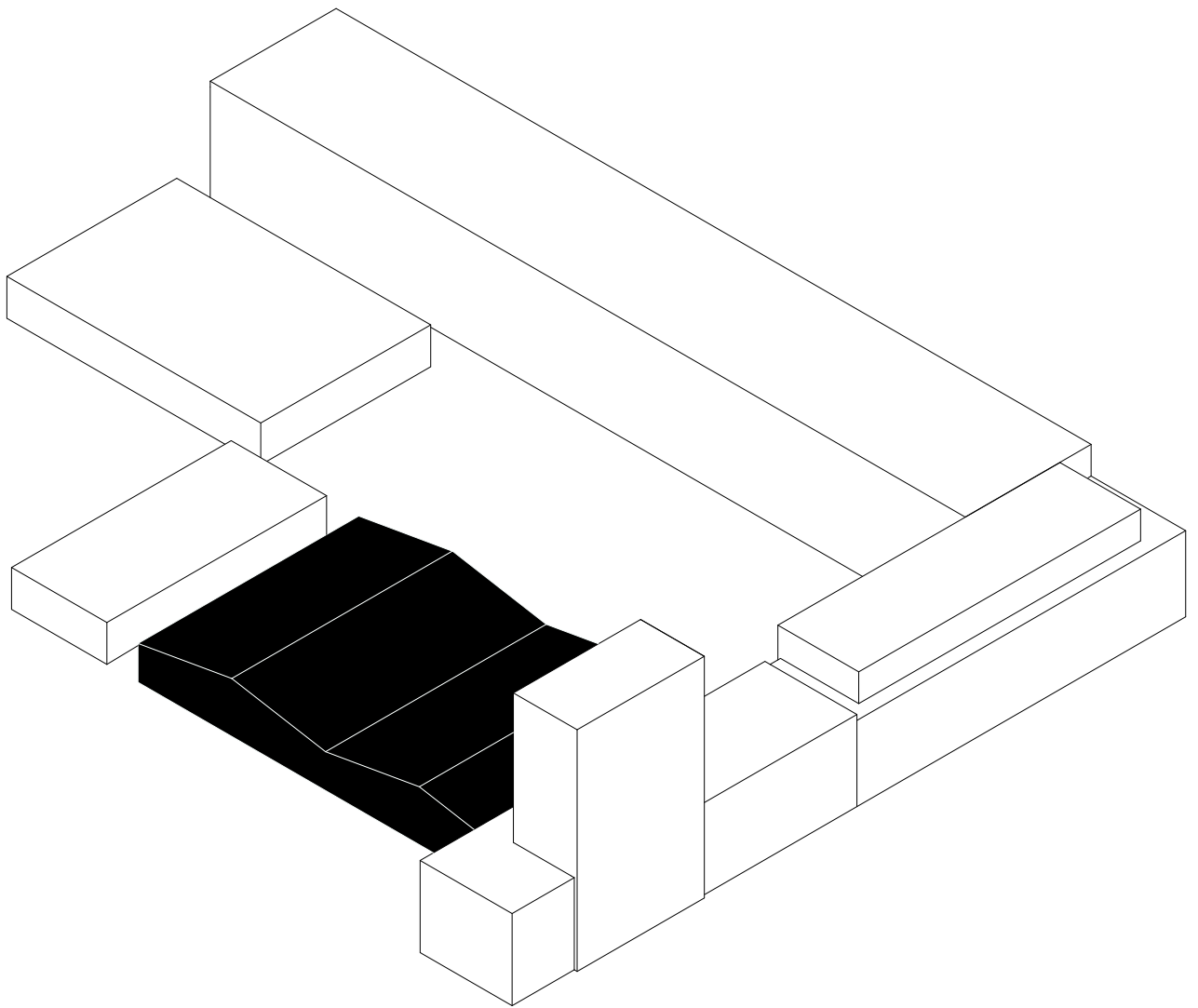












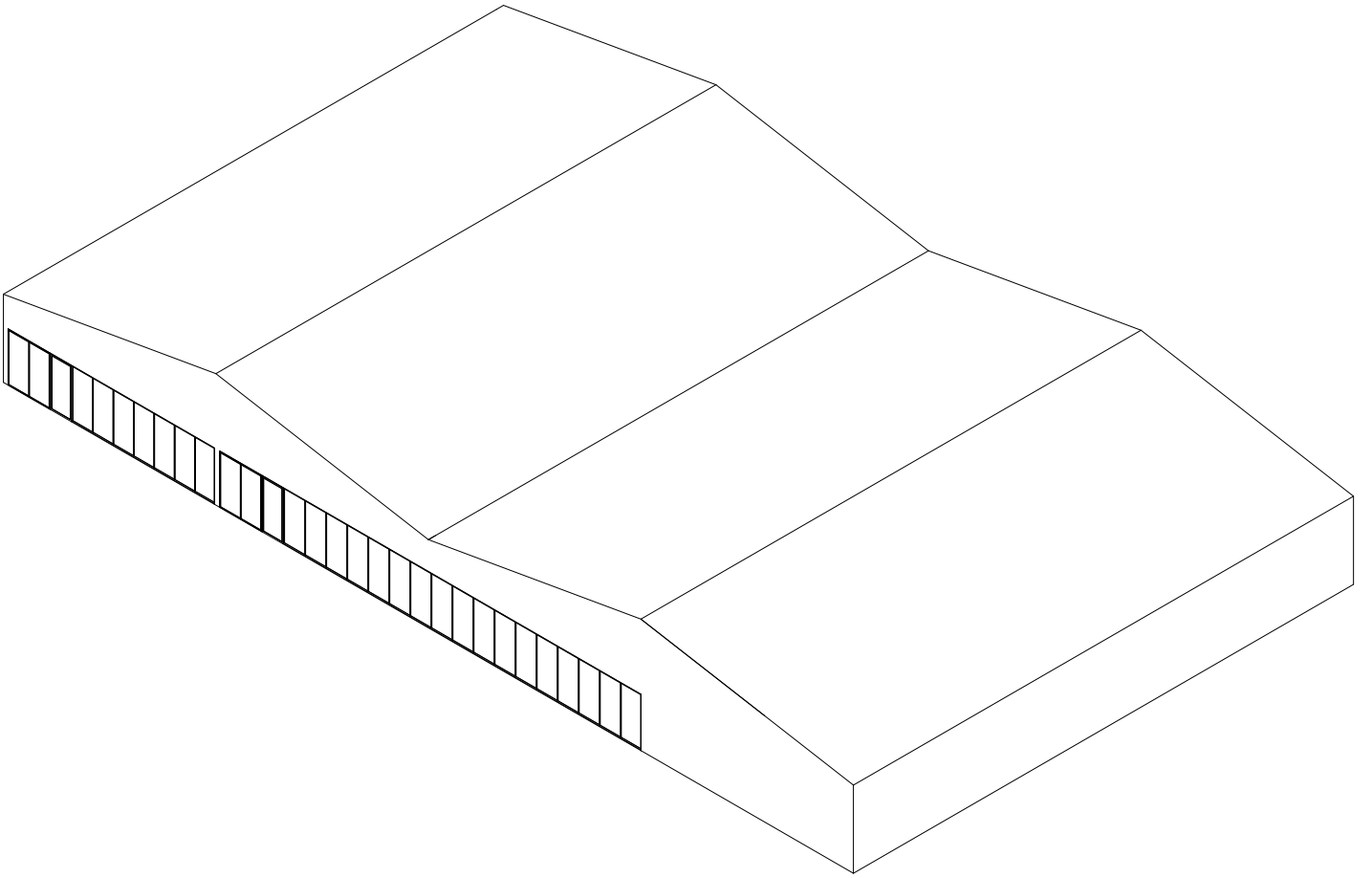


### *športové centrum*

Centrálny objekt celého areálu. Bývalá výrobná hala. Sedlová strecha. Oceľová konštrukcia.

Objekt delím na dve samostatné časti. V jednej navrhujem jedáleň, v druhej športovisko. Jedáleň slúži ako obyvateľom zariadenia s opatrovateľskou službou a zamestnancom okolitých inštitúcií tak aj širokej verejnosti. V druhej časti sa nachádza športovisko a v ňom viacúčelové kurty na basketbal, hádzanú, volejbal, tenis, bedminton a tri squashové kurty. Zázemie k obom prevádzkam je orientované centrálnne v jadre budovy.





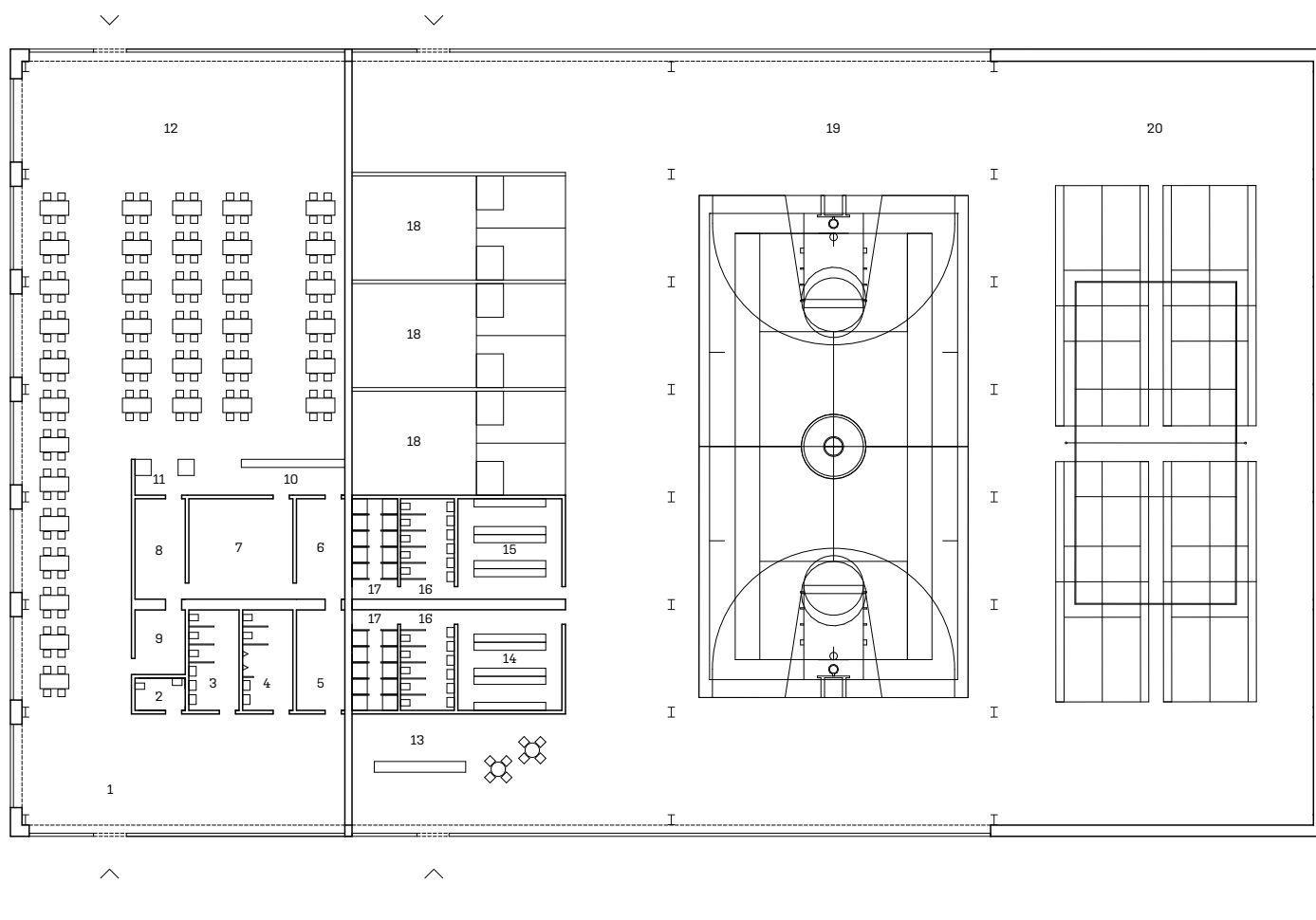








# 1. nadzemné podlažie

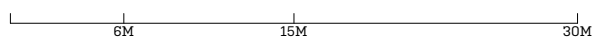


## jedáleň

- 1 vstupný priestor
- 2 WC invalidi
- 3 WC ženy
- 4 WC muži
- 5 personál
- 6 sklad
- 7 kuchyňa
- 8 špinavá kuchyňa
- 9 odpad
- 10 výdaj jedál
- 11 platba
- 12 jedáleň

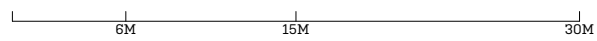
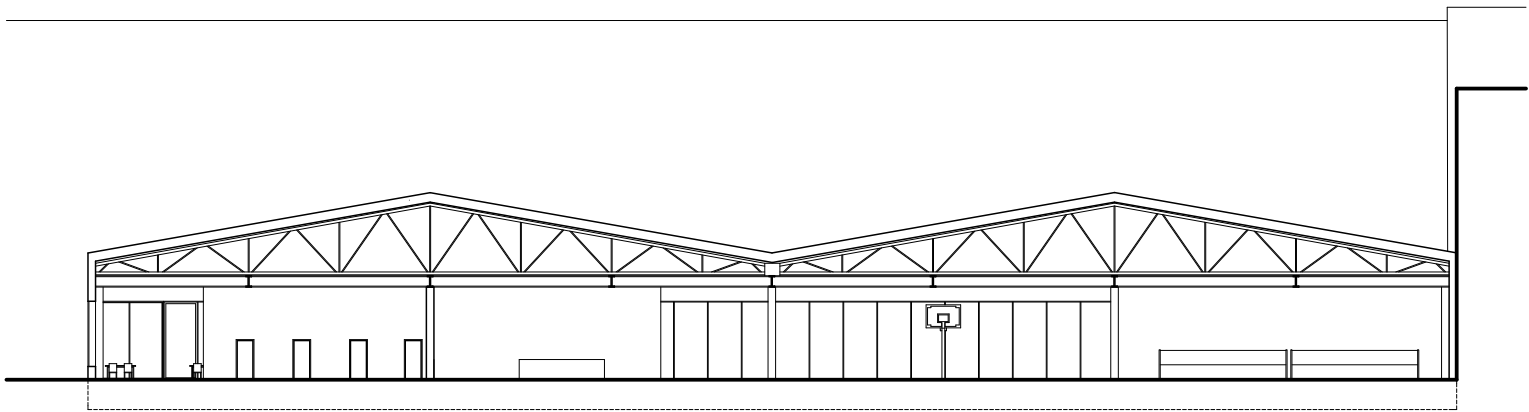
## športové centrum

- 13 recepcia
- 14 šatne ženy
- 15 šatne muži
- 16 WC
- 17 sprchy
- 18 squash
- 19 volejbal, basketbal, hádzaná
- 20 badminton, tenis



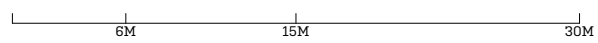
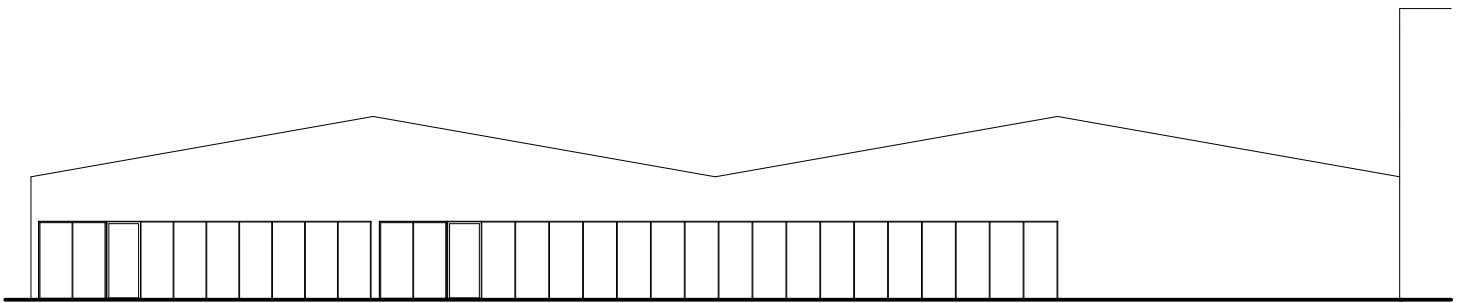


pozdĺžny rez





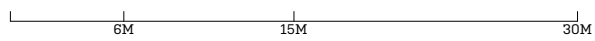
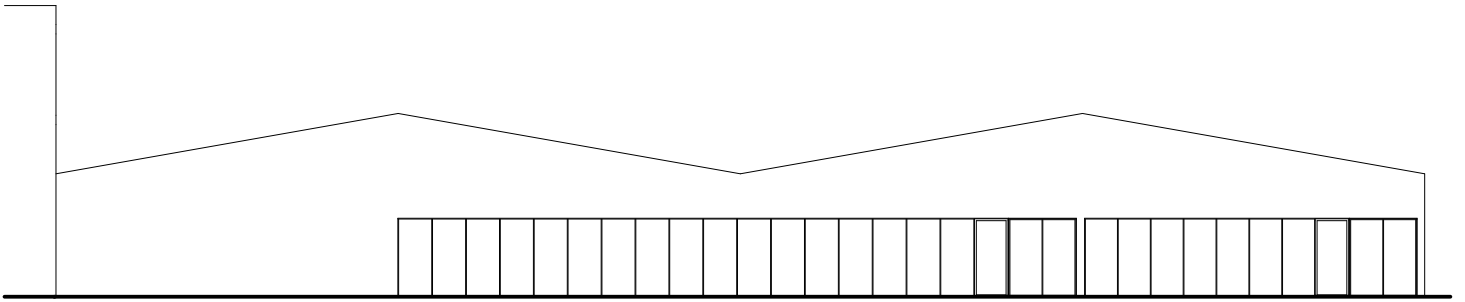
pohľad južný





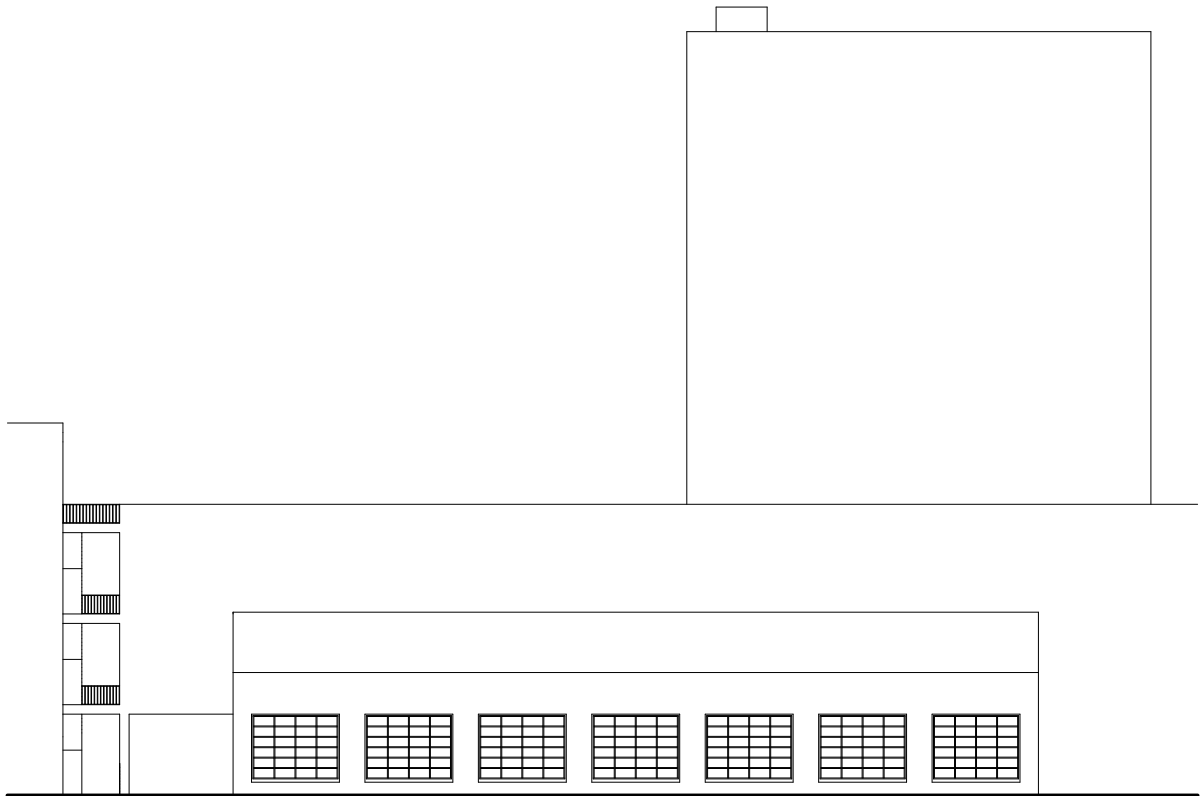


pohľad severný



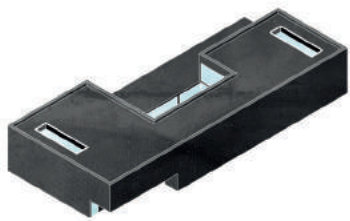


pohľad západný

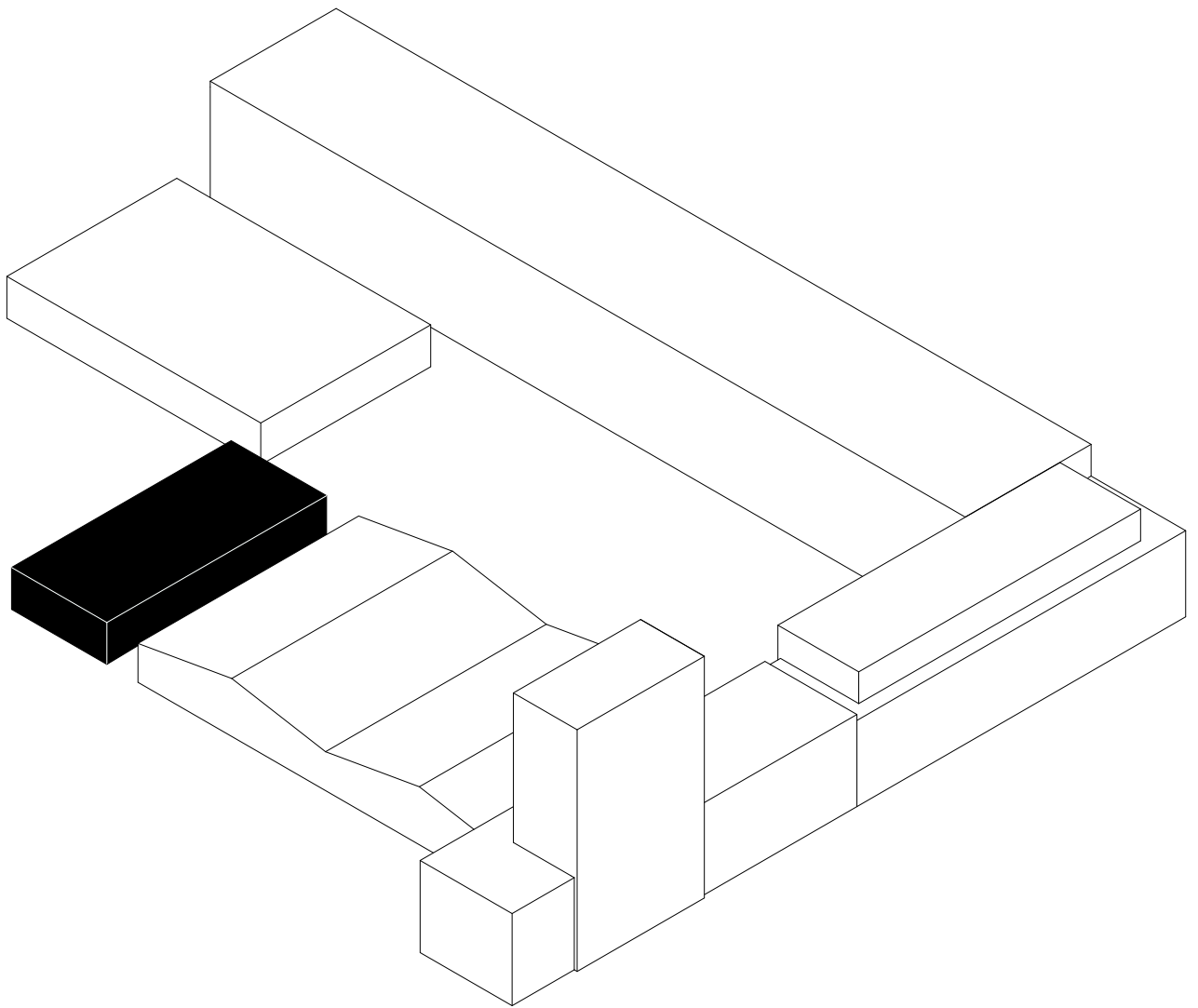


6M 15M 30M









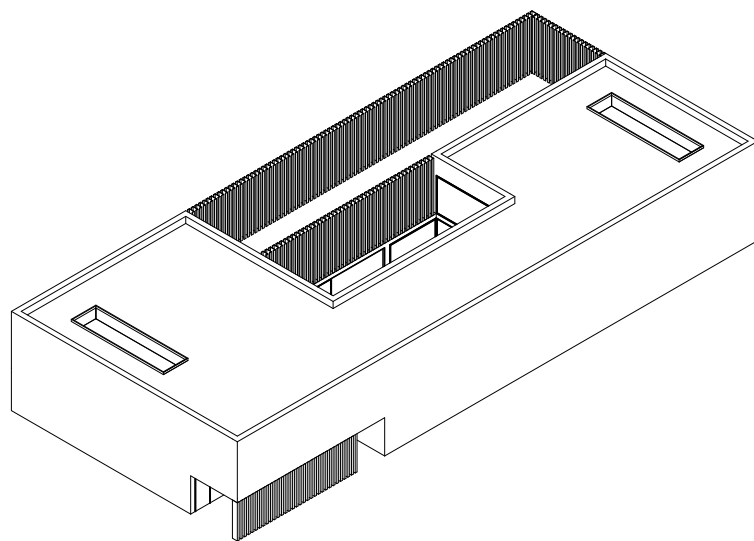




### *materská škola a jasle*

Na južnej hrane bývalého areálu tlačiarňí navrhujem novostavbu materskej školy. Hmota so zapusteným vstupom a oceľovými lamelami zjednocujúcimi celú fasádu je navonok strohá, otvára sa však do záhrady rozmernými preskleniami na vnútornom obvode. Škola sa skladá z jednej triedy detských jaslí a troch tried materskej školy. Dve triedy sú umiestnené v prízemí budovy a deti využívajú ako hrací priestor vnútorné átrium, dve triedy pre staršie deti sa nachádzajú v druhom nadzemnom podlaží a pre hru využívajú strešnú terasu. Každá trieda je navrhnutá ako centrálny hrací priestor s presklením do átria a prístupom do hygienického zázemia a spacej časti, ktoré sú orientované pri vonkajšom obvode budovy.



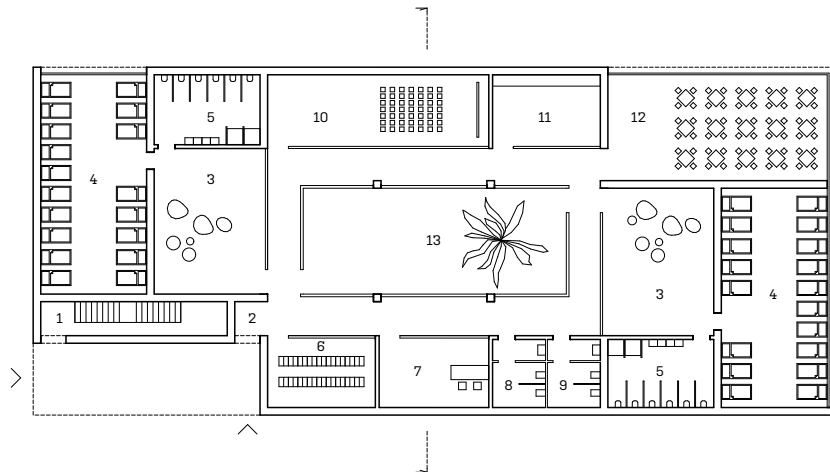




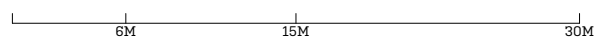




# 1. nadzemné podlažie



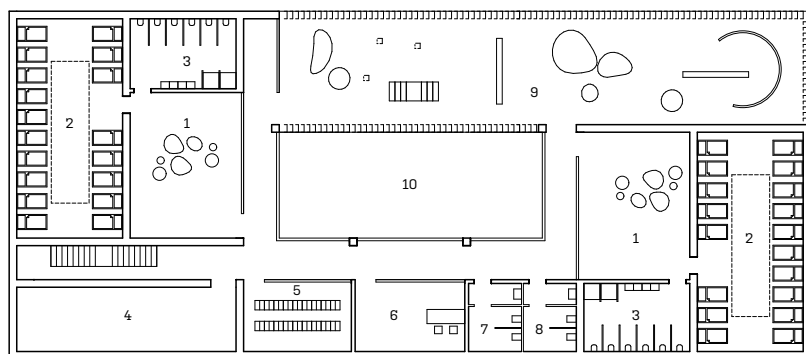
- 1 vstup pre staršie deti
- 2 vstup pre mladšie deti
- 3 herňa
- 4 spacia časť
- 5 WC deti
- 6 šatňa
- 7 kancelária
- 8 WC ženy
- 9 WC muži
- 10 multimedialna miestnosť
- 11 kuchyňa
- 12 jedáleň
- 13 átrium



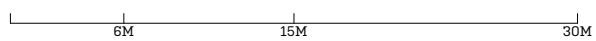




## 2. nadzemné podlažie

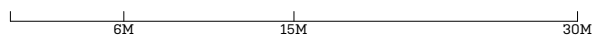
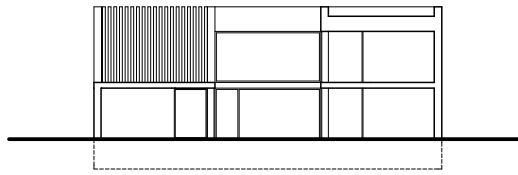


- 1 herňa
- 2 spacía časť
- 3 WC deti
- 4 sklad
- 5 šatňa
- 6 kancelária
- 7 WC ženy
- 8 WC muži
- 9 ihrisko
- 10 átrium



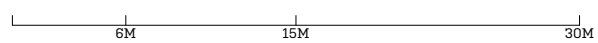
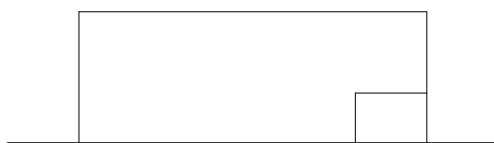


priečny rez átrium



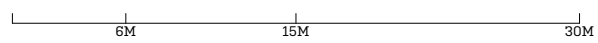
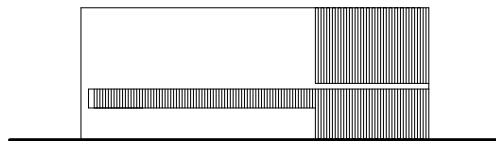


pohľad južný





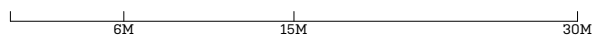
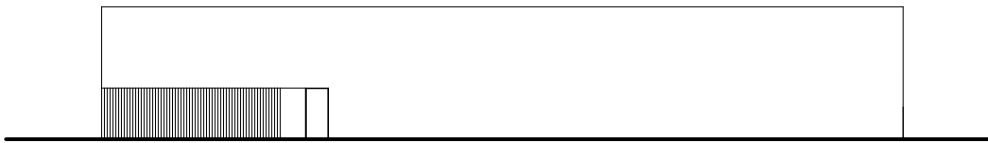
pohľad severný





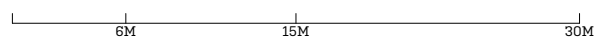
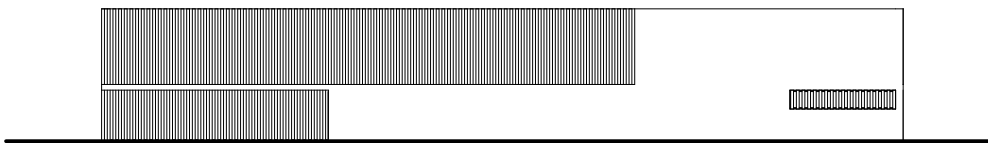


pohľad východný

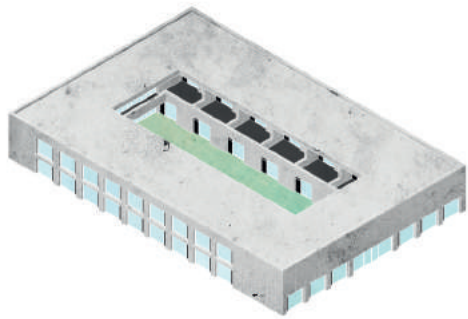




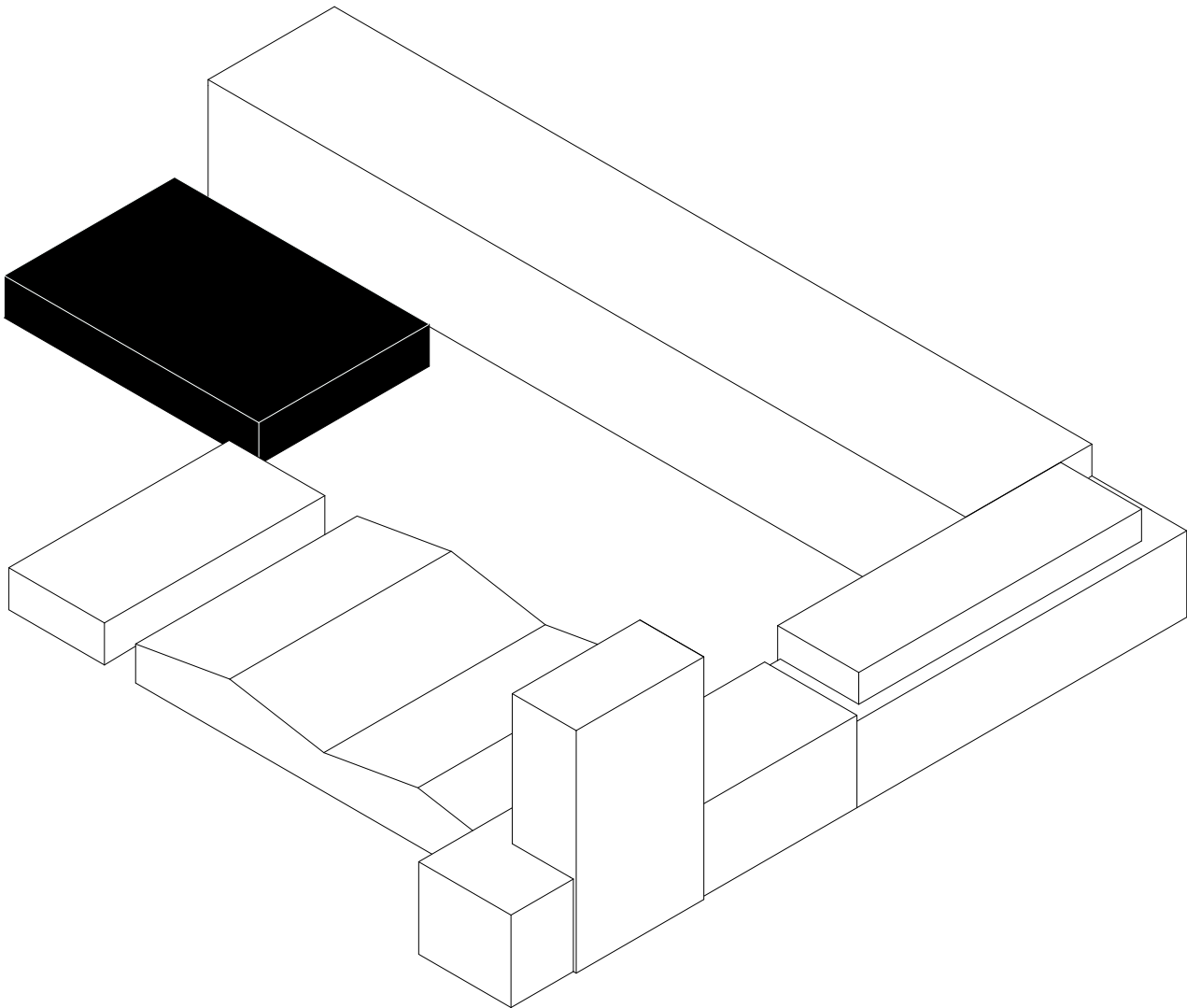
pohľad západný















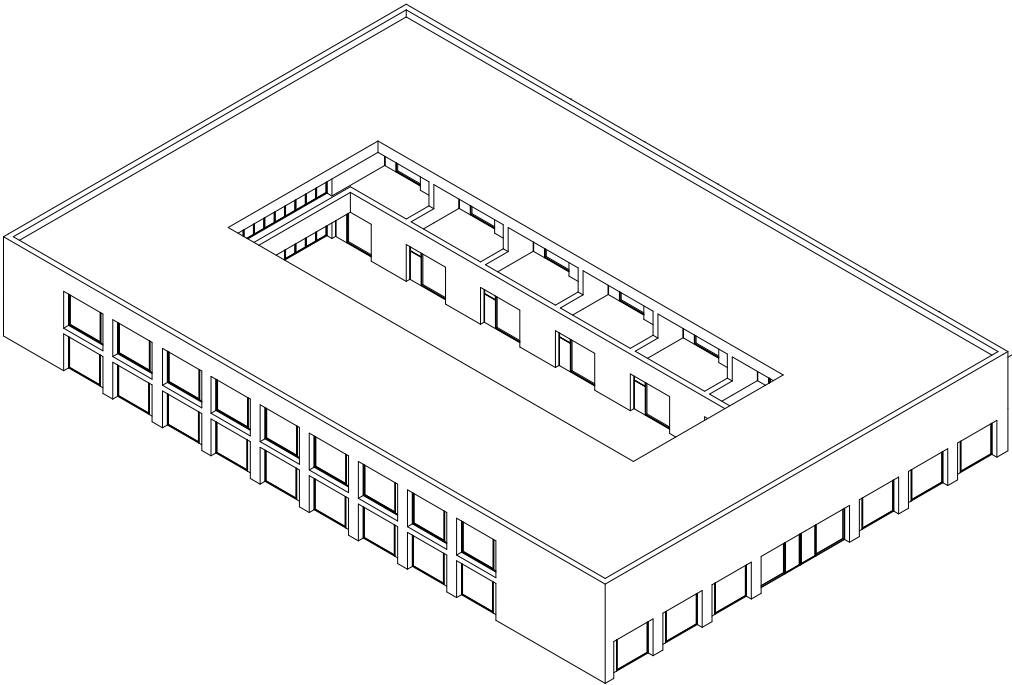
### *zariadenie opatrovateľskej služby*

Vnútroblok. Priestor za stenou kultúrnych funkcií. Blízkosť k štvrti rodinných domov. Stále však mesto. Poliklinika v susedstve.

Na miesto s takýmito parametrami navrhujem novostavbu domu s ošetrovateľskou službou pre seniorov. Miesto so starostlivosťou dostupnou 24 hodín denne, inak však miesto kde jeho obyvatelia môžu žiť sebestačne.

Dom invertujem. Vytváram súkromné átrium ako centrálny priestor domu. V prízemí umiestňujem izby pre jednotlivcov, priamo orientované do átria. Sesterna, byt pre sestru, kuchyňa, jedáleň a ambulancie sú umiestnené po obvode domu, s priehľadmi do verejného priestoru. Vstupnému priestoru cez dve podlažia dominujú schodišťa vedúce do druhého podlažia. V ňom sa nachádzajú dvojlôžkové izby a izby pre dvojice, ktoré využívajú vnútorný obvod strechy prvého podlažia ako terasy. Všetci obyvatelia domu tak majú z izieb priamy prístup do exteriéru.



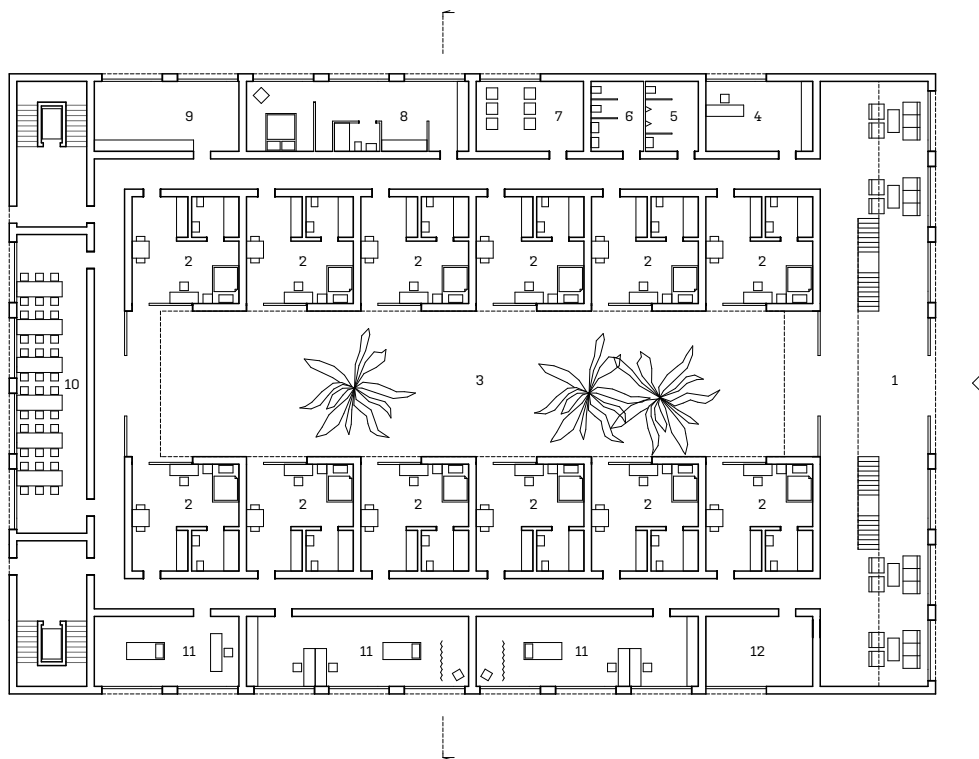




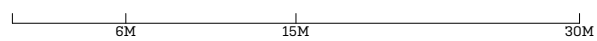




# 1. nadzemné podlažie



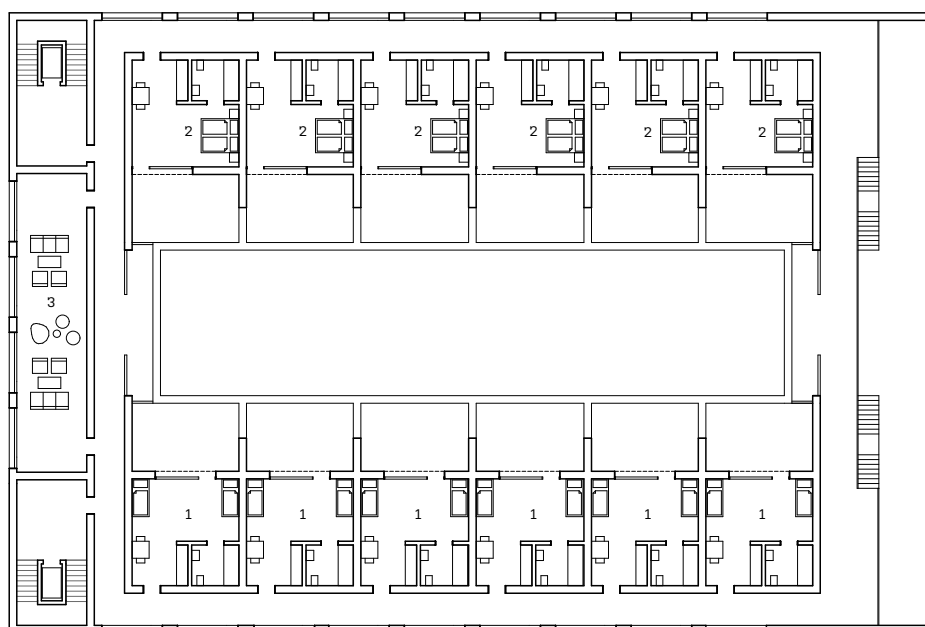
- 1 vstupný priestor
- 2 jednolôžková izba
- 3 átrium
- 4 sesterná
- 5 WC muži
- 6 WC ženy
- 7 pracovňa
- 8 byt sestry
- 9 kuchyňa
- 10 jedáleň
- 11 ambulancia
- 12 modlitebňa



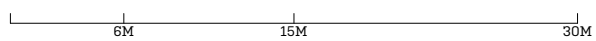




## 2. nadzemné podlažie

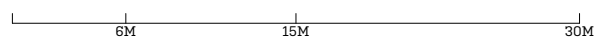
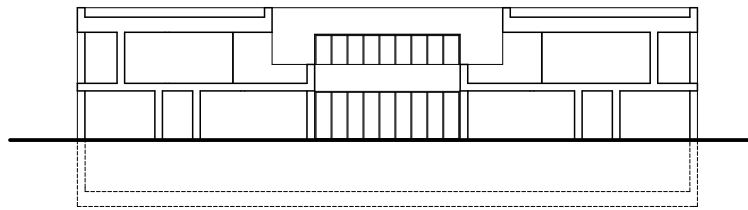


- 1 dvojlôžková izba
- 2 izba pre dvojice
- 3 spoločenská miestnosť



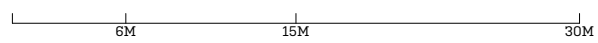
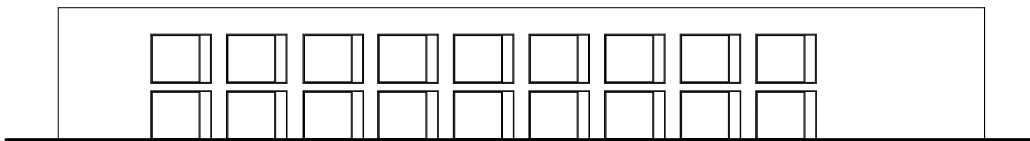


priečny rez átrium



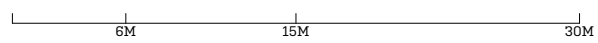
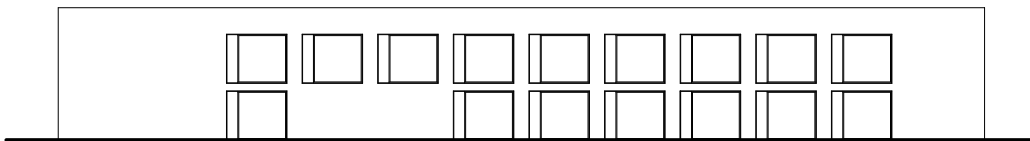


pohľad južný





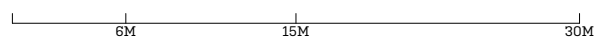
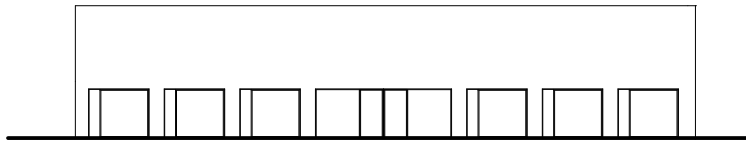
pohľad severný





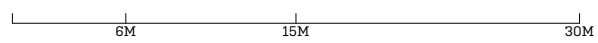
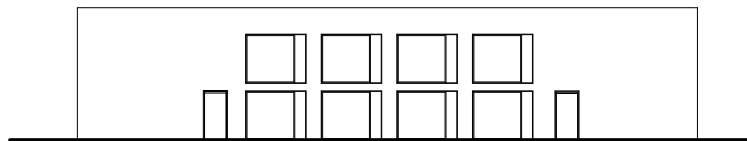


pohľad východný

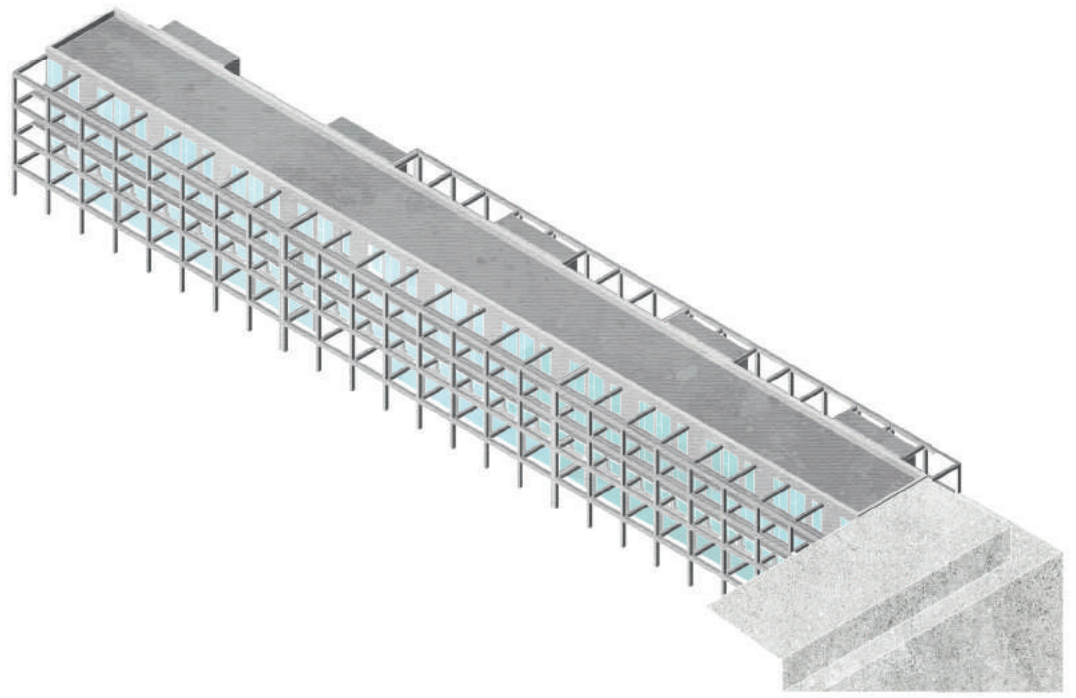




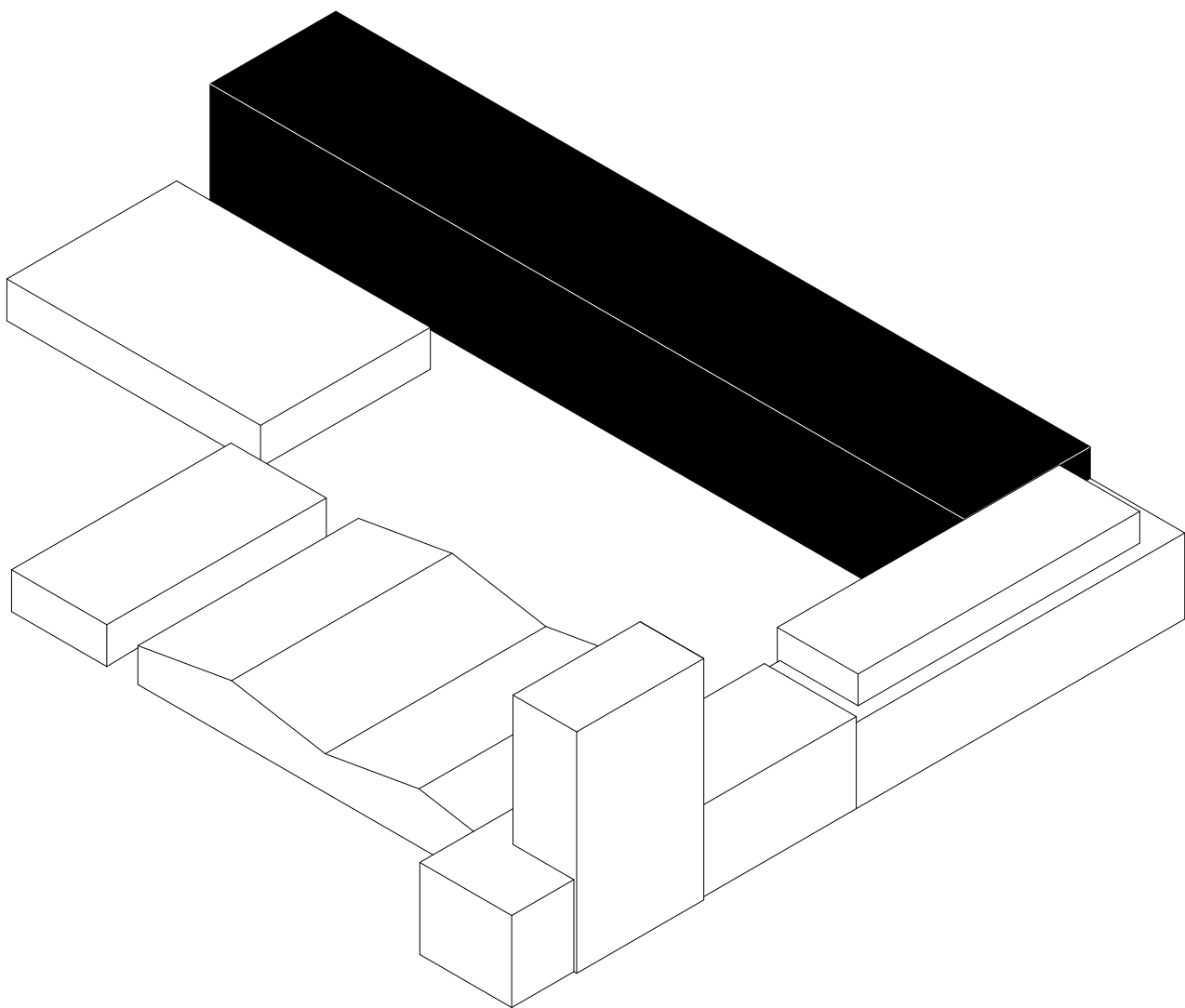
pohľad západný















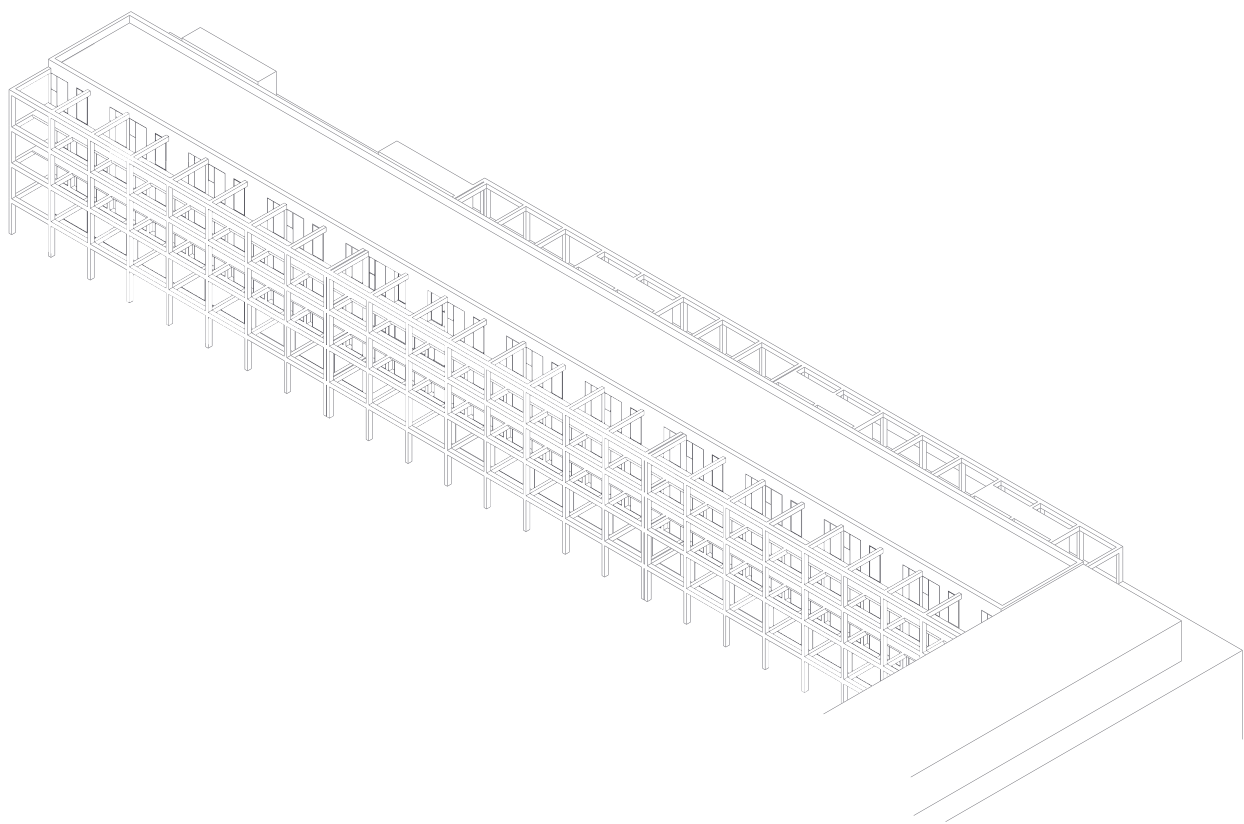
*bytový dom s obchodným parterom*

Severná hrana. Línia. Železobetónová konštrukcia. Raster. Štvortrakt. Severojužná orientácia. Pavlače. Terasy. Živý obchodný parter.

Na severný okraj areálu navrhujem bytový dom s obchodným parterom. Severná fasáda je uzavretá, poskytuje prístup do obchodných priestorov a bytov, južná fasáda je presklená a otvorená do vnútrobloku. Pohyb zabezpečujú pavlače a päť vertikálnych tubusov so schodištom a výtahmi. Štandard bytových jednotiek sa postupne po každom podlaží zvyšuje. Sociálne lineárne bývanie v 2. nadzemnom podlaží, dvojizbové byty s centrálnym jadrom v 3. nadzemnom podlaží, štvorizbové veľkopodlažné byty s terasami v 4. nadzemnom podlaží. Prízemie domu sa na juhu otvára do vnútrobloku a obsahuje niekoľko väčších i menších obchodných priestorov.

Pôvodná železobetónová konštrukcia na oboch stranách predstupuje pred fasádu, na južnej strane ma tieniaci efekt, na severnej strane zjednocuje schodišťové tubusy a pavlače. Je len akousi obálkou.



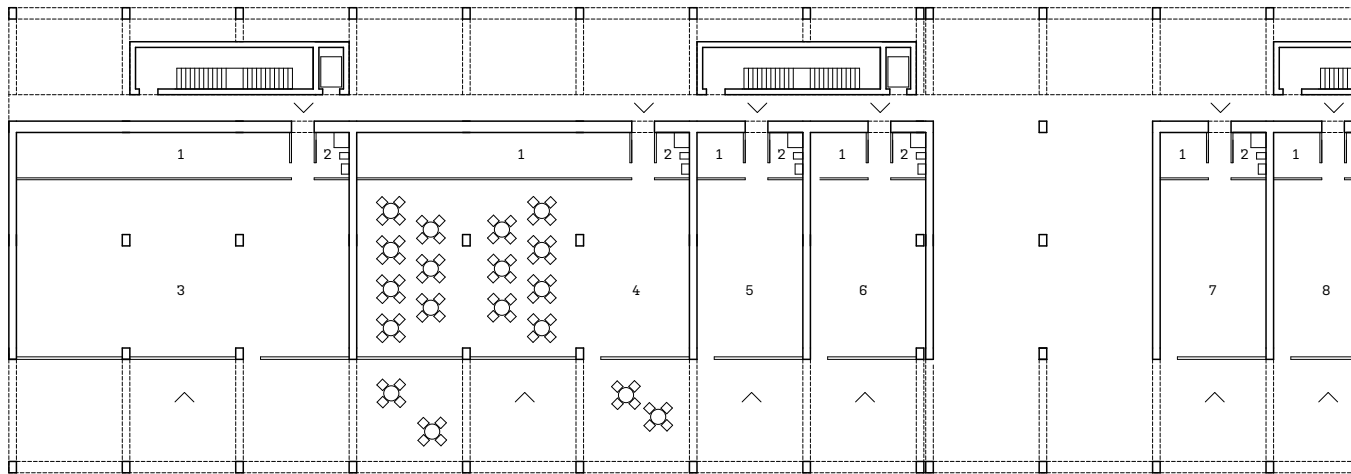




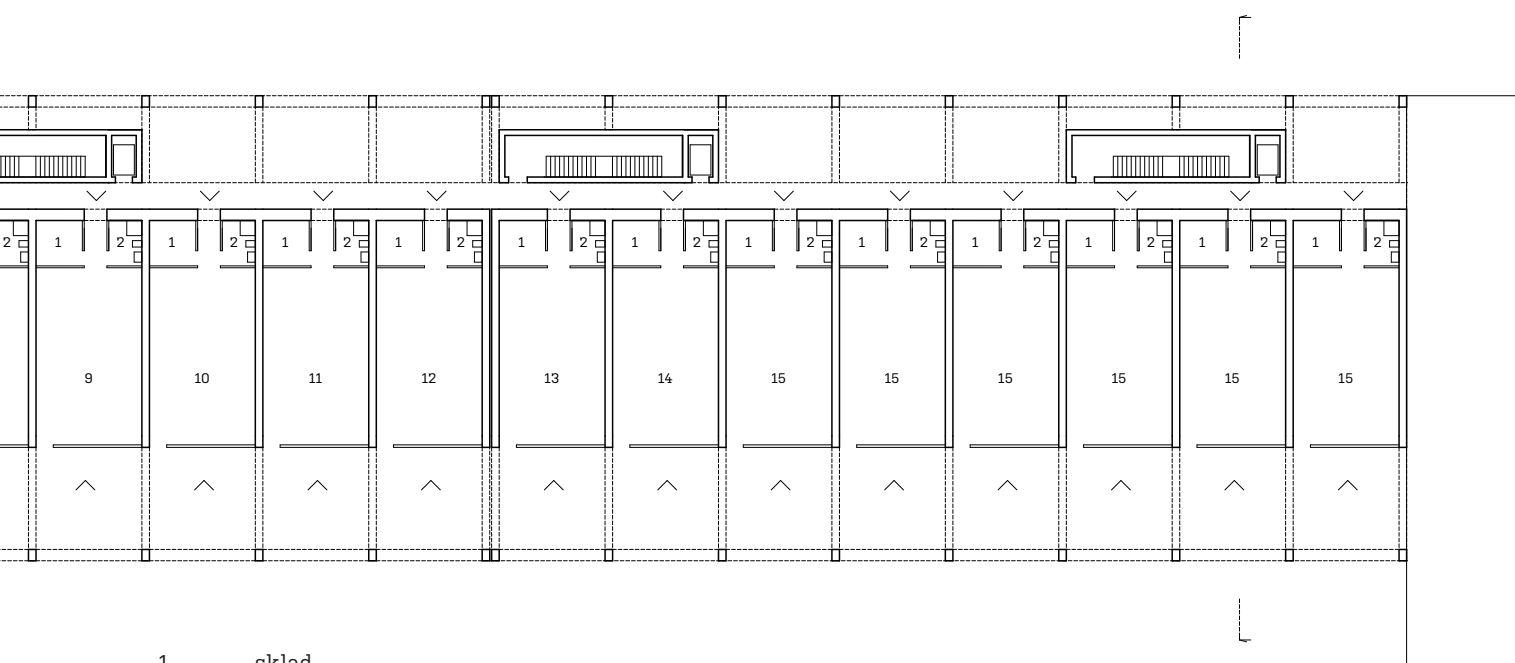


**MEAT &  
BREAD**





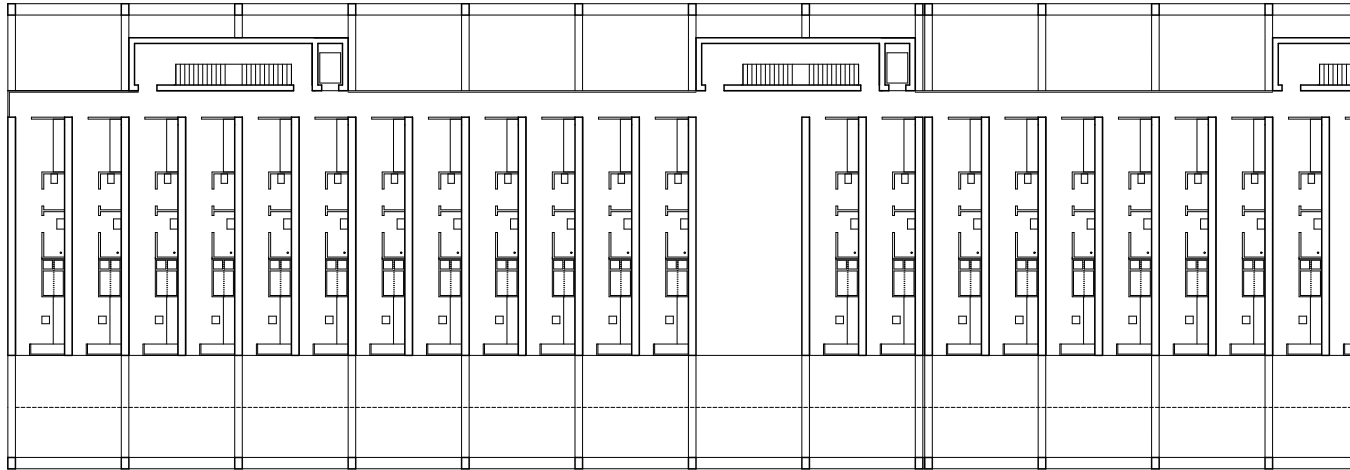
# 1. nadzemné podlažie



- 1 sklad
- 2 WC
- 3 supermarket
- 4 reštaurácia
- 5 práčovňa
- 6 kaderníctvo
- 7 pekáreň
- 8 zelovoc
- 9 lekárneň
- 10 mäsiarstvo
- 11 kvetinárstvo
- 12 papierníctvo
- 13 železiarstvo
- 14 drogéria
- 15 obchodný priestor

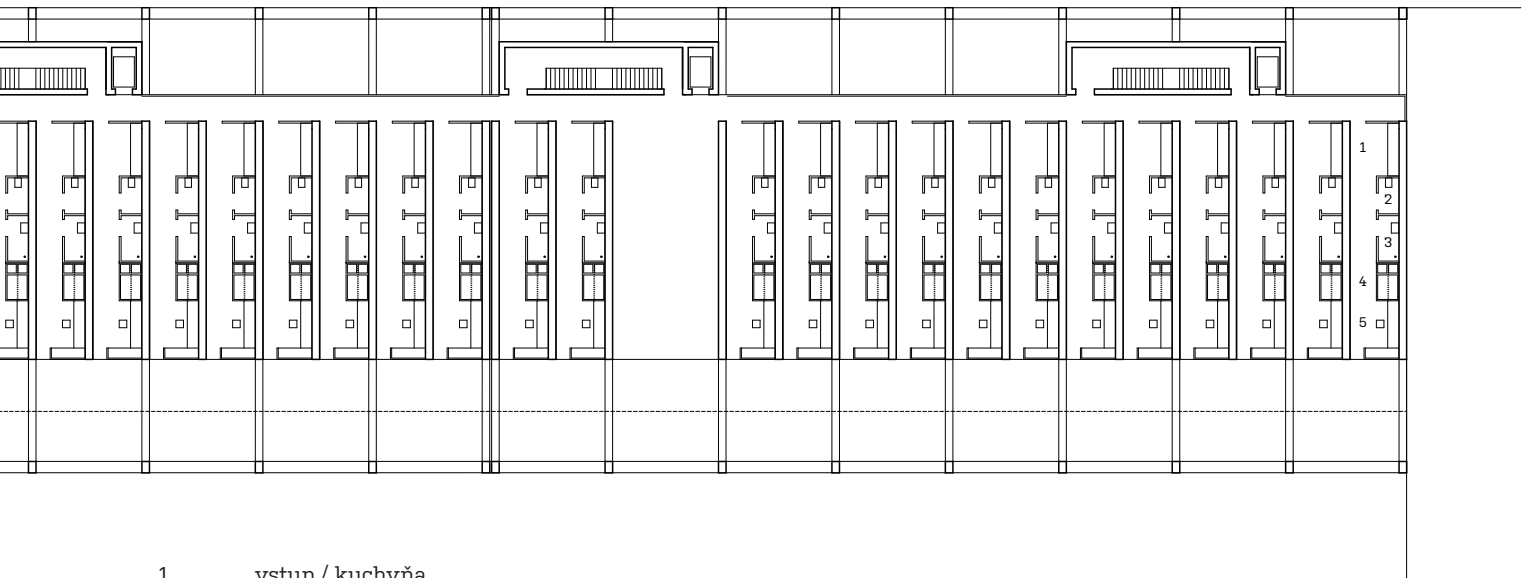


6M 15M 30M

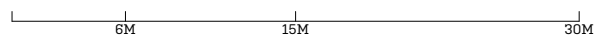


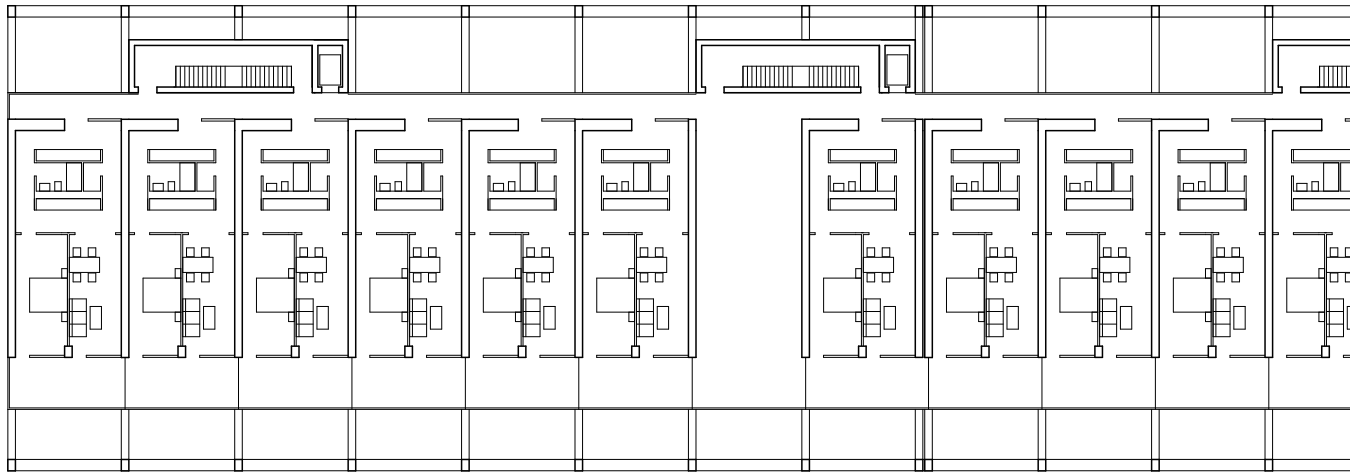


## 2. nadzemné podlažie

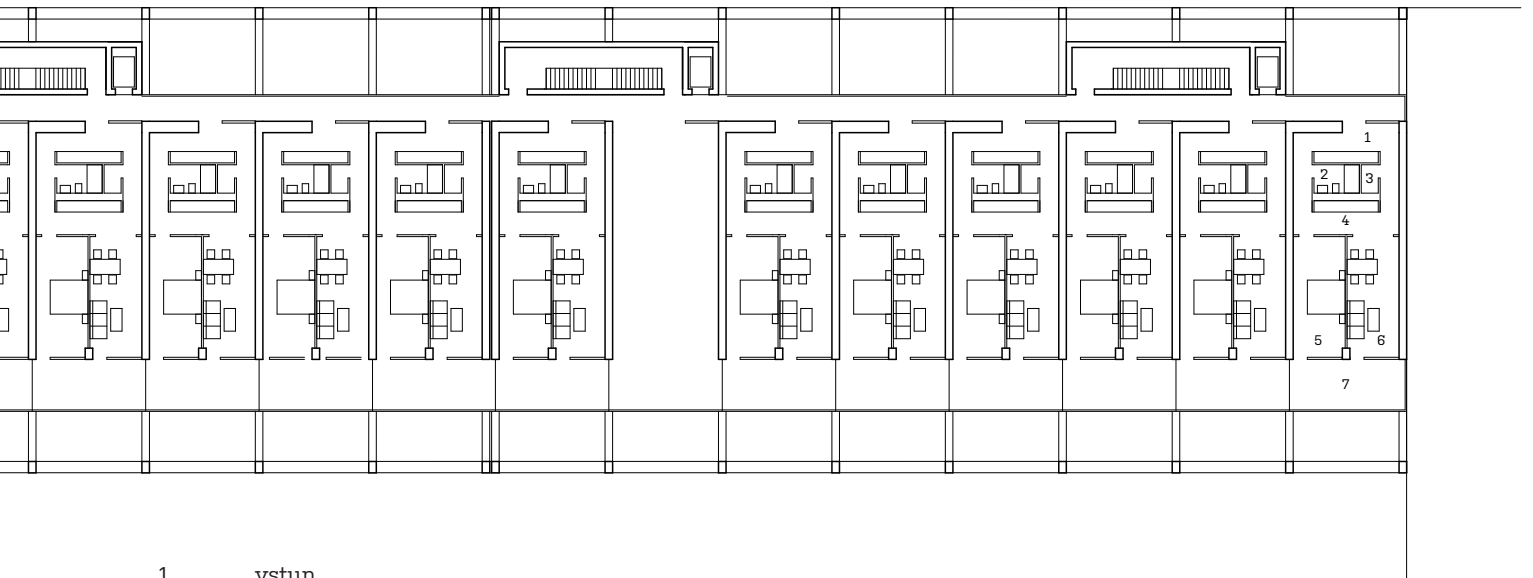


- 1 vstup / kuchyňa
- 2 WC
- 3 kúpeľňa
- 4 spacia časť
- 5 pracovná časť

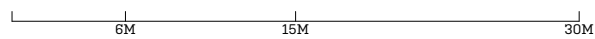


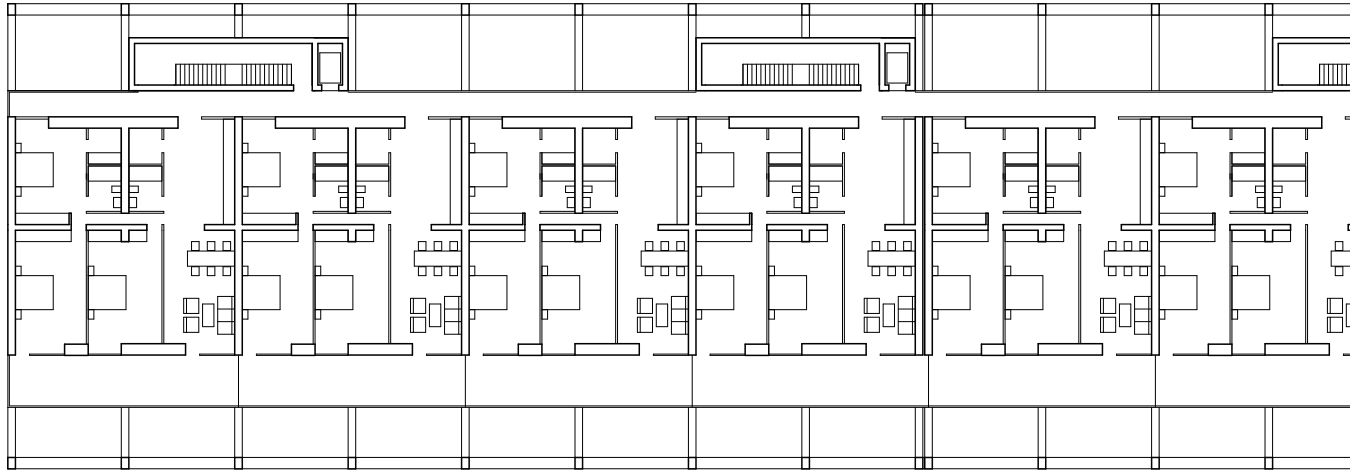


### 3. nadzemné podlažie

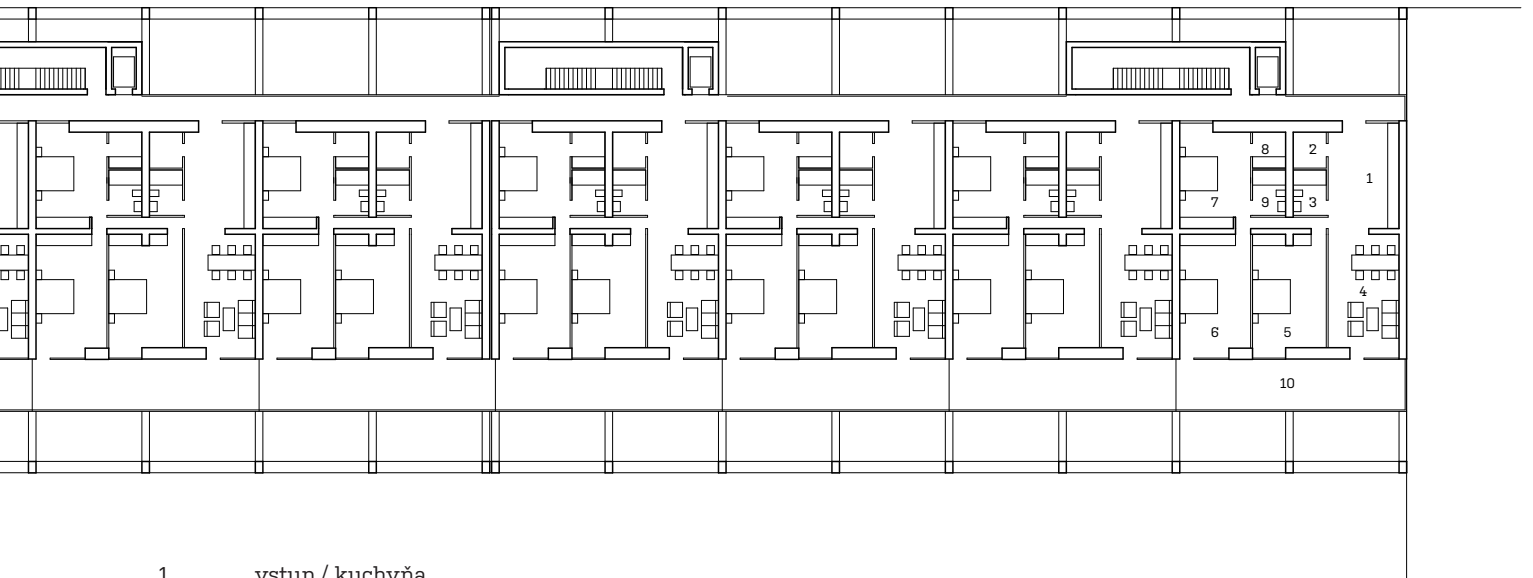


- 1 vstup
- 2 kúpeľňa
- 3 sklad
- 4 kuchyňa
- 5 spálňa
- 6 obývacia miestnosť
- 7 terasa

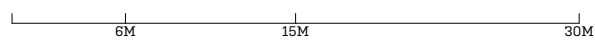




#### 4. nadzemné podlažie

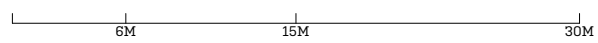
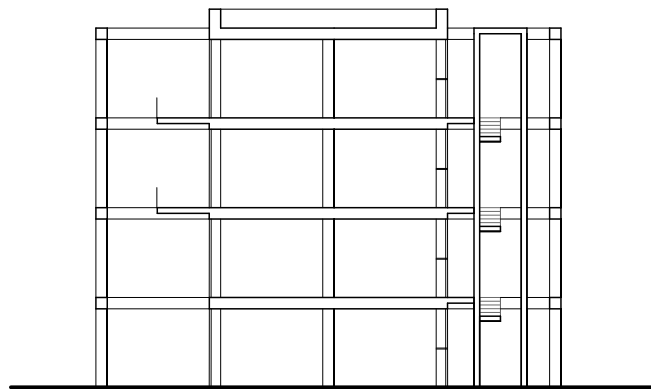


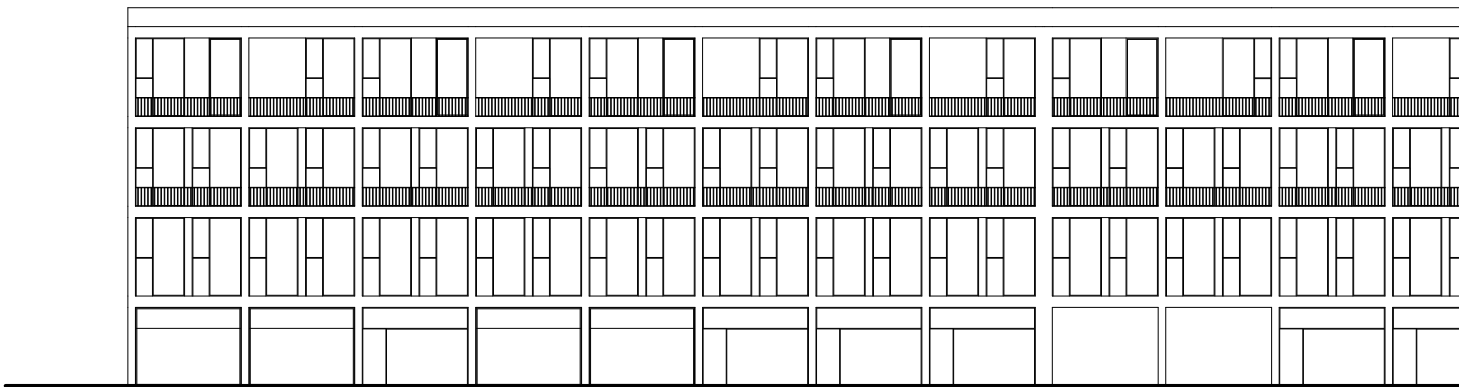
- 1 vstup / kuchyňa
- 2 sklad
- 3 kúpeľňa
- 4 obývacia miestnosť
- 5 detská izba
- 6 detská izba
- 7 spálňa
- 8 šatňa
- 9 kúpeľňa
- 10 terasa





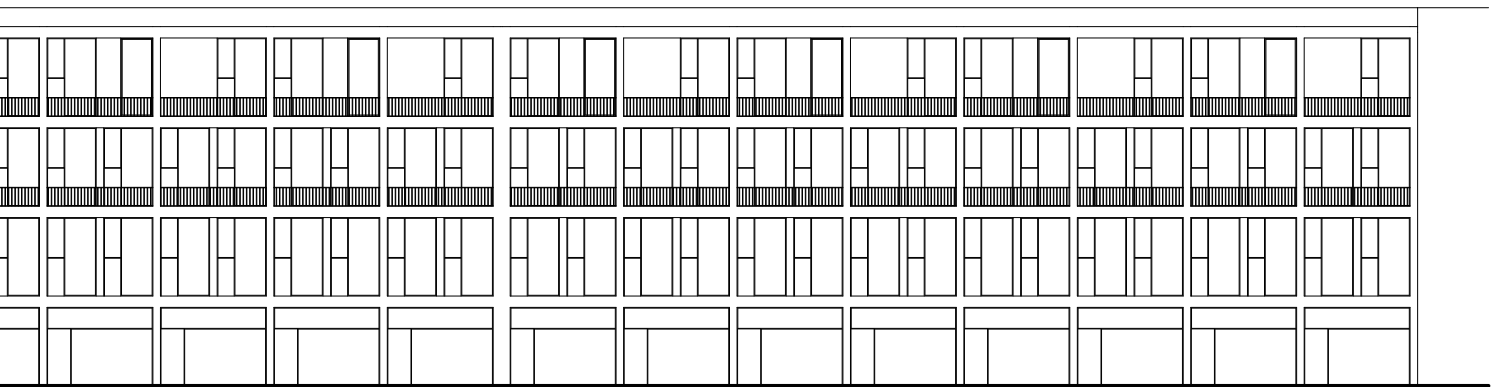
priečny rez



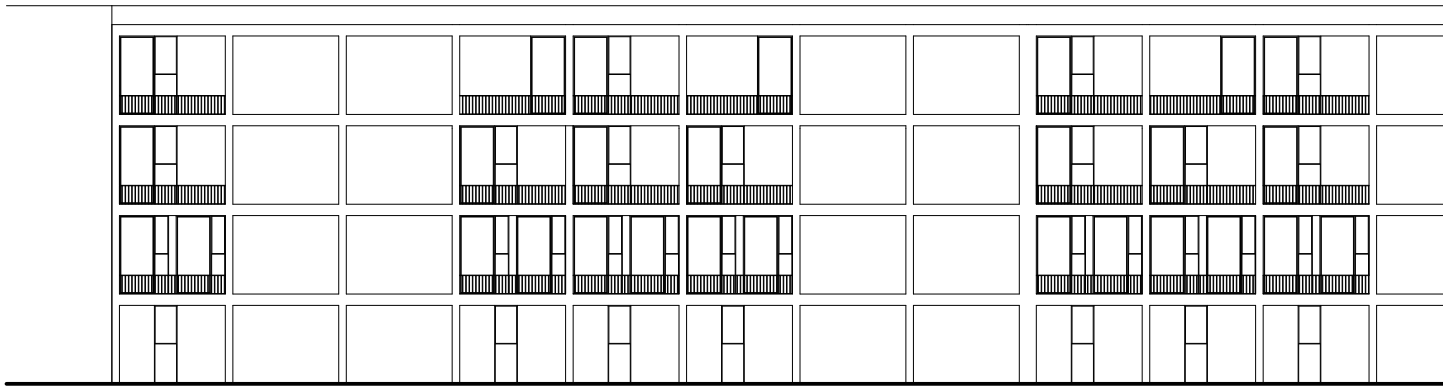




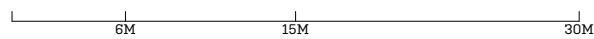
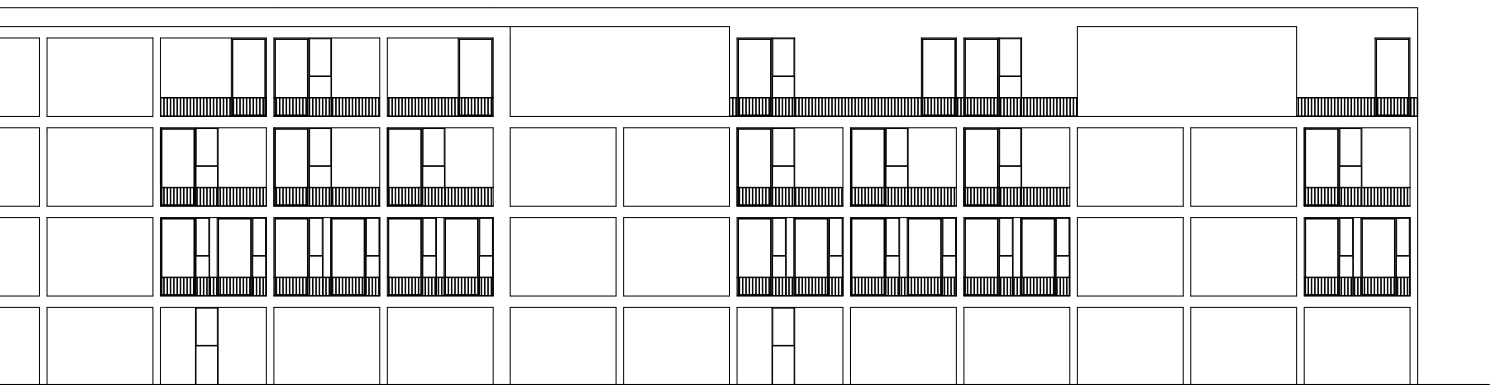
pohľad južný



6M 15M 30M

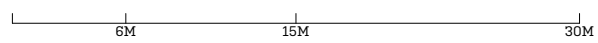
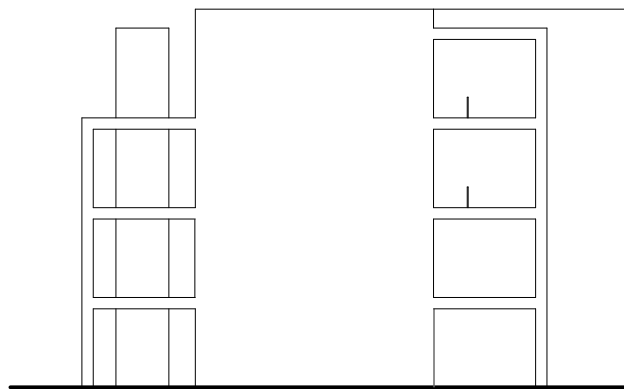


pohľad severný





pohľad západný











*mesto Martin*



<sup>1</sup> **Turčianska kotlina**, v ktorej sa mesto Martin nachádza, je kotlina predĺženého severojužného tvaru na strednom Slovensku. Nachádza sa na križovatke hlavnej magistrály vedúcej z Bratislavy do Košíc. Táto kotlina je špecifickým krajinárskym javom, nakoľko je zo všetkých strán zovretá pohoriami **Veľká Fatra**, **Malá Fatra**, pohorím **Žiar** a **Kremnickými vrchmi**. Centrálnym vodným tokom v tejto kotline je rieka **Turiec**.

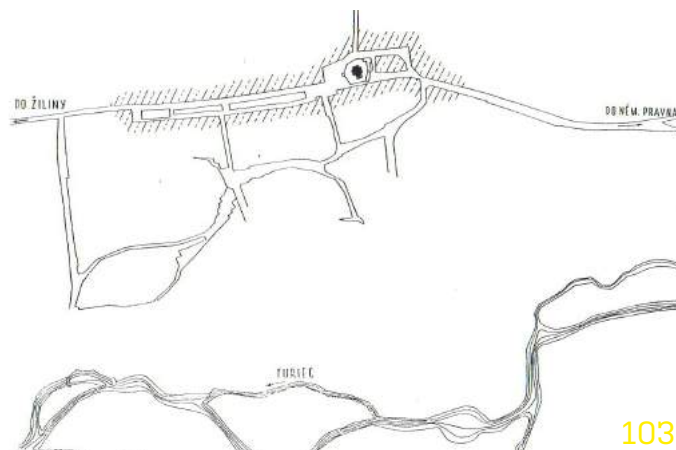
<sup>2</sup> Podľa historických prameňov sa v Turčianskej kotline od začiatku 13. storočia budovalo sídlo, ktoré malo už v tej dobe potenciál sa vyvinúť na centrum tejto kotliny. Jeho vývoj bol podmienený hlavne polohou rieky Turiec, jej nivou, terasou a obchodnou cestou vedúcou zo severu na juh. Spočiatku sa tu nachádzal cintorín s kaplnkou, neskôr tu bol postavený **kostol sv. Martina**, podľa ktorého dostala osada v jeho okolí svoje meno.

<sup>3</sup> Smerom na juh od osady sv. Martina sa nachádzala samostatná dedina **Riadok**, ktorá sa vo svojej podobe zachovala až do polovice 20. storočia (postupom času sa ocitla v centre mesta). Osada sv. Martina mala preto tendenciu sa rozširovať na sever od kostola a vytvárať pretiahnutý severojužný pôdorys. Sv. Martin bol postihnutý počas svojho vývoja niekoľkými požiarimi a inými pohromami. V r. 1433 bol počas Husitských vojen vypálený, v roku 1843 ho zasiahol požiar a v rokoch 1443-1445 a 1858 ho zasiahlo zemetrasenie.

<sup>4</sup> Postupne sa Martin stával centrom Turčianskej stolice. Jedinými významnými budovami v meste však boli len kostol sv. Martina a **Župný dom**. Martin nikdy nemal hradby, nebola tu výstavná radnica ani veľkolepé paláce šľachty. Až do požiaru v roku 1843 boli mestské domy prevažne vidiecke, štítové, drevené a prízemné s kamenným suterénom. Až neskôr sa začali stavať domy z tvrdých materiálov. Martin bol poľnohospodárske mesto. Ženy sa zaoberali tkaním lanového a konopného plátna, muži boli roľníci, chovali dobytok a venovali sa remeslám - obuvníctvu, kováčstvu, zámočníctvu, hrnčiarstvu, atď. Hospodárskym odvetvím bol aj obchod, ktorým sa živilo niekoľko Martinčanov doma aj v zahraničí.



101 kostol sv. Martina  
102 pohľad na Martin / 1925  
103 schéma historického pôdorysu podľa V. Mencla



101

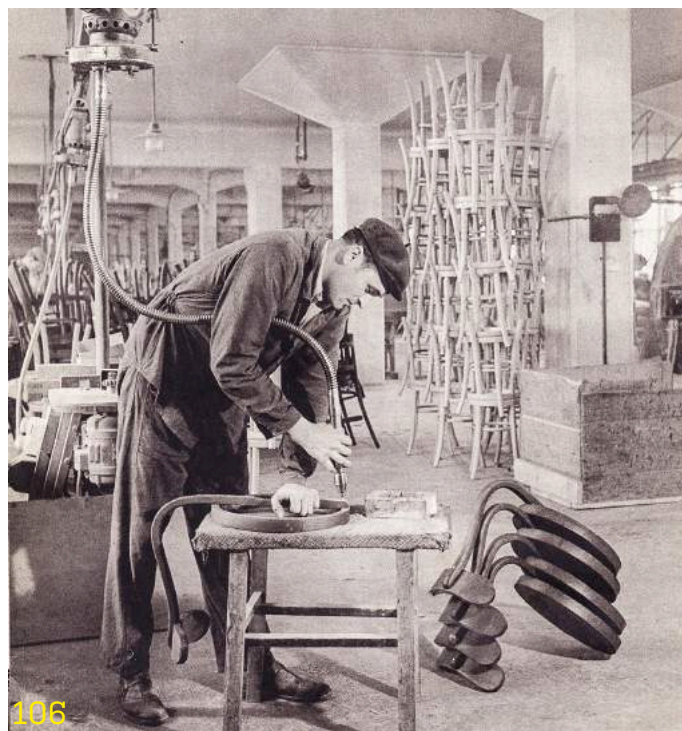
103



104



105



106

<sup>5</sup> Až v druhej polovici 19. storočia sa mesto stalo centrom slovenských dejín. Bolo tu prijaté *Memorandum slovenského národa*, bola založená *Matica Slovenská* (Matica Slovenská združovala slovenských vedeckých a kultúrnych pracovníkov, podporovala slovenskú literatúru, umenie, vedu a osvetu, starala sa o vzdelanie slovenského ľudu a jeho národné povedomie), boli postavené stavby ako *Národný dom*, *Tlačiarne*, vznikali tu významné spolky a boli založené priemyselné podniky ako *Kníhtlačiarsky účastinársky spolok*, *Tatra nábytok z ohýbaného dreva*, celulózka, rafinéria minerálnych olejov alebo pivovar. Väčšina slovenskej periodickej tlače bola vydávaná práve týmto kníhtlačiarskym spolkom, no všetká podliehala silnej cenzúre.



107

- 104 pohľad na Martin, po ľavej strane Župný dom
- 105 pohľad na Župný dom
- 106 továreň Tatra nábytok
- 107 prevádzka v továrni Tatra nábytok



- 108 *Knihlačičarský účastinársky spolok*
- 109 *pohľad na Národný dom*
- 110 *martinský pivovar*
- 111 *prevádzka v martinskom pivovare*

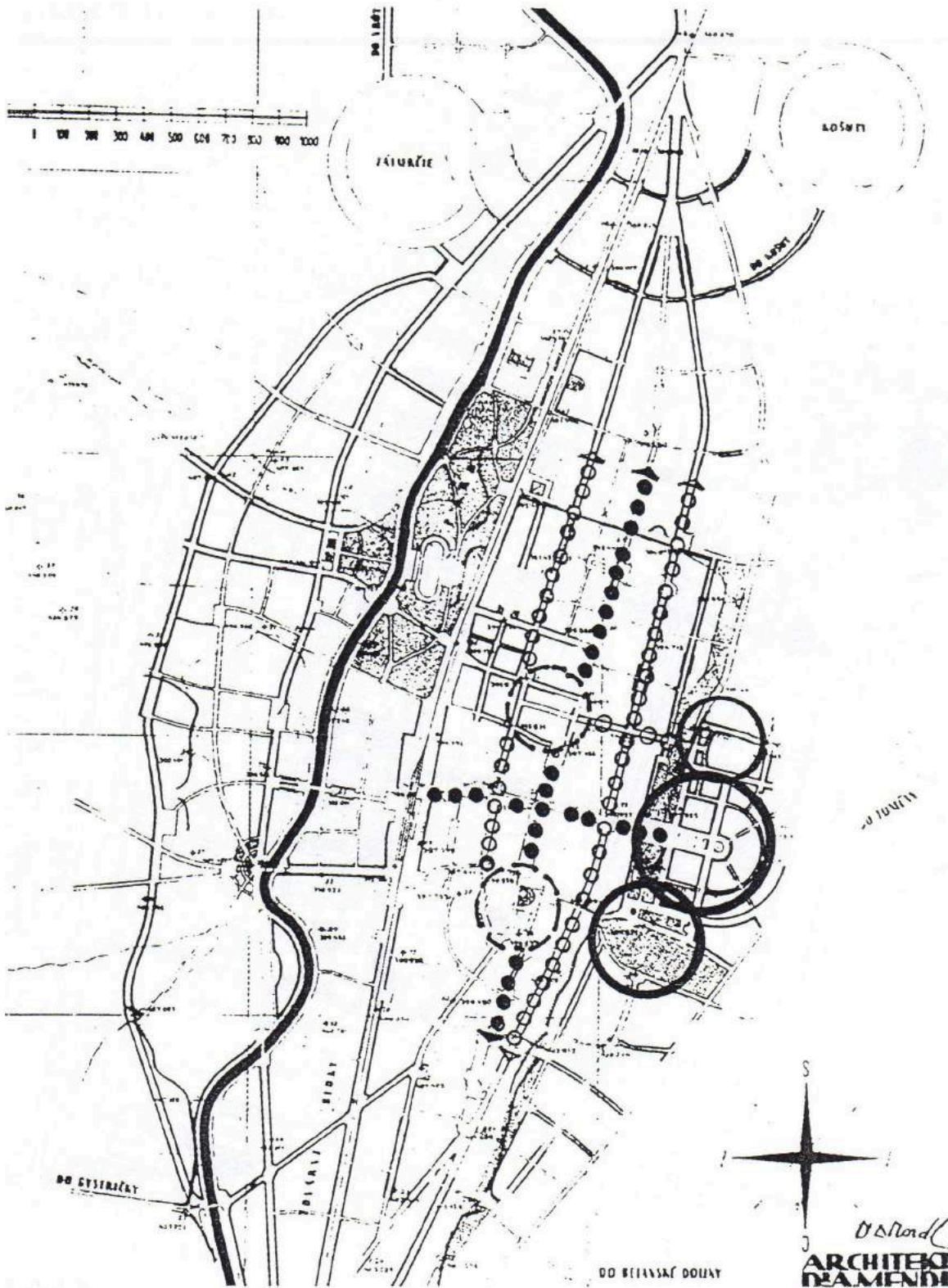
# 1918

<sup>6</sup> Rok 1918. Deklarácia slovenského národa. Československá republika. Martin sa s počtom 7500 obyvateľov stáva administratívnym centrom severozápadného Slovenska. Po niekoľko ročnej prestávke sa oživila činnosť Matice Slovenskej, Slovenské národné múzeum sa presťahovalo do novej budovy, vzniklo *Slovenské komorné divadlo*, gymnázium, *Slovenská národná knižnica* a na istý čas pôsobila v Martine aj *Slovenská technická univerzita*. Počas trvania Slovenskej republiky (1938-1945) bol Martin spolu s Bratislavou hlavnými kultúrnymi centrami.





<sup>7</sup> Rok 1918 znamenal takisto istý urbanistický prelom - mesto malo byť vzorom sociálne spravodlivého, demokratického a hygienicky riešeného organizmu. Martin získal dva regulačné plány, jeden od Iva Beneša a druhý od Antonína Mendla. Hlavnou myšlienkou oboch týchto regulačných plánov bolo využiť terénnu terasu, tzv. Akropolu, na východnom okraji mesta pre výstavbu kultúrnych budov ako sú *Slovenské národné múzeum*, *Lekárska fakulta UK* alebo *Stredná priemyselná škola*. Za prvej ČSR sa uskutočnila regulácia rieky Turiec a vytvorenie promenády po oboch brehoch, spolu s vytvorením špecifického cestného nadjazdu spájajúceho centrum s mestskou časťou Podháj.

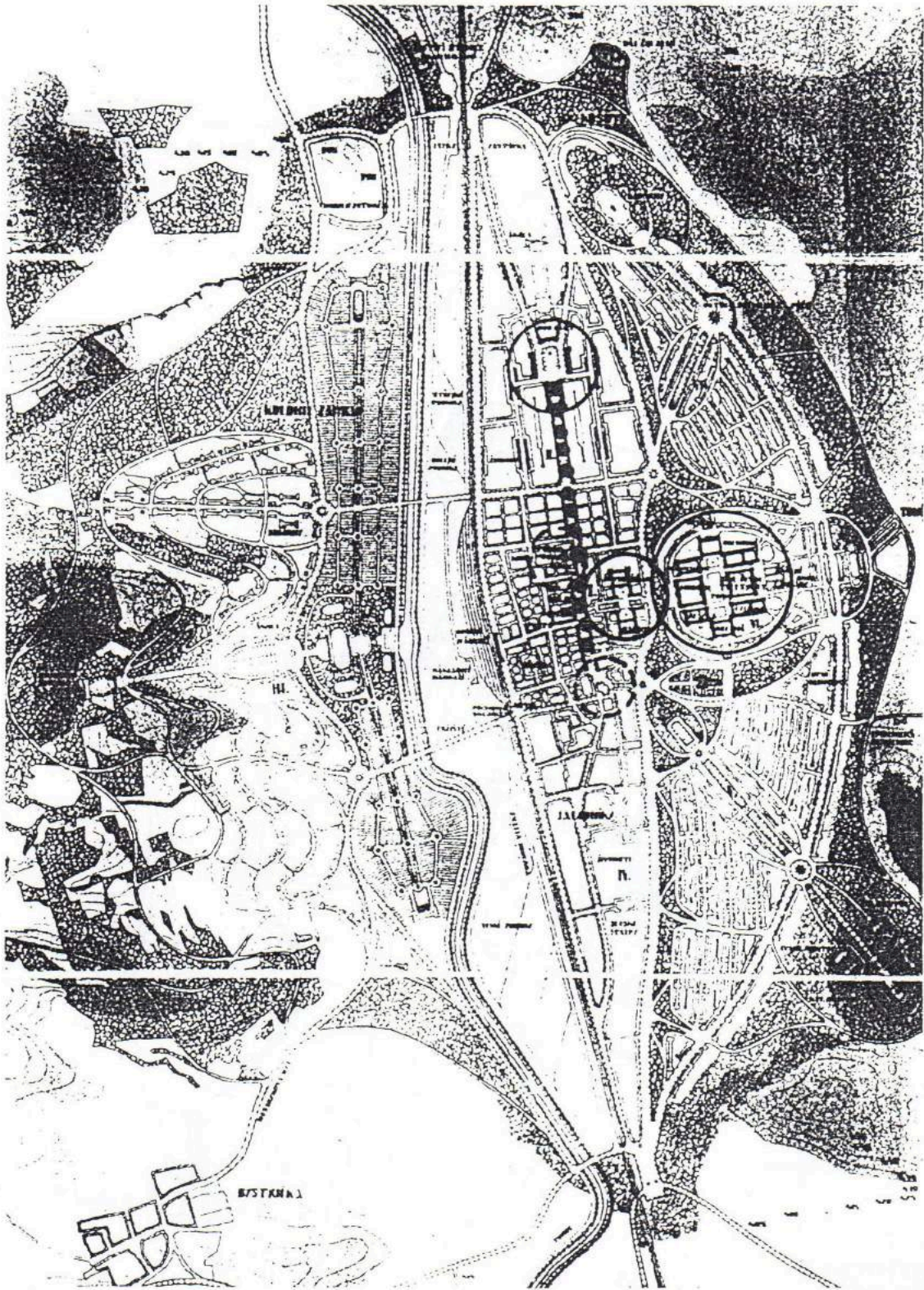
112 cestný nadjazd, tzv. "Slimák"



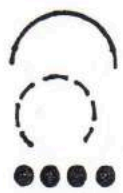


LEGENDA:

-  polohy vymedzené pre situovanie dominant
-  historicky založené uzlové priestory
-  hlavné rozvojové osi
-  vedľajšie rozvojové osi



LEGENDA:



polohy vymedzené pre situovanie dominant

historicky založené uzlové priestory

hlavné rozvojové osi

vedľajšie rozvojové osi



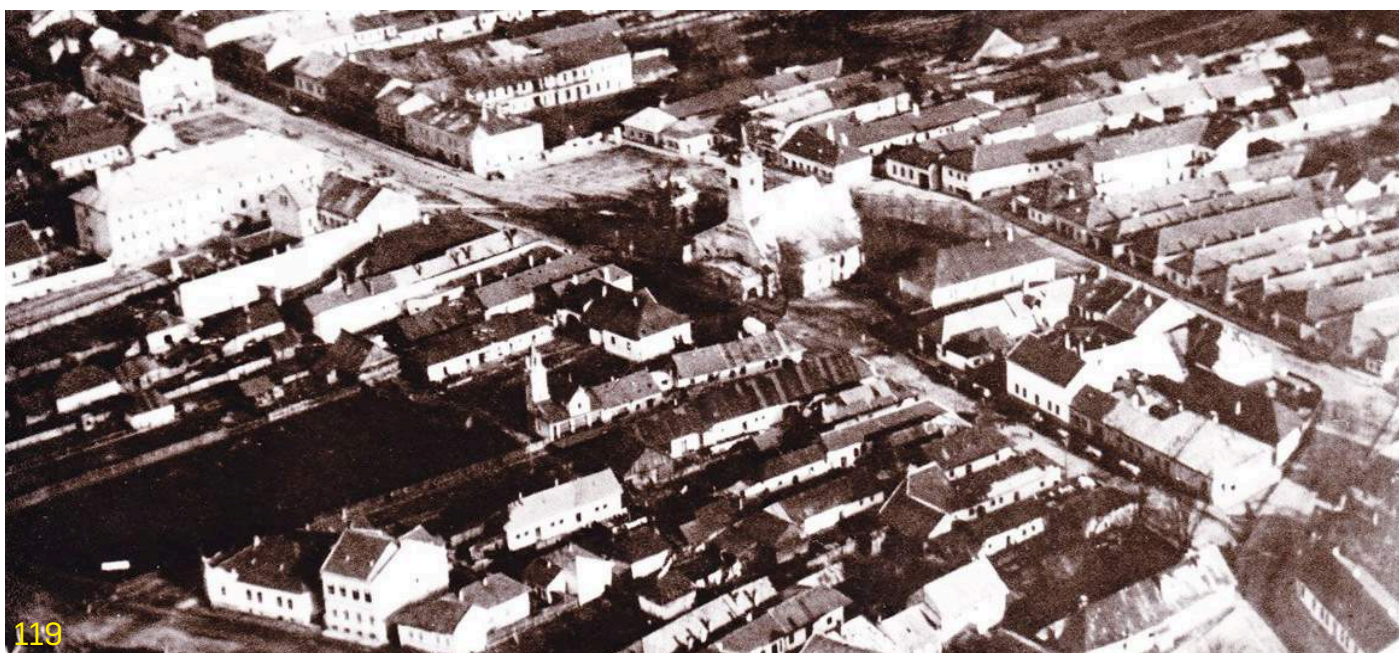
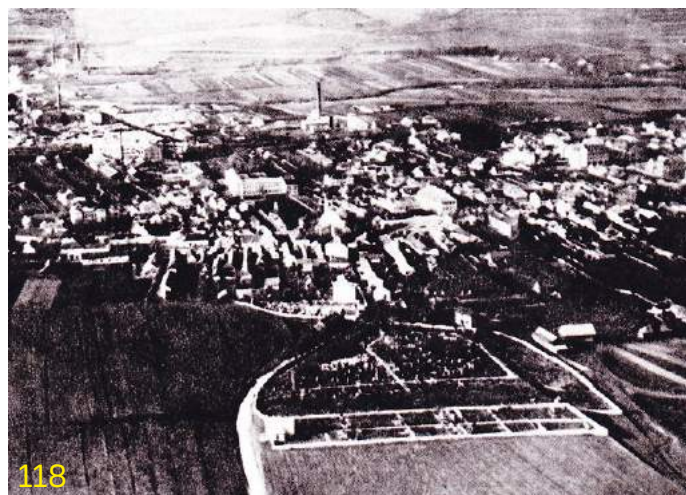


115 Štefánikov ústav (dnes Jesseniova lekárska fakulta UK) na "Akropole" / 1927  
116 Slovenské národné múzeum na "Akropole"



- 117 *martinská nemocnica (dnes Fakultná nemocnica)*  
118 *pohľad na Martin / 1925*  
119 *pohľad na Martin / 1925*

<sup>8</sup> V tejto dobe sa rozrástla aj martinská *nemocnica*. Jej vývoj však ukázal, že nie je vhodne umiestnená. Územie, na ktorom bola postavená nemá dostatočné rozvojové rezervy a je v kolízii s urbanistickým rozvojom mesta.



# 1945

<sup>9</sup> Rok 1945. Martin bol 11. apríla oslobodený jednotkami 4. brigády prvého československého armádneho zboru spod nemeckých vojsk. Koniec druhej svetovej vojny priniesol mestu Martin štatút priemyselného mesta. Túto zmenu spôsobila v r.1951 výstavba nového strojárenského závodu. Od prísunu robotníkov vládna komunistická strana očakávala zmenu štruktúry mesta. Do tej doby v ňom prevládal živnostnícky, intelektuálny a úradnícky živel. Do roku 1970 bola však v priemysle zamestnaná až približne polovica obyvateľov Martina. To vyhovovalo komunistom, ktorí mali víziu vytvoriť z Martina "mesto robotníckej triedy". Významným martinským budovám tak začali konkurovať nové dominanty - komíny fabrík. Umiestnenie závodu v tesnom území bolo takisto nevhodné z dôvodu, že kolidoval s ostatným funkčným vybavením mesta.



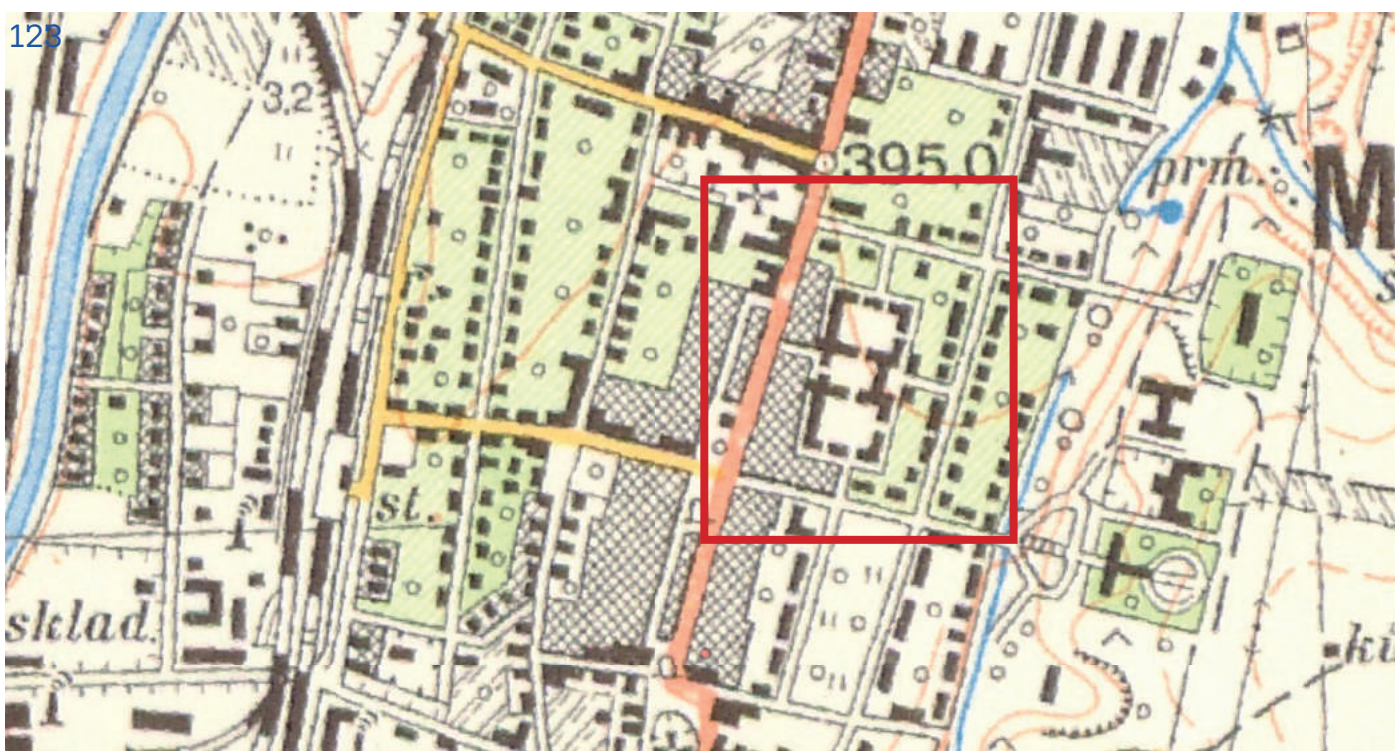
- 120 *Závody ťažkého strojárstva*
- 121 *Závody ťažkého strojárstva - poloha a veľkosť voči mestu*



<sup>10</sup> Ani historické ani súčasné mesto nebolo nikdy priamo späté s meandrom rieky Turiec. Plocha medzi mestom a riekou bola teda využitá práve na industriálne účely a osadenie železničnej a dopravnej infraštruktúry. Kvôli **Závodom ťažkého strojárstva** sa buďovala rozsiahla bytová výstavba, okrem sídlisk Podháj, Záturčie a Sever za zmienku stojí tzv. **Štúrová štvrť**, ktorá sa dodnes nachádza v centre mesta a bola postavená netradičným spôsobom. Bola postavená vo vnútrobloku jedného zo vtedajších veľkých mestských blokov. Táto mestská štvrť je dnes plná zelene a zdobená sgrafitovou ľudovou výzdobou.



122 pohľad na Martin a na Štúrovú štvrť / 21. storočie  
123 Štúrová štvrť na mape Martina  
124 sídlisko Košúty a Malá Fatra



<sup>11</sup> Rozšírili sa výrobné priestory tlačiarňí *Neografia*, v *Turčianskych celulózkach* sa začala výroba bytových tapiet, potom kartonáže. Vznikli pekárne a cukrárne, mliekarne, bola postavená *Tepláreň* a farmaceutický podnik.

V Martine vzniklo *Múzeum Andreja Kmeťa*, *Múzeum Martina Benku*, *Turčianska galéria*, *Národný cintorín* a bol vybudovaný *Skanzen - Múzeum slovenskej dediny* v Jahodníckych hájoch (národné centrum ľudového umenia, remesiel, roľníctva a lesníctva). V Martine začala pôsobiť *Lekárska fakulta Univerzity Komenského*, bola založená *Stredná priemyselná škola*, *Gymnázium Viliama P. Tótha* a niekoľko učňovských škôl.



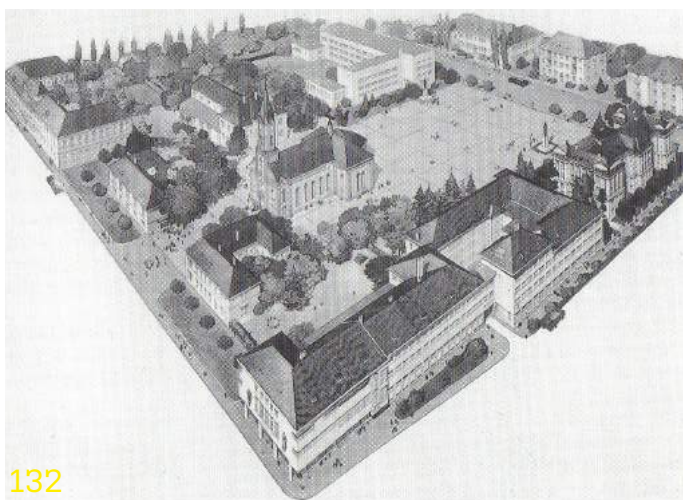
- 125 demolácia celulózky
- 126 demolácia celulózky
- 127 Jesseniova lekárska fakulta UK
- 128 Múzeum Andreja Kmeťa
- 129 Skanzen - múzeum slovenskej dediny
- 130 Martinské teplárne
- 131 výstavba tlačiarňí Neografia



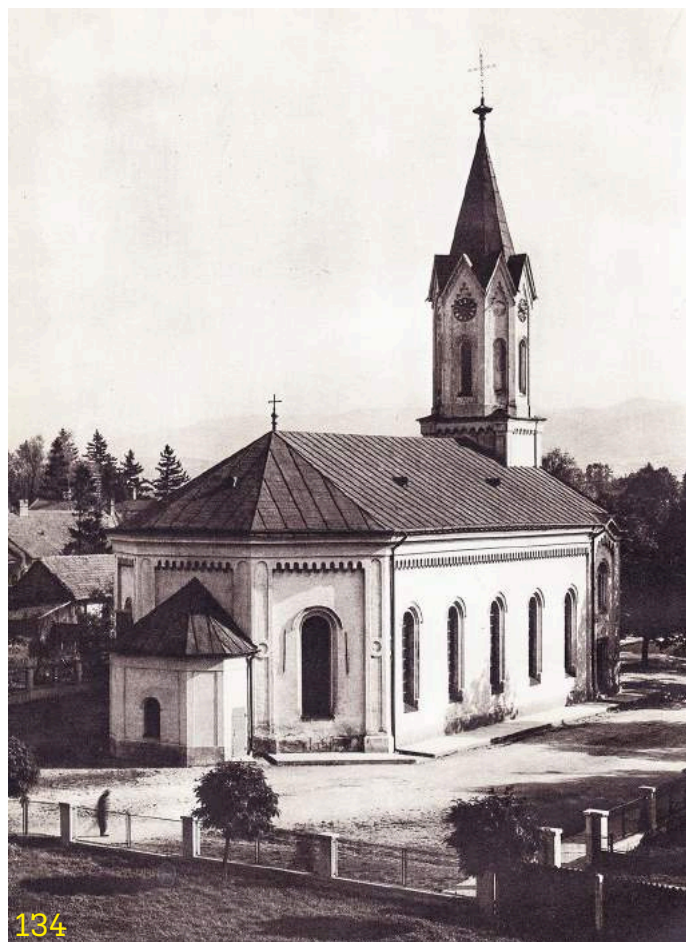


<sup>12</sup> V 40. rokoch bola Jozefom Cígerom Hronským vypracovaná zaujímavá koncepcia priestoru v okolí **Memorandovho námestia**. Koncepcia nebola dokončená ani realizovaná, ale predkladala myšlienku istého ucelenia a vyzdvihnutia rady významných verejných budov v tomto priestore akými boli **Evanjelický kostol**, **Evanjelická fara**, budova jedného z prvých slovenských gymnázií a tri budovy **Maticy Slovenskej**. V súčasnosti sa v tomto priestore nachádzajú oficiálne už len dve budovy Matice Slovenskej, Evanjelický kostol, **Evanjelická fara**, **Evanjelická biblická škola** v budove Starej Neografie a **Základna škola P. Mudroňa**.

132 koncepcia Memorandovho námestia od J.C.Hronského  
133 priestor za Evanjelickým kostolom  
134 Evanjelický kostol



132

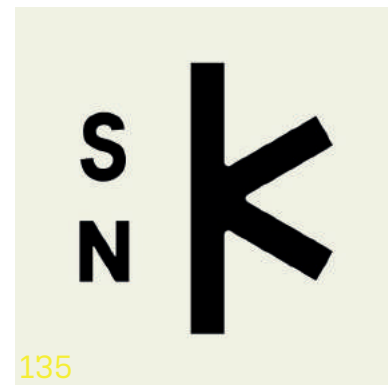


134

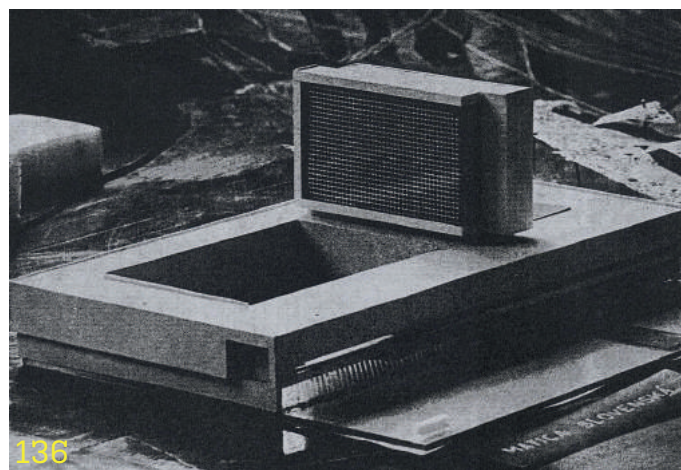


133

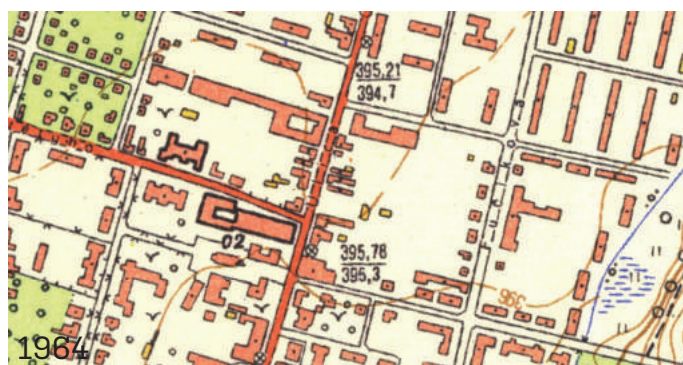
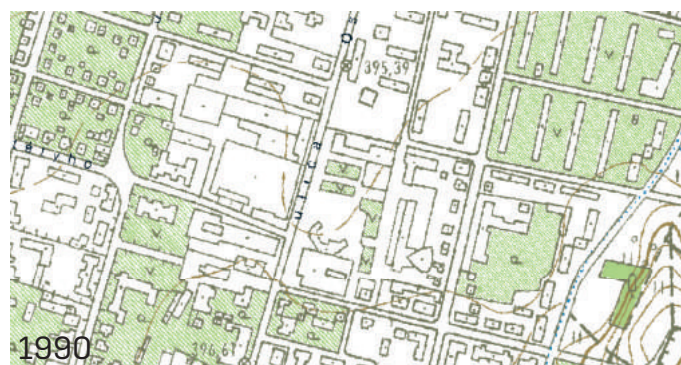
<sup>13</sup> Priestor Memorandovho námestia priamo susedí s **Vajanského námestím**, v ktorého okolí sa dodnes nachádza rada ďalších významných budov. Výstavba Vajanského námestia sa uskutočnila v 50. rokoch. Podľahlo jej niekoľko objektov súvisiacich s národnou históriou. Východná časť zástavby ulice V. P. Tótha bola z tohto dôvodu asanovaná.



<sup>14</sup> Toto námestie má veľmi strategickú polohu. Obklopuje ho **Mestský úrad** z východu, bývalé **tlačiarne Neografia** zo západu, **Kultúrny dom Strajár** zo severu a **Obchodný dom Fix** z juhu. Ako bolo spomínané, neďaleko od námestia sa nachádzajú významné kultúrne budovy ako Evanjelický kostol, 1. a 2. budova Maticy Slovenskej, takisto s týmto priestorom susedí ulica smerujúca k 3. budove Maticy Slovenskej (dnes **Slovenská národná knižnica**) na Hostihore. V súčasnosti je plocha tohto námestia neupravená, námestie nie je cieľovým miestom, je len bodom dočasným, napriek tomu, že sa nachádza v tesnej blízkosti pešej zóny a má potenciál byť s ňou priamo spätý. Toto miesto je akousi vstupnou bránou do mesta zo severu, no jeho momentálny vzhľad je nereprezentatívny a pre návštevníkov a turistov môže byť odstrašujúci.



- 135 logo Slovenskej národnej knižnice
- 136 model Slovenskej národnej knižnice
- 137 3. budova Maticy Slovenskej, dnes Slov. nár. knižnica
- 138 Vajanského námestie v priebehu času / 1955





# 1968

<sup>15</sup> Rok 1968. Normalizácia. Úvahy o zachovaní najstaršej formy zástavby historického centra Martina okolo kostola sv. Martina ostali zo strany vtedajšej vlády nepochopené. Tieto urbanistické priestory boli hlboko narušené. Celé urbanistické bloky boli asanované a nahradené nevhodnými solitérnymi objektami - *hotelom Turiec* a *Obchodným domom Prior*, ktorého hmotu je neprimeraná v porovnaní s hmotou stredovekého kostola. Tieto dve stavby sa stali z hľadiska ich výšky dominantnejšími než najstaršia vertikálna dominanta - rímskokatolícky kostol sv. Martina.

Napriek rade protestov, tvorcovia materiálu, ktorý navrhoval demoláciu jedinej zachovanej súvislej mestskej a obchodnej zástavby argumentovali, že nie je potrebné chrániť historické jadro mesta, ale širšie centrum s významnými solitérmi akými sú Matica slovenská, Slovenské národné múzeum, Národný dom, atď. Kultúrna verejnosť nemohla mlčať a preto vystúpila na ochranu martinského jadra prostredníctvom reportáže a filmového žurnálu: *"Už sa dost porúčalo, a preto treba povedať dost, ak nechceme, aby sa Martin stal iba obyčajným sídliskom, bez väzby s minulosťou a budúcnosťou národa."* To ale nepomohlo.

V novom územnom pláne z r. 1979 sa prvýkrát objavila myšlienka odľahčenia historického centra odklonením dopravy na dopravný okruh umiestnený po jeho obvodě a takisto umiestnenia pásu zelene do historického jadra mesta.

139 zástavba v okolí kostola sv. Martina / 2015

140 zástavba v okolí kostola sv. Martina / 1955



# 1989

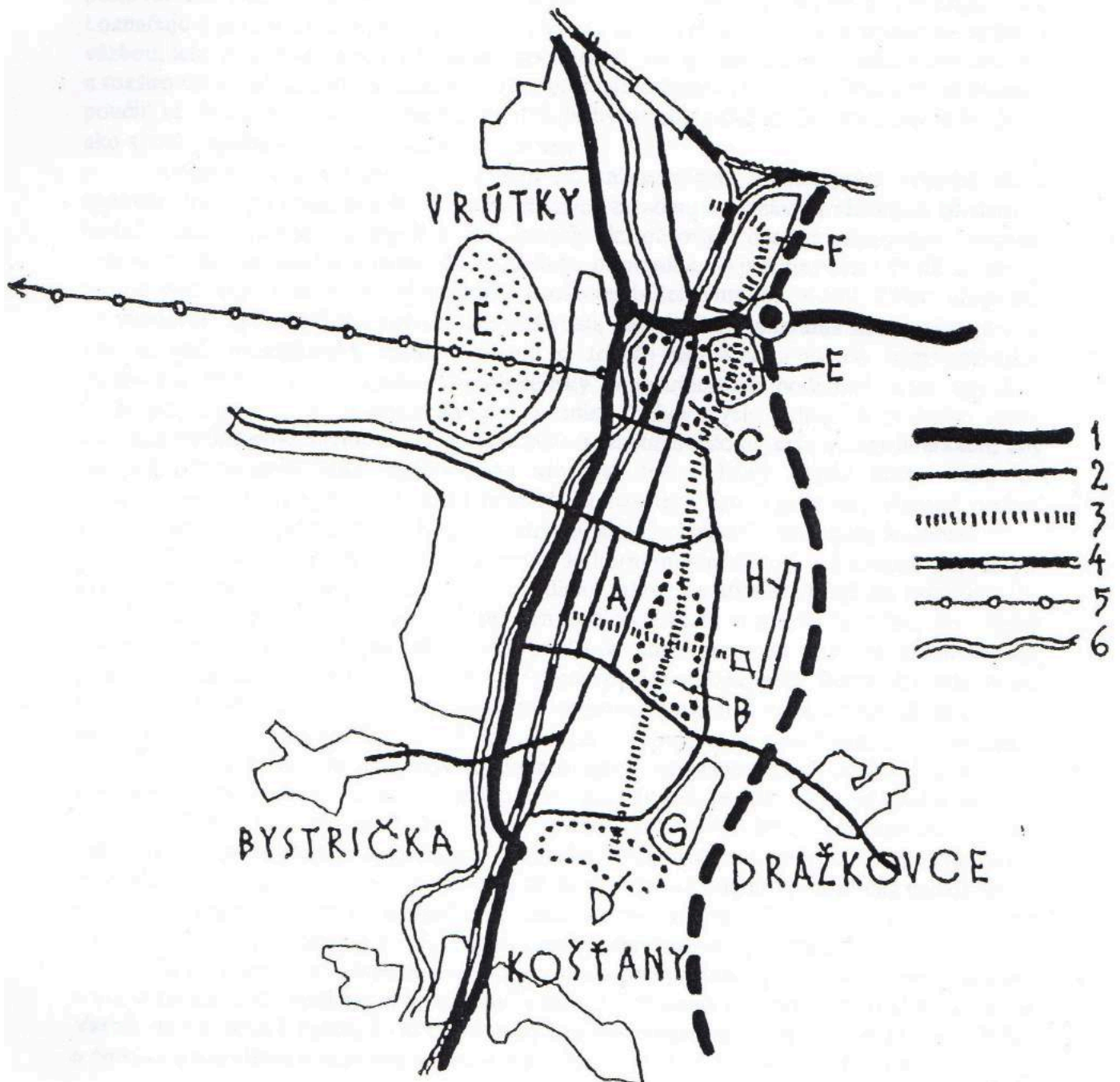
<sup>16</sup> Rok 1989. V Martine nastáva útlm. Priemyselová výroba začala v 80. rokoch stagnovať. Odberateľom zbraní a tankov, ktoré boli v ZTS Martin vyrábané došli prostriedky, štátny podnik, ktorý mal na starosti obchod so zbraňami úveroval odberateľov z vlastného vrečka a tento proces nemohol byť nekonečný. Po podpísaní odzbrojovacích dohôd, všetká tá vojenská výzbroj bola zrazu navyše. Rok a pol pred zmenou režimu padlo rozhodnutie o útlme strojárskej výroby v Martine a iných slovenských mestách. Konverzia v strojárskom priemysle spôsobila ekonomické problémy a nárast nezamestnanosti.

Po revolúcii boli vybudované niekoľké podniky ako *Biotika*, továreň *ECCO* na výrobu obuvi alebo závod *Volkswagen*, rekonštruje sa historické centrum a park *P.O.Hviezdoslava*.



- 141 *Biotika*
- 142 *Hviezdoslavov park v minulosti*
- 143 *Hviezdoslavov park dnes*
- 144 *sidlisko Záturčie*

Legenda : 1 – diaľkové komunikácie, 2 – hlavné mestské a prímestské komunikácie,  
 3 – hlavné cesty pre chodcov, 4 – železnice, 5 – lanovka, 6 – vodný tok Turca  
 A – historické jadro, B – navrhnutý regionálny park s národným kultúrnym a vedeckým  
 centrom, C – nové administratívno – obchodno – finančné centrum pri Záturčí, D – múzeum  
 slovenskej dediny a rekreačné centrum Jahodnicke háje, E – navrhnuté prírodné parky, F –  
 navrhnuté priemyselné a obchodno – skladové plochy, G – navrhnuté rozšírenie bytovej  
 výstavby, H – letisko Tomčany

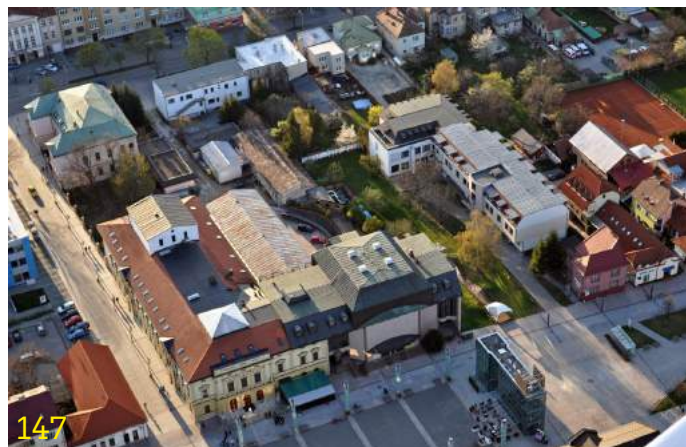


145

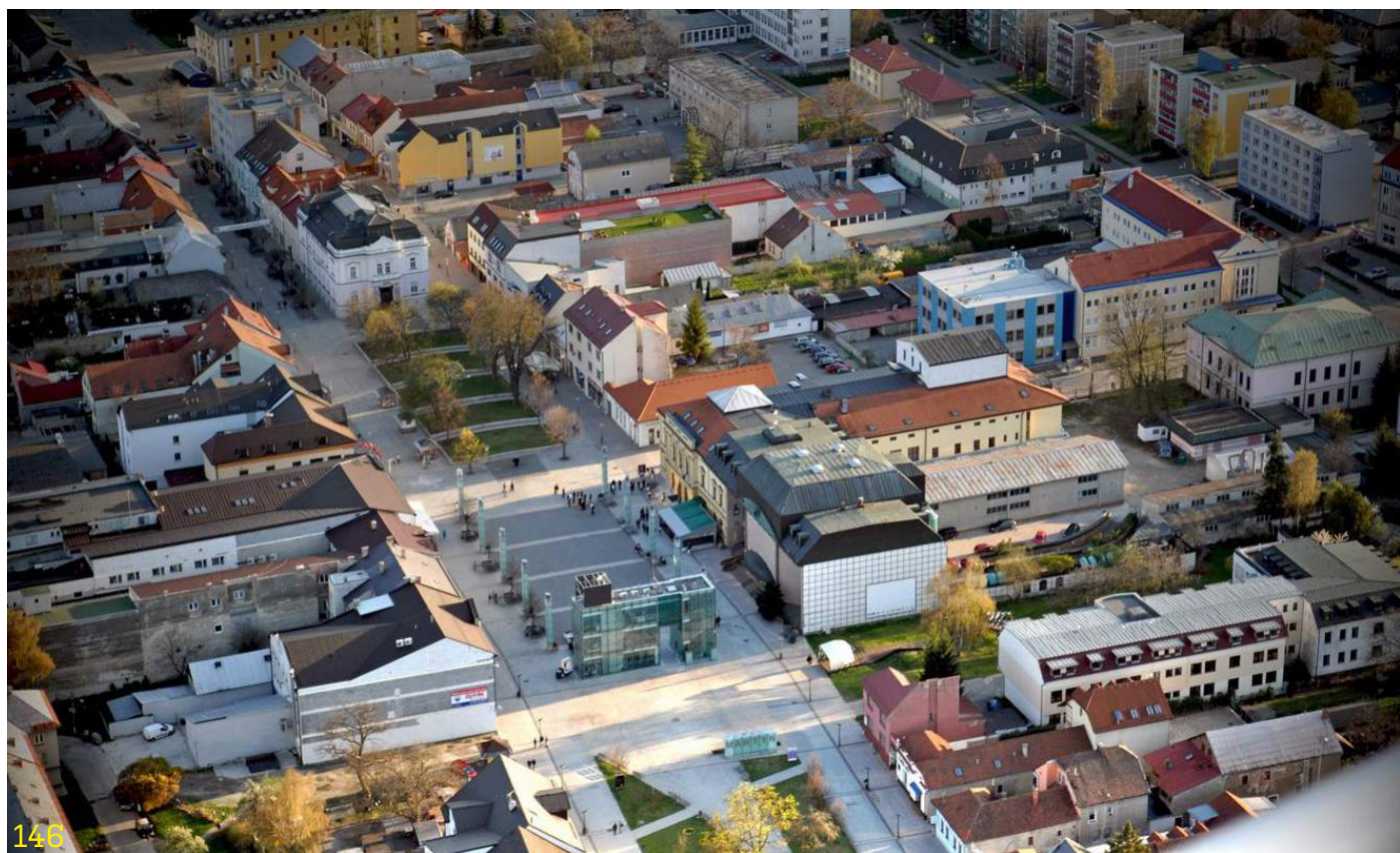
# 2018

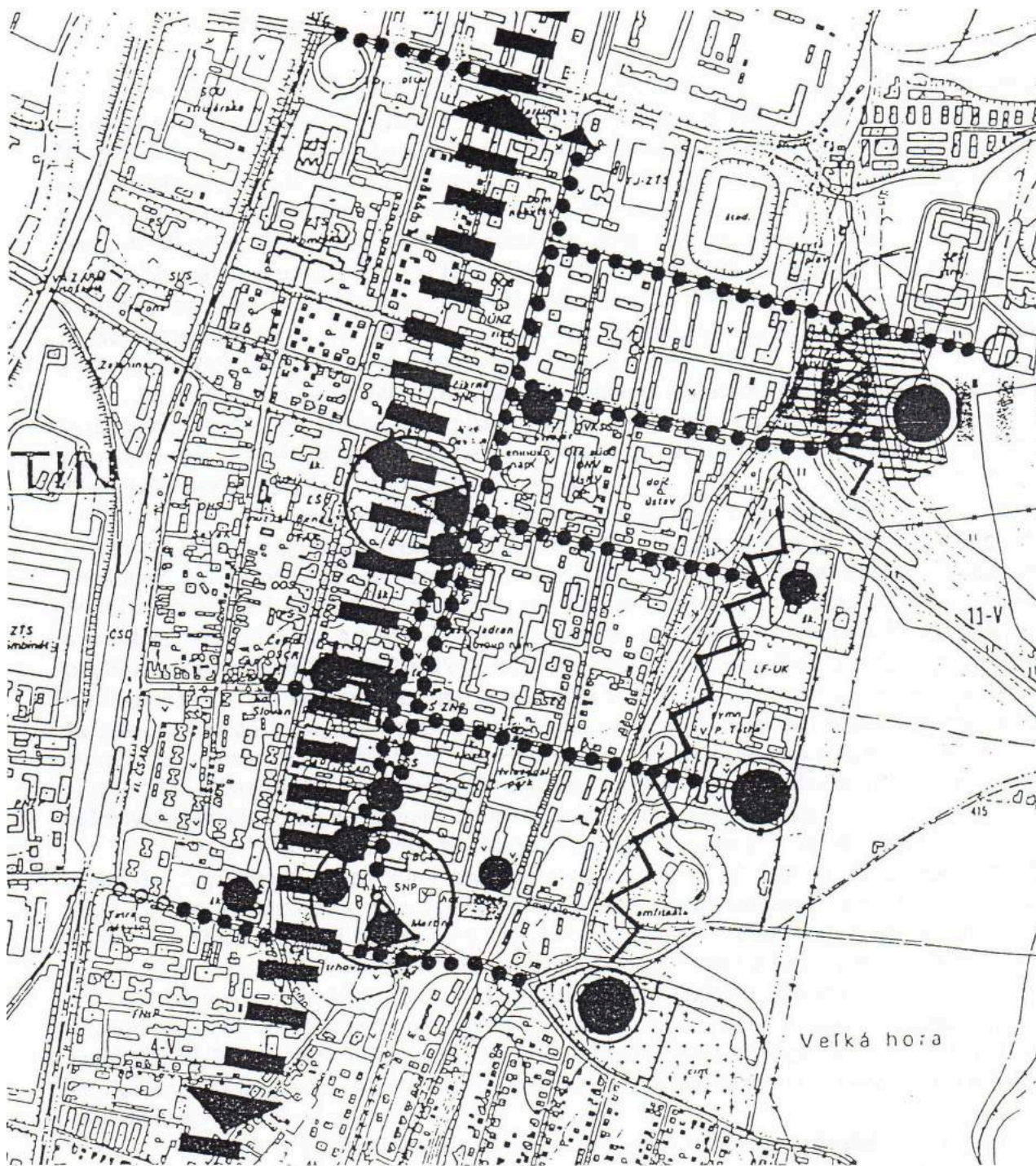
<sup>17</sup> Súčasnú historickú jadro má severojužnú orientáciu s dominantou kostola sv. Martina na juhu. Postupne sa centrum rozrastalo smerom na sever a vznikala tak pozdĺžna dvoj-uličná sieť, dnes Ul. Divadelná, M. R. Štefánika a Ul. 29. Augusta. Centrálna mestská zóna je tvorená nízkou zástavbou, prevažne jedno- až troj-podlažnými budovami so sedlovou strechou a uzavretými dvormi, čím dáva vyniknúť solitérom významných kultúrnych stavieb. Námestie je na juhu ukončené okrem najstaršej dochovanej stavby - rímskokatolíckeho kostola Sv. Martina aj prvou verejnou budovou - *Turčianskou galériou*. Centrum mesta má pomerne ortogonálnu štruktúru. Hlavná osa mesta je doplnená o významnú priečnu líniu vedúcu od železničnej stanice až k pahorku "mestskej akropoly", na ktorého vrchole stojí Slovenské národné múzeum a niekoľko ďalších kolmých os.

<sup>18</sup> Historické jadro Martina je v jeho severnej časti ukončené Memorandovým a Vajanského námestím a pomerne neusporiadanou rozvolnenou štruktúrou budov okolo Evanjelického kostola a Mestského úradu. V južnej časti na historické jadro nadväzuje mestská tržnica prístupná peším podchodom, pretože je od neho oddelená trojprúdovou cestou a neurčitý priestor parkoviska a rozvolneného trhoviska pred Fakultnou nemocnicou.








146 pohľad na mesto Martin v súčasnosti  
147 pohľad na mesto Martin v súčasnosti





LEGENDA:

-  hlavný smer rozvoja mesta
-  hlavné rozvojové osi
-  uzly
-  dominanty najvyššieho významu
-  ostatné dominanty

<sup>19</sup> Martin má vďaka pohoriam, ktoré ho obklopujú veľmi strategickú polohu z hľadiska cestovného ruchu. V súčasnosti je v zimných mesiacoch najnavštevovanejšie lyžiarske stredisko **Martinské hole**, na ktoré do roku 2005 viedla aj lanová dráha. Stanica lanovky sa nachádzala na úpätí pohoria, v mestskej časti Stráne, veľmi dobre dostupná z centra mesta, či autom, peši alebo mestskou hromadnou dopravou. Mesto sa namiesto rekonštrukcie lanovej dráhy rozhodlo prevádzku lanovku ukončiť a zdemolovať. Začiatočná stanica lanovky je v dezolátnom stave. Vedenie mesta už niekoľko rokov sľubuje vybudovanie novej kabínkovej lanovej dráhy s novým zázemím a parkoviskom pre návštevníkov, no realizácia je zatiaľ v nedohľadne. Mesto tak stráca šancu využiť nezameniteľný potenciál, ktorý by podporil cestovný ruch a ekonomiku v dnes pomerne stagnujúcom meste.



149  
150

stanica dnes už zrušenej lanovky na Martinské hole  
lyžiarske stredisko Martinské hole

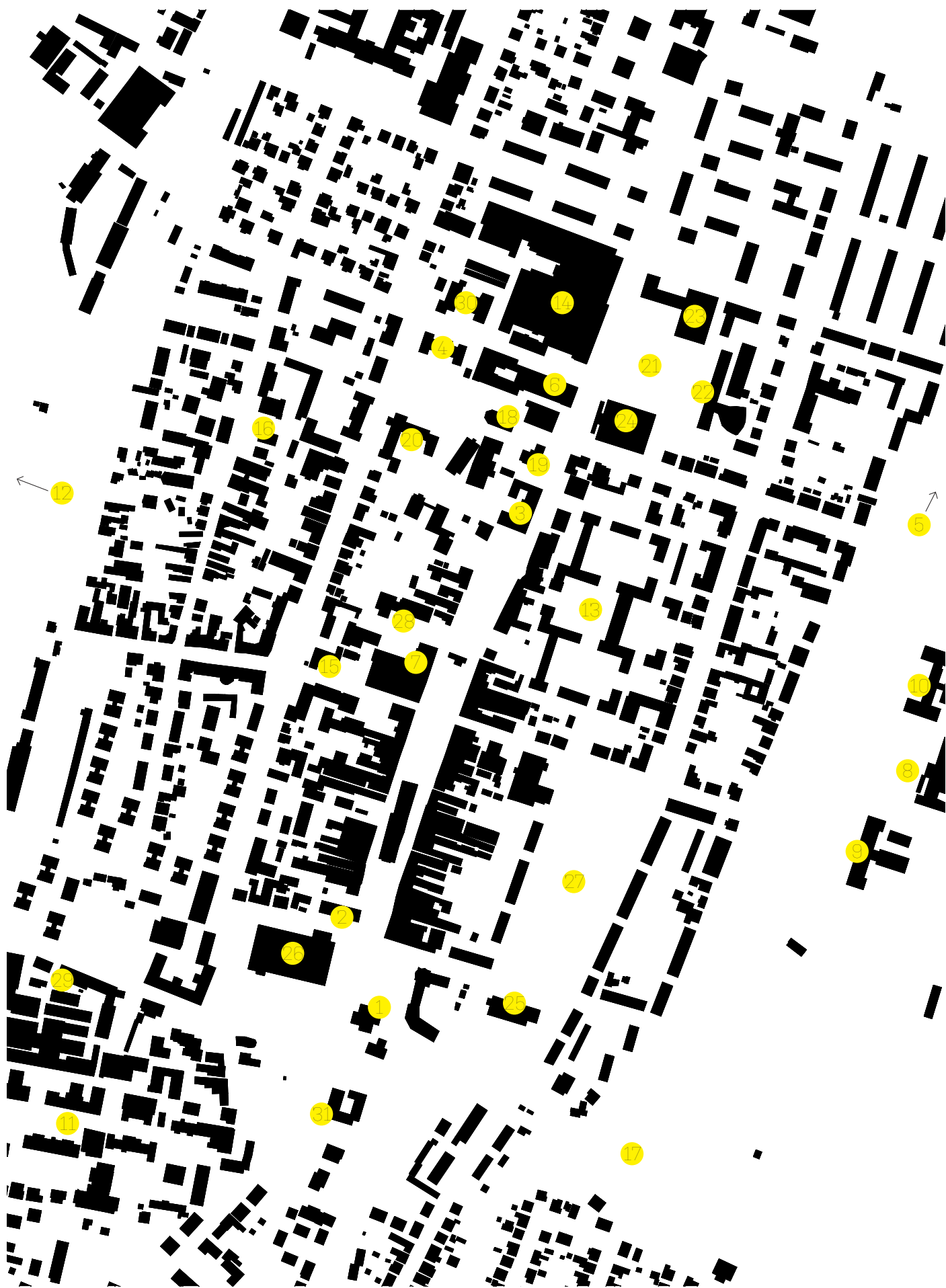




schéma sídelného vývoja Martina

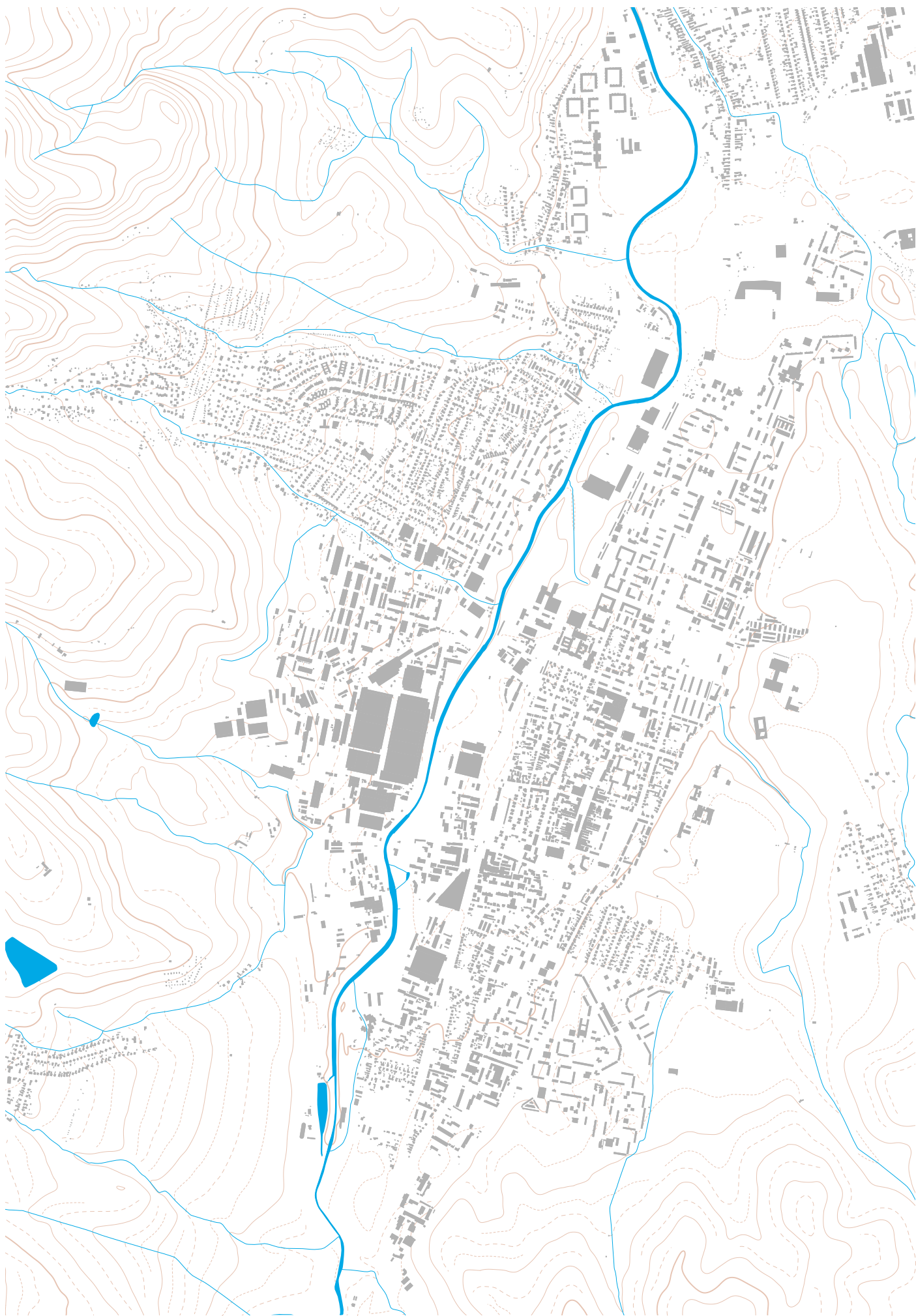
- 1 kostol sv. Martina
- 2 Turčianska galéria (bývalý Župný dom)
- 3 1. budova Matice Slovenskej
- 4 2. budova Matice Slovenskej
- 5 3. budova Matice slovenskej (Slovenská národná knižnica)
- 6 Kníhtlačiarsky účastinársky spolok
- 7 Slovenské komorné divadlo/ Národný dom
- 8 Gymnázium V. P. Tótha
- 9 Slovenské národné múzeum
- 10 Jesseniova lekárska fakulta UK
- 11 Martinská fakultná nemocnica
- 12 ZŤS - Závody ťažkého strojárstva
- 13 Štúrová štvrť
- 14 tlačiarne Neografia
- 15 Múzeum Andreja Kmeťa
- 16 Múzeum Martina Benku
- 17 Národný cintorín
- 18 Evanjelický kostol
- 19 Evanjelická fara
- 20 Základná škola P. Mudroňa
- 21 Vajanského námestie
- 22 Mestský úrad
- 23 Kultúrny dom Strojár
- 24 Obchodný dom Fix
- 25 Hotel Turiec
- 26 Obchodný dom Prior
- 27 Hviezdoslavov park
- 28 Okresná knižnica v Martine
- 29 Tatra nábytok
- 30 Poliklinika
- 31 mestská tržnica





výber významných budov mesta Martin

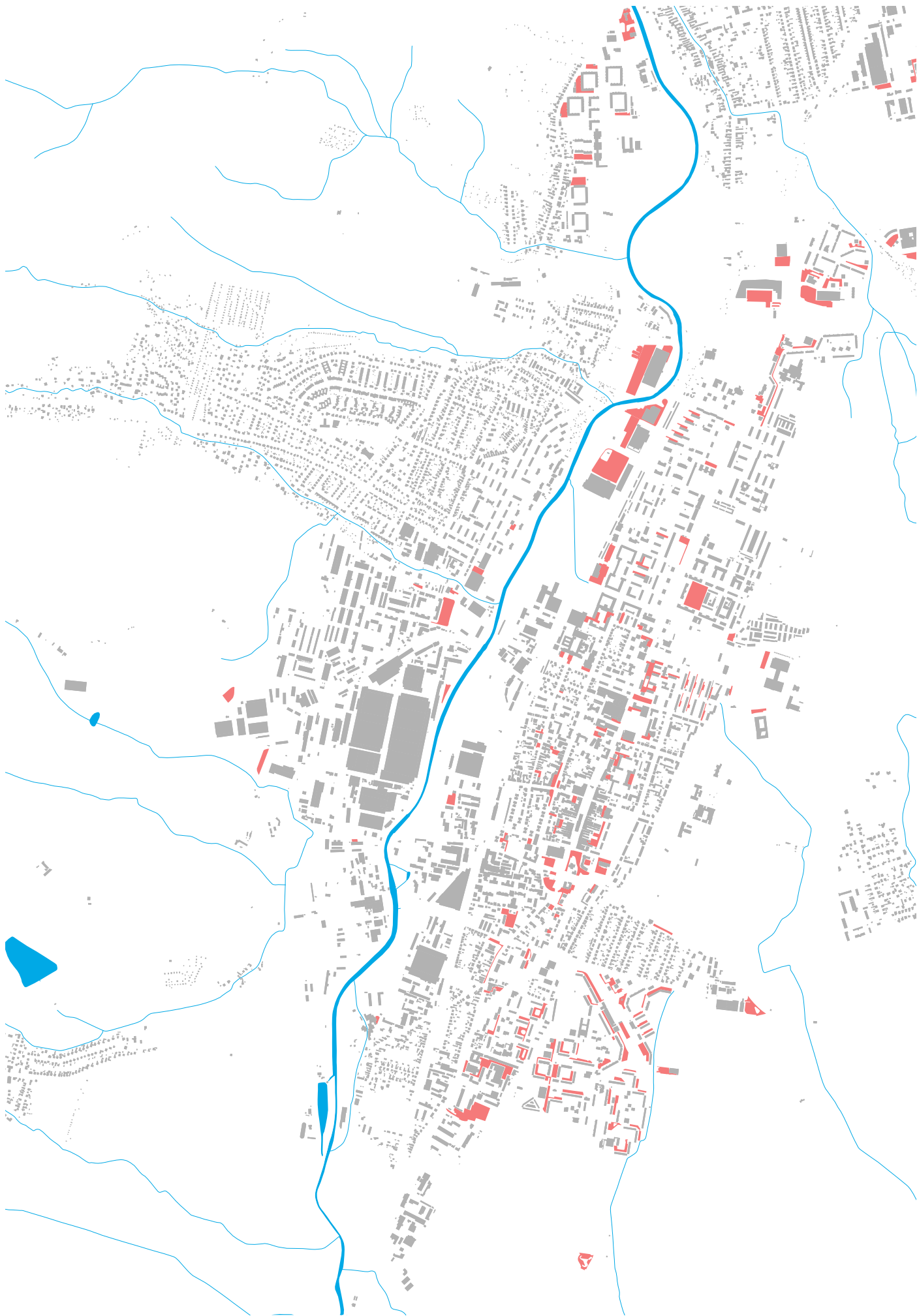




mesto Martin / topografia













## *bibliografia*

Sedlák Imrich zost. 1984. 700 rokov Martina, Martin v slovenských národných dejinách. Martin

Dobrovolný Igor. 2016. Riadok - zaniknutá história. Martin

Hlavaj Jozef. 1994. Martin - Stavebný obraz mesta. Martin

Kolektív autorov. 1998. Architektúra a urbanizmus vo vzťahu ku kultúrnemu prostrediu a kultúrnemu dedičstvu. Martin

<http://mapire.eu>

<http://mapy.tuzvo.sk/HOFM/>

<http://staremapy.sk>

<https://www.facebook.com/StaryMartin/>

<http://skea.info/urbanisticcko-architektonicka-soutez-namestie-sh-vajanskeho-martin/1305>

<https://www.asb.sk/architektura/stavby/nadcasova-architektura/obytno-domy-vmartine>

<http://www.impressarch.sk/vajanskeho-namestie-studia.html>

<https://myturiec.sme.sk/c/7900698/stara-neografia-sa-onedlho-zmeni-na-skolu.html>

<https://myturiec.sme.sk/c/7598758/z-opustenej-neografie-bude-o-dva-roky-obchodne-centrum.html>

